

QUADERNS 226

Quaderns de Pastoral és una publicació del **Centre d'Estudis Pastorals** de les diòcesis catalanes. La revista és oberta i plural en l'esperit dels Concilis ecumènic i provincial. Les opinions manifestades en els diferents articles són responsabilitat dels respectius autors. El pensament de la revista només es manifesta quan ho fa constar expressament.

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Rivadeneyra, 6, 3r - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Joaquim Brustenga, Ricard Casadesús, Joan Anton Cedó, Joaquim M. Cervera, Manuel Claret, Pere Milà, Joan Nadal, Antoni Román, Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual: 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Amb la col·laboració de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

sumari

Pòrtic	pàg. 5
I. Curs de Formació Política (ACO-CEP)	
Reptes actuals de la política <i>per Santi Torres, Màster en Ciències Polítiques</i> <i>i membre de Cristianisme i Justícia</i>	pàg. 11
La política davant la crisi econòmica i financera, <i>un visió des del pensament social de l'Església</i> <i>per Eduard Ibáñez, Director de Justícia i Pau</i>	pàg. 21
Testimoni: La política davant la crisi econòmica i financera, <i>per Justo Pastor, sindicalista i militant d'ACO</i>	pàg. 30
L'Encaix entre Catalunya i Espanya. Recorregut periodístic dels darrers anys <i>per Mònica Jofre, periodista</i>	pàg. 34
L'Encaix entre Catalunya i Espanya. Una anàlisi dels conflictes existents en l'encaix Catalunya/Espanya <i>per Lluís Vila, Catedràtic d'Història i membre de l'executiva</i> <i>de Barcelona Decideix</i>	pàg. 41
Cap on va la Democràcia? <i>per Elvira Duran, Llicenciada en Filosofia i membre</i> <i>de Cristianisme i Justícia</i>	pàg. 51
Testimoni: Moviment 15M, collage de veus implicades <i>per Ignasi Flores i Anna Chamorro membres</i> <i>del Moviment 15M</i>	pàg. 60

Els cristians i la política
per Josep Lligadas, Doctor en Teologia i militant d'ACO pàg. 65

Testimoni: La política no reeixida,
Mercè Solé, Diplomada en Treball Social
i militant d'ACO pàg. 69

II.- Cristians versus Política

Política i compromís cristià
per Joan Rigol, President del Parlament 1999-2003 pàg. 75

Doble militància
per Albert Farriol, Economista i consultor d'empreses.
President d'ICV i exregidor de Cultura a l'Ajuntament
de St. Quirze del Vallès pàg. 82

Què aporta l'acció Catòlica a les parròquies
per Mons. Lluís Martínez Sistach,
Cardenal Arquebisbe de Barcelona pàg. 85

III.- Recensions

Déu fa créixer les persones
de Josep M. Rovira Belloso. Edicions Saragossa. Barcelona 2012.
Per Mn. Manel Simó, periodista i prevere pàg. 99

Crisis de Dios y crisis de fe. Volver a lo esencial
de Ángel Cordovilla. Sal Terrae. Santander 2012.
Per Mn. Manel Simó, periodista i prevere pàg. 101

PÒRTIC

Una de les voluntats del CEP és la col·laboració amb altres entitats, institucions i moviments. Fa temps que Mn. Florenci Costa ens va proposar al CEP, fer un Cours de formació política per a cristians i sobretot per membres de moviments eclesials evangelitzadors. Mn. Florenci des de fa temps que ha anat recollint molt material referent a les relacions entre l'Església, l'Estat i la societat civil, de diferents països del món. Aquest curs s'ha donat la positiva circumstància que el moviment d'Acció Catòlica Obrera estava interessat en la formació política dels seus militants i, així, hem pogut fer realitat aquest desig.

La Comissió de formació de l'ACO amb l'Equip de Formació del CEP ens vam reunir diferents cops per anar dissenyant en què podria consistir aquest curs. D'aquesta manera vam acordar els objectius que hauria de tenir aquesta proposta formativa i que són els següents:

- Ajudar a reflexionar sobre la situació política actual
- Donar elements sobre la realitat social per:
 - Fonamentar la nostra acció
 - Discernir, ser lúcids davant de la situació actual
 - Motivar-nos a l'acció transformadora
 - No caure en la desafecció política.
- Donar a conèixer experiències d'acció política que existeixen.
- Oferir un Cours des de l'ACO i el CEP obert a tots els altres moviments, a les parròquies, entitats, i a tothom, que arribi a qualsevol membre dels moviments.
- Donar continuïtat amb la taula rodona que l'ACO va convocar el curs passat (2011-2012) sobre la situació social catalana.

També ens varem plantejar fer una difusió al màxim d'oberta possible per arribar a gent de les parròquies, a militants, simpatitzants i propers de l'ACO, als moviments d' Acció Catòlica, als

sindicats, als moviments socials (15 M, moviment ecologista, pacifista i feminista), a les Delegacions de Pastoral Obrera, d'Apostolat Seglar, de Joves, de Pastoral Social, Càritas..., i a totes aquelles entitats i grups a qui podíem arribar.

El Curs el vam estructurar en 5 sessions (en els 5 dijous del mes de març), tenint en compte els desafiaments fonamentals amb què avui ens trobem a Catalunya com a país: la crisi econòmica, l'encaix entre Catalunya i Espanya, i el moment actual del sistema democràtic. Vam creure convenient fer **una sessió introductòria sobre «El que és la política (els conceptes bàsics), els reptes actuals i per on passa avui aquesta dimensió tan important de la persona humana i dels pobles»**. Aquesta sessió ens la va fer molt bé, molt entenedora i completa el professor, màster en ciències polítiques, Santi Torres, de Cristianisme i Justícia. També ens va semblar que al final caldria una sessió dedicada al tema: **«Els cristians/es i la política»**, que ens la va fer el teòleg i escriptor Josep Lligades que té un llibre on desenvolupa aquest tema tan complex des de la seva pròpia experiència.

Vam intentar que les tres sessions sobre els temes candents les fessin persones preparades, expertes i qualificades especialment per cada tema. També ens va semblar útil, pràctic i necessari que en cada sessió hi hagués un testimoni que des de la pròpia acció viscuda ens relatés la seva visió i experiència personal, com a «caminant» amb Jesucrist, seguint la tradició de l'Acció Catòlica de partir de la vida i retornar a la realitat amb més llum, coneixement i fe. Les tres qüestions escollides tenen relació i per això vam creure convenient que els ponents i els testimonis es coneguessin, es reunissin, i intercanviessin els diferents plantejaments, per no repetir-se però sobretot per connectar uns temes amb els altres. També els vàrem demanar que ens enviessin amb temps un guió de la seva exposició per tal de poder-lo entregar als assistents.

Sobre com **la política pot i ha d'afrontar la crisi econòmica** ens en va parlar el director de Justícia i Pau, Eduad Ibáñez, amb una exposició clara que va tenir present tant el condicionament actual de la política per l'economia en aquest temps de globalització, com els elements fonamentals de la doctrina social de l'Església sobre la política. En Justo Pastor, de l'ACO, ens va donar la seva perspectiva i pràctica des del món sindical, exhortant-nos a la concientització i a la mobilització.

La sessió sobre **l'encaix entre Catalunya i Espanya**, avui tant «espatllada», volia afrontar després de la sentència sobre l'Estatut, quins camins s'obren, quines accions s'han fet, i quines conseqüències tindria la independència de Catalunya, o un Estat federal, o confederal. Després d'alguns contactes a través d'alguns periodistes vam trobar la periodista Mònica Jofre que havia fet el seguiment exhasutiu del procés d'elaboració, aprovació i «censura» del nou Estatut de Catalunya, i les manifestacions per la seva defensa. La Mònica ens va fer una exposició detallada de tot aquest complicat procés incluint-hi algunes anècdotes i factors no massa coneguts públicament. El professor Lluís Vila, catedràtic d'Història i membre de l'executiva de Barcelona Decideix, ens va instruir, com a bon historiador, en els factors més remots d'aquest difícil encaix, i com a bon militant de la causa, ens va ajudar a veure els punts crítics en què ens trobem i les possibilitats de sortida.

La sessió sobre **el moment actual de la democràcia** (quina democràcia tenim? quins valors i dèficits té la democràcia actual?, quina valoració fem del 15-M?, cap on va?), ens la va fer la professora llicenciada en Filosofia, Elvira Duran, de Cristianisme i Justícia. Ens va mostrar el seu profund coneixement del tema, en una mirada gens especulativa que contemplava també la seva pròpia acció política i les dificultats en què es troben avui dia els partits polítics, tot valorant, com també va fer el Santi Torres, l'eina política com a instrument de transformació per una societat més justa i fraternal. L'Anna Chamorro, militant d'ACO, va presentar com a testimoni actiu, una video-entrevista sobre el 15-M a Sant Andreu, preparada també per un altre militant d'ACO, Ignasi Flores. Va ser una forma més fresca, espontànea i jove, de veure la política, i d'endinsar-nos en aquest recent moviment, com és el 15-M, que intenta revalorar la democràcia participativa.

Finalment en la darrera sessió, a més de l'exposició del Josep Lligades, la Mercè Solé, també militant de l'ACO, diplomada en treball social, va donar el seu testimoni vital, invitant a l'acció, malgrat les dificultats i ambigüetats de l'acció política.

Van assistir al Curs, unes 40 persones, la majoria de l'ACO, i altres d'altres moviments i grups d'Església sobretot. Els diàlegs van ser rics i interessants.

Vam demanar als ponents i testimonis que un cop acabades les sessions, i tenint present el diàleg que s'havia establert en la da-

rrera mitja hora de cada sessió, ens fessin arribar l'escrit de la seva exposició. Aquests escrits són els que us presentem en aquesta revista, ordenats segons el mateix ordre en què es va fer el Curs de Formació.

A la redacció de la revista ens va semblar que havíem de completar aquest número amb alguns articles de fons de persones cristianes que han reflexionat sobre les relacions entre la fe en el Crist i el seguiment de l'evangeli amb l'acció política quotidiana en diferents institucions. Un article és de l'expresident del Parlament (etapa del 1999 al 2003), Sr. Joan Rigol, i un altre és d'un regidor de l'Ajuntament de Sant Quirze del Vallés, el sr. Albert Farriol.

En la darrera reunió del Consell de direcció del Cep, a finals de curs, es van estar comentant aquestes temàtiques de la presència dels laics cristians en la vida pública i en la vida eclesial, i el Cardenal arquebisbe de Barcelona i President del CEP, present a la reunió, es va oferir a escriure unes reflexions sobre aquest tema i les seves implicacions. Així ens ha fet arribar el seu article que se centra en l'aportació de l'Acció Catòlica a la vida parroquial, reflexió que agraïm i gustosament oferim.

Per acabar la presentació d'aquest número hem de dir que fem un bon balanç de la col·laboració entre el CEP i l'ACO, que els responsables de les dues entitats hem valorat molt positivament pel que té de comunió i intercanvi.

Un cop hem fet aquesta experiència de col·laboració entre el CEP i l'ACO, que hem valorat, tant a l'ACO com al CEP, molt positivament pel que té de comunió i d'intercanvi de coneixements, experiència, discurs, eines i recursos, creiem que seria bo donar-li una certa continuïtat en algun seminari de formació política, o en algunes jornades o taules de debat polític, ja que el present i el futur segur que ens depararan sorpreses en aquest àmbit i ens cal preparar-nos i no restar en una mirada aliena i distant.

Quim Cervera,
capellà i sociòleg, consiliari general de l'ACO,
membre de l'Equip de formació del CEP,
i del Consell de redacció de Quaderns de Pastoral

***I. Curs de Formació Política
(ACO-CEP)***

Reptes actuals de la política

SANTI TORRES, Màster en Ciències Polítiques i membre de Cristianisme i Justícia.

1- Més enllà de l'economia, recupear el debat polític

Vivim sota la dictadura del present i l'opinió, i això provoca alhora sentiments generalitzats de neguit i desconcert. A vegades, i sense voler abusar de la teoria de la conspiració, un pot arribat a pensar que aquesta confusió és volguda. Fent vàlida la frase “embolica que fa fort”, se'ns presenten a diari missatges contradictoris que, lluny de donar cap mena de llum, només fan que aportar més dubte i foscor. En poc temps ens estan canviant les regles del joc amb les quals ens havíem organitzats amb més o menys èxit, i davant aquest canvi sembla que no només no tenim dret a dir res, sinó que difícilment ens veiem capacitats per a dir res. Calia la reforma laboral? Fins a quin punt les retallades són fruit d'una situació dramàtica i fins a quin punt són l'excusa necessària per canviar de model? Els nostres governs tenen algun marge de maniobra o són mers executors de plans imposats per persones i institucions fora de l'abast democràtic?... i podríem seguir així.

La meua tesi de partida, i allò que fa de context a tot el que diré d'aquí en endavant, és que la crisi que estem vivint no és una crisi només econòmica, sinó que és una crisi de model polític. L'estat democràtic-liberal que ha estat el model predominant a Europa en les darreres dècades ha entrat en un profund procés de transformació, que ja es va iniciar amb anterioritat a l'es-

clat de la crisi financera però que ha adquirit amb aquesta unes dimensions i una acceleració inesperades.

La crisi que estem vivint no és una crisi només econòmica, sinó que és una crisi de model polític.

És per això, que esdevé urgent i necessari passar de l'actual estat de *xoc* a una recuperació progressiva del debat ciutadà que permeti formular en els propers anys, aquells elements que considerem fonamentals (algú parla d'irrenunciables) per a preservar la democràcia. Això no serà possible sense l'exercici de recuperar aquells conceptes bàsics que configuren l'estat democràtic liberal tal com l'hem conegut i viscut en els darrers anys. És impossible construir res, del no res, i em sembla un luxe innecessari prescindir d'aquells conceptes que ens dóna la ciència política. És precisament en moments de crisi, quan cal fer l'esforç de redescobrir el sentit de les paraules i el llenguatge, ja que aquesta és l'única forma de construir un discurs alternatiu que no es basi únicament en el malestar o en la indignació.

En això em situo, amb tota la modestia del món, en la mateixa perspec-

tiva que va moure Bertrand Russell a escriure l'any 1915, en plena primera guerra mundial un llibret que us recomano amb insistència i que va titular "Principis de reconstrucció social". Al bell mig de la catàstrofe, l'intel·lectual anglès va decidir fer l'exercici de pensar amb quins criteris caldria reconstruir l'Europa que sortís d'aquell dal·latabaix. Si substituïu la paraula guerra per "crisi", desigualtats o injustícia veureu que la perspectiva ens continua sent força vàlida:

"El que escric està informat per l'esperança de veure restablertes a Europa unes institucions polítiques que facin als homes adversaris de la guerra, esperança que jo crec fermament realitzable, encara que no sense *una reconstrucció fonamental de la vida social, política i econòmica*".

Certament l'adversari d'aquell moment (la guerra) era un adversari monstruós però molt més perceptible que no aquest monstre camaleònic actual més astut i subtil, que assassina sense fer soroll, i del qual ben just en sabem el nom. Segurament, tampoc ens serveixen les institucions a les quals apel·lava Russell (l'estat, la propietat, l'educació, el matrimoni, les religions i les esglésies) gastades pel pas dels anys i en situació de crisi permanent. En canvi, però, esdevé ineludible recuperar, enmig de la catàstrofe, la iniciativa del debat polític.

2- Alguns conceptes previs

Què és la política?

Un problema de partida a l'hora de pretendre recuperar la iniciativa del debat és que sobre la política recau una sospita permanent. Darrerament qui

se "situa al marge de la política", apareix a ulls de l'opinió pública amb molta més legitimitat. Sembla que situant-se al marge de la política un es mou per principis o interessos més nobles, que no pas si fa les coses "per raons polítiques". Malament quan un assumpte es "polititza", perquè estem donant a entendre que entra per camins tortuosos, poc nets, plens d'interessos inconfessats.

El cert, però, és que la política no és res més que un intent de resposta col·lectiva a un desacord fruit de diferències i desigualtats entre persones i grups. En altres paraules, la política no pretén altra cosa que regular aquella tensió social normal que s'origina pel xoc de diferents visions i interessos, i ho fa a través de la presa de decisions que obliga a tota la comunitat. Més que aconseguir trobar solucions que satisfacin a tots, es procura a través de l'exercici de la política mantenir una relativa cohesió social. "La política constitueix el ciment que cohe-

La política no pretén altra cosa que regular aquella tensió social normal que s'origina pel xoc de diferents visions i interessos, i ho fa a través de la presa de decisions que obliga a tota la comunitat.

siona els grups, més enllà de les seves relacions familiars, afectives, econòmiques, simbòliques o veïnals”.¹

Què és el poder?

Aquesta regulació de la tensió social és impossible sense l'ús del poder. Ja sigui a través de la coacció i l'amenaça, ja sigui a través de la construcció de consensos i de la legitimitat, qui ostenta el poder pren decisions que obliguen a tota una comunitat.

La predominança en l'ús d'un o altre mecanisme serà el que diferenciarà els règims democràtics d'aquells més autoritaris o dictatorials, però certament els dos elements acostumen a ser presents en l'exercici del poder. Tan ingenu és pensar en un règim democràtic sense coacció, com pensar que un règim autoritari pot perpetuar-se a partir de l'ús exclusiu de la coacció i sense cap mena de “legitimitat” popular, per feble i dubtosa que aquesta sigui.

Què és l'Estat?

En aquest punt entra un tercer concepte previ que ens és del tot necessari per entendre el nostre sistema polític: l'Estat. Cal recordar que l'Estat tal com el coneixem és un invent relativament recent, neix a l'Europa de fa uns 500 anys i certament ha reeixit de manera que s'ha estès com l'element nuclear de la vida política dels pobles

fins arribar als 200 estats que formen actualment les NNUU.

Algú pot preguntar-se aquí si és que no hi havia política abans de l'Estat, si les persones no regulaven les seves disputes a través d'institucions o regles que els cohesionaven, i és cert que sí. Aquesta regulació forma part de les necessitats humanes més bàsiques i va lligada sens dubte a la seva capacitat de pensament i parla. Però l'Estat va ser una novetat en quan delimitava la política com un àmbit diferenciat dels altres, en quan va induir a una professionalització dels agents (polítics i funcionaris) i en quan va circumscriure la seva actuació i poder a un territori determinat².

Podem dir doncs, avui, que la forma com entenem la política està molt lligada a l'Estat i als seus agents, i que és possible que el desprestigi de la política ho sigui per una crisi seriosa d'aquesta institució tal com intentarem argumentar més endavant.

L'Estat liberal democràtic?

Al concepte d'Estat, i per entendre millor la nostra realitat, li haurem d'afegir els adjectius “liberal i democràtic”. Si l'Estat era una institució relativament recent, encara ho és més aquesta determinada forma. Recent i minoritària, ja que se circumscriu a uns pocs països i amb una població encara més limitada.

1. Totes aquestes definicions, així com també la descripció dels conceptes que segueixen els trobareu en el magnífic manual de Josep M. Vallès, *Ciència política. Una introducció* Ariel, 2007 i que ja va per 6ª edició
2. Antics imperis com el persa, el romà, el xinès... també tenien estructures de govern amb aquestes característiques però resulta complicat veure'ls com a Estats.

L'estat liberal-democràtic apareix durant el s. XX fruit de l'evolució de l'estat liberal que havia nascut de les revolucions francesa i nord-americana. Sorgeix en el moment en què els drets individuals es van ampliant a drets col·lectius (polítics i socials), en què es consoliden els partits i en què s'estén el consens sobre la necessitat de cobrir alguns riscos que amenacen als grups més vulnerables de la població. La universalització de l'atenció sanitària, la universalització de l'educació fins a una determinada edat, etc. formaria part dels fonaments d'aquesta "nova forma" d'estat.

En l'origen d'una forma d'organització política així hi trobem múltiples factors. Factors de caràcter més polític i cultural, com l'evolució que sofrí el liberalisme a través d'autors com Stuart Mill o Maynard Keynes, o l'experiència del liberalisme democràtic que va anar quallant durant la primera meitat del s. XX o la influència del pensament social cristià... I també altres factors de tipus econòmic sovint més ocultats, com la colonització, que va permetre la generació d'un cert excedent que permetia cobrir els costos derivats de la universalització dels nous drets.

Precisament, ningú nega ja que l'actual crisi de l'estat liberal democràtic, és en part fruit de la ineficiència en la reducció de les desigualtats i en la crisi de tots aquests factors que el feien possible. Però no són els únics factors. En els propers punts intentaré mesurar l'amplitud d'aquesta crisi, amb la pregunta de fons de com "reconstruir" la democràcia en una situació post-estatal.

3- La crisi de l'Estat

Un cop situats aquests elements previs que creia necessari desgranar, voldria aprofundir ara una mica més en la crisi de l'Estat com a repte principal de la política actual.

A- *Crisi del mite de l'estat nació*

A l'hora de definir l'estat, el primer element estructural que se'ns apareix és el de la població: no hi ha estat sinó que hi ha ciutadans. I això que sembla tan obvi és important no oblidar-ho en aquests moments. En els orígens de la construcció dels estats es duu a terme el bastiment d'un mite: el de l'estat nació. La legitimitat de l'estat, reposa sobre una realitat nacional prèvia constituïda per unes persones que comparteixen un sentiment de pertinença i un sentiment de comunitat en raó de la seva llengua, cultura, religió etc. Podríem dir que el pacte polític es dona perquè hi ha un subjecte previ que el fa possible i que té el nom de "comunitat nacional"

Tanmateix el mite ha entrat en crisi i ho ha fet per diverses raons. La primera ha estat l'emergent consciència, a l'interior d'alguns estats, de realitats nacionals minoritàries que han posat en qüestió el suposat caràcter mononacional que justificava la fundació de l'Estat. En el bastiment del mite hom hi ha descobert la imposició d'una cultura, generalment la dominant, que havia anul·lat (assimilat) les altres de caràcter més o menys minoritari. Aquest renaixement de les consciències nacionals minoritàries ha derivat sovint en conflictes que han desembocat o bé en processos d'independència i autodeterminació, o bé en

refundacions de l'Estat sobre la base del pacte més que no pas del mite. El federalisme ha estat, en alguns casos, la resposta pràctica a aquesta plurinacionalitat; altres s'han conformat amb una descentralització administrativa que ha buscat respondre a aquesta diversitat. Sigui com sigui la legitimitat de l'Estat n'ha quedat tocada.

Una altra raó d'aquest qüestionament, ha estat el moviment poblacional fruit de les migracions sobretot per raons de caràcter econòmic però també per la mateixa dinàmica creixent de globalització. L'existència a l'interior dels estats d'importants grups de persones estrangeres que no tenen dret de ciutadania o que el tenen molt limitat, ha qüestionat aquest lligam tan estret entre l'estat i la població que està dins els seus límits territorials.

La crisi d'aquest primer pilar obliga a un replantejament seriós sobre l'utilitat de l'estat, i buscar possibles sortides, algunes ben oposades:

- Alguns proposen recrear el concepte de nació i el concepte d'Estat, passant del mite de l'estat nació a societats molt més plurals basades en el pacte per part dels ciutadans i en una concepció de la institució amb un caràcter molt més funcional.
- Altres, en canvi, s'inclinen per la necessitat de renacionalitzar l'Estat, en tant que les nacions sí que connecten bé en la nova societat en xarxa. Hi ha

llavors, un risc clar d'aparició de la xenofòbia³, de reactivació del mite, de reacció assimilacionista, de criminalització de les minories... I així ho veiem, fins i tot en la nostra estimada Europa, on alguns estats s'esforcen en incrementar la seva dosi de nacionalisme com a forma de supervivència.

B- Crisi de fronteres

Anem ara a un altre dels elements estructurals de l'Estat: disposar d'un territori sobre el qual exercir la sobirania. I és que tot Estat té unes fronteres que delimiten no només el seu territori, sinó també el seus espais marítim i aeri.

Actualment però amb la internacionalització de l'activitat financera i econòmica, les fronteres estan esdevenint cada vegada més un element simbòlic, al qual se li ha reservat la funció exclusiva de regular i limitar els moviments de població. Però fins i tot, en aquest darrer cas s'estan produint importants modificacions, ja que en alguns casos les fronteres ja no es corresponen als límits dels Estats sinó als límits d'entitats superiors.

El cas emblemàtic és el de la Unió Europea, on en virtut de l'acord de Shengen es va produir una limitació dels controls fronterers interns (el que anomenem com a lliure circulació) i es va acordar harmonitzar els externs. Acords semblants de caràcter regional s'estan plantejant també en altres llocs

3. Pensem en el 20% de vots obtinguts pel Front Nacional a les darreres eleccions presidencials franceses. (primera volta 22 d'abril 2012).

del planeta. S'està diluint per tant, un dels altres elements constitutius de l'Estat.

C- Crisi de sobirania

Ja hem dit, a l'hora de parlar dels conceptes previs, que un dels elements estructurals de l'Estat és el monopoli de l'exercici del poder dins els seus límits territorials. *En principi*, l'Estat no depèn de cap altra autoritat externa ni interna a l'hora de decidir com regular la tensió social a través de l'exercici d'aquest poder.

Convé subratllar bé aquest "*en principi*", perquè ningú dubta avui que la crisi de l'Estat és sobretot una crisi de sobirania. Els estats estan cedint cada cop més sobirania a l'exterior, ja sigui a aquelles entitats supraestats que obliguen i condicionen les seves polítiques, ja sigui a organismes internacionals que han començat a aplicar el principi d'intervenció en determinades situacions, considerades de greu vulneració dels drets humans. Però també ho han fet cap "a baix", és a dir cap a l'interior, a través de mecanismes de devolució i de descentralització, si bé en aquest cas no caldria considerar-ho tant com un apríament de l'Estat sinó com una reorganització d'aquest.

Aquesta crisi de sobirania, hauria de ser un dels elements fonamentals del debat polític, sobretot en aquelles societats on es considera aquesta sobirania com una sobirania que es legitima en la sobirania popular exercida a través dels mecanismes de representació democràtica. Preguntes com "on residirà la sobirania política en el futur?", haurien d'ajudar a centrar

aquest debat. Certament, la devolució de la sobirania a nivells més petits (de caràcter local) contribueix a un control més directe del poder i a una participació més gran. Mentre que queda molt encara a fer en la democratització dels organismes internacionals o dels ens polítics supraestats, on la legitimitat de la sobirania és sovint molt més difusa i sotmesa a la pressió dels grans *lobbies*.

D- La crisi del poder legislatiu

A més de la crisi dels elements estructurals que componen l'estat, hi ha però també una crisi dels elements funcionals, allò que tradicionalment coneixem com els poders executiu, legislatiu i judicial. Per raons d'espai, em limitaré a explicar breument el que considero com una crisi en tota regla del parlamentarisme i del poder legislatiu.

Els parlaments són el lloc de la representació política. El lloc on els diferents grups i interessos agrupats al voltant dels partits juguen la carta de poder que els atorga el vot de la ciutadania. Per tant, és un lloc carregat d'elements simbòlics i on la política respon més a la definició que li hem donat més amunt.

Els parlaments són el lloc de la representació política.

Actualment, però, el parlamentarisme està patint una profunda crisi motivada per diverses raons.

1- L'exigència de més rapidesa, i d'una complexitat que exigeix més especialització i també d'un lideratge més marcat, ha fet que els governs i els caps d'estat, amb tota la plèiade d'equips, assessors i aparell administratiu adquirís una rellevància més gran.

Així ho demostra el fet que una bona part de les lleis que s'aproven als Parlaments han estat lleis d'iniciativa dels executius. Els "cops de decret" que fa uns anys es veïen com una excepció, s'han convertit recentment en norma com ho demostra, per exemple, el procediment seguit en el cas de la recent reforma laboral. Aquesta preeminència de l'executiu no deixa de ser una expressió del dèficit democràtic existent en els nostres estats: creix la distància entre la representativitat expressada en el vot i allò que es decideix per via "executiva".

Em remeto aquí només a dos fets recents que poden exemplificar el que estic intentant explicar:

En primer lloc, el canvi de govern experimentat en dos països com Itàlia i Grècia. En aquest últim, per exemple, el govern cau precisament davant la intenció de proposar que les reformes exigides per la UE, es a dir Alemanya, siguin aprovades a través del referèndum (democràcia directa). Cau el govern, i en el seu lloc es col·loca un govern que sense cap pudor s'autodenomina "tecnòcrata" en oposició al govern "polític" sortint.

Un segon exemple més proper encara. A Espanya és potestat del president del govern nomenar el seu gabinet. Aquest nomenament no està

subjecte a cap mena de control parlamentari, doncs es dóna per suposat que un cop establerta la majoria, ja sigui per majoria absoluta del partit que recolza el govern, ja sigui per l'existència d'una coalició de partits, és el "president" qui té potestat d'elegir els seus ministres. Això no és així a tot arreu: en molts sistemes polítics (la mateixa Unió Europea) els "ministres" no ho són fins que no han passat l'examen del parlament.

Davant aquesta situació, una de les tasques principals dels parlaments (la tasca de control de l'executiu, a través de compareixences, de preguntes etc...) és vista com una pèrdua de temps, inútil en els temps de la velocitat i l'eficiència.

2- Un altre element a tenir en compte és que en els parlaments es visibilitzen els partits com a màquines disciplinades on es juga un joc previsible de suport-oposició al govern. El que s'ha anomenat com a "excés de teatralització", ha acabat convertint els parlaments en mers escenaris des d'on enviar missatges a la ciutadania. Certament el Parlament té molt de simbòlic, però la reducció de la representativitat a pur símbol n'ha fet qüestionar el seu cost i la seva existència.

De fet algunes de les reformes que es van proposar des del moviment del 15 M anaven dirigides principalment a una reforma del sistema electoral que garantís una major pluralitat en la representació, i un vincle més estret entre el polític amb els seus votants, afeblint així la disciplina de partit.

Certament aquest hauria de ser un dels elements on més aplicar reformes

i una certa creativitat. Tanmateix fins al moment aquestes reformes semblen haver quedat aparcaades davant la “gravetat de la crisi econòmica”, com si la sortida a aquesta crisi fos incompatible amb una revitalització de la democràcia.

E- La crisi dels actors tradicionals

Per acabar m'agradaria exposar ni que sigui breument el tema de la crisi dels actors tradicionals. Aquesta crisi, associada en part a tot el que hem dit fins aquí, està provocant una situació dels diferents actors i l'aparició de nous.

1- El primer actor a tenir en compte és l'individu, el ciutadà. Tradicionalment l'acció individual paradigmàtica ha estat el vot. Poder votar era l'expressió democràtica per excel·lència. Avui, i en bona part per la crisi del poder legislatiu, aquesta acció individual ha estat posada en entredit, i han anat a l'alça noves formes d'actuació que des del punt de vista de la ciència política són considerades com a menys convencionals. Algú parla fins i tot d'una onada de llibertarisme, que fa que els individus defugin les vies convencionals de participació (vot, però també militància en partits i sindicats) a favor d'un nou activisme que agafa formes molt diverses. Manifestacions convocades a través de la xarxa, ocupació d'espais públics per la realització d'assemblees, boicot a determinats productes i grups empresarials, insubmissió fiscal, ... estan apareixent de la mà de les noves formes de comunicació en molts sentits menys jeràrquiques, més horitzontals i també més disperses.

No es pot negar que vivim el moment de l'acció individual canalitzada col·lectivament per vies noves i desconegudes, i sobre les quals plana encara el dubte que puguin arribar a constituir-se en alternatives polítiques serioses a la crisi actual.

2- Això està trastocant també l'acció col·lectiva. Els partits polítics, els grans actors tradicionals dels estats liberal-democràtics viuen hores de gran contrast. La seva gran visibilitat, ja que d'alguna manera representen el que és la política, contrasta també amb un creixent desprestigi. Crec que és necessari apreciar aquest contrast perquè hauria de ser un element bàsic del debat polític actual. Ens movem doncs entre una realitat formal on aquests actors continuen sent indispensables, i una creixent desafecció vers ells.

Per contra sembla haver arribat el moment de nous actors col·lectius. En voldria fer esment només de dos:

a- Els grups d'interès, o allò que tradicionalment hem anomenat com a *lobbies*, amb un discurs fortament sectorial i sovint (però no sempre) lligat a uns interessos de caràcter econòmic. Aquestes formes d'acció col·lectiva estan marcant el pas de determinades polítiques, i sovint ho fan a través de mirar, de pressionar i influir tant a parlaments, com també als mateixos executius. Els grups d'interès per coneixement, especialització i organització, responen bé a aquella rapidesa i velocitat amb la qual s'han de prendre decisions.

b- Però també estan sorgint noves formes d'acció col·lectiva transversals, amb formes d'organització d'un caràcter més assembleari i difús, i amb un discurs que va des de la reforma a l'alternativa de caràcter revolucionari. Així com el paper dels grups d'interès és clar i efectiu en el context de crisi en el qual ens movem, els moviments socials estan sotmesos a un fort debat intern sobre com ha de ser l'acció que duen a terme. No obstant avui ningú nega ja que es tracta d'un actor col·lectiu a tenir en compte.

Com a resum podríem dir que enmig del panorama general de crisi i de canvi, conviuen en l'actualitat els actors tradicionals i els nous actors. Aquesta convivència no sempre es coordinada sinó més aviat en "paral·lel" de forma que l'espai públic que abans semblava un espai homogeni on cadascú jugava un paper determinat però des del consens, s'ha vist greument alterat. Hi ha un seriós problema de legitimitat dels actors tradicionals, però aquesta legitimitat no ha estat traslladada ni molt menys als nous actors que presenten encara una gran incertesa⁴.

4- Conclusió: el temps de la política

Tinc la sensació que aquesta primera sessió ha estat com un compri-

mit massa dens per poder ser digerit de cop i que hagués necessitat de moltes més hores per aprofundir en cada un dels aspectes de la crisi que he anat enumerant. Em donaria per satisfet però si he aconseguit transmetre dues conclusions que considero bàsiques:

- 1- La crisi no és només econòmica. No pot ser que la crisi financera, el deute i l'aprimament de l'estat del benestar a cops de retallada, actuïn com a pantalla d'una crisi molt més profunda que assenyala sinó la mort de l'Estat democràtic liberal sí la seva refundació. Podríem dir, fent jocs de paraules, que no només estem assistint a la precarització social sinó que aquesta precarització ve acompanyada (i en part provocada) per una profunda precarització democràtica. L'afebliment de l'estat en els seus elements tan estructurals (població, territori, sobirania) com també funcionals (parlaments, representativitat) ens porta a una situació com a mínim d'incertesa.
- 2- Ens cal seguir reivindicant la política. L'acció política, ja sigui individual o col·lectiva, passa per una recuperació de l'espai comú, per una revitalització de la democràcia. Cal saber traduir el malestar i la desorientació en propostes.

4. Una de les dimensions d'aquest trencament de l'espai públic comú, ha tingut la seva traducció en els mitjans de comunicació. Aquí també els mitjans de comunicació tradicionals, sobretot aquells que més opinió política generaven, com és el cas de la premsa, estan sent posats en qüestió pels nous mitjans digitals que han trastocat en pocs anys el panorama comunicatiu al si dels estats.

L'acció política, ja sigui individual o col·lectiva, passa per una recuperació de l'espai comú, per una revitalització de la democràcia.

Segurament l'Estat, tal com l'hem conegut, no tingui lloc en la dinàmica

de globalització per les raons que ja hem vist més amunt. Això no treu, però, la necessitat de trobar altres formes d'organització que serveixin de contrapès a una deriva autoritària i populista que és actualment la gran temptació. Com deia Russell ens cal formular sobre quins principis hem de reconstruir una societat, la nostra occidental, perquè continuï responent als ideals de llibertat, igualtat i fraternitat sobre la qual es va edificar. Certament arriba el temps de la militància i el compromís: arriba el temps de la política.

La política davant la crisi econòmica i financera, *una visió des del pensament social de l'Església*

EDUARD IBÁÑEZ, director de Justícia i Pau.

Abans de res, vull agrair al Centre d'Estudis Pastoralers l'oportunitat que em dóna a mi, i a l'entitat que represento, Justícia i Pau, de compartir amb vosaltres algunes de les nostres reflexions sobre la crisi.

Justícia i Pau, com la majoria de vosaltres sabreu, és una institució de l'Església, constituïda a la diòcesi de Barcelona l'any 1968. Es va crear inspirant-se en la comissió pontifícia *Iustitia et Pax*, fundada l'any 1967 per Pau VI com un dels fruits del Concili Vaticà II, amb la missió de contribuir a un major compromís i aportació de l'Església i els cristians en favor de la dignitat de la persona i els drets humans, el desenvolupament dels pobles, la justícia i la pau, tenint com a referent el pensament social de l'Església.

Tractant de ser fidels a aquesta missió, des de Justícia i Pau de Barcelona hem treballat en aquests quaranta tres anys fent una tasca de sensibilització social i incidència política en favor d'aquests objectius, des de la nostra primera campanya contra la pena de mort (1972) i posteriors campanyes i accions en favor del 0,7 del PIB per cooperació al desenvolupament, de la cancel·lació del deute extern dels països més

pobres, de denúncia de la pobresa i l'exclusió social a Catalunya, en favor del desarmament global, la cultura de la pau i la no-violència, la integració social de la immigració, els drets humans de les persones empresonades, etc. En l'actualitat, sota la presidència d'Arcadi Oliveres, treballarem també en diferents àmbits i, molt particularment, oferim diferents reflexions i propostes davant la realitat de la crisi econòmica, que són les que vull exposar en aquesta sessió.

Vull començar aquesta breu reflexió citant unes paraules de Benet XVI que, al meu parer, haurien d'ajudar-nos a enfocar correctament la realitat de l'actual crisi econòmica.

“La crisi ens obliga a revisar el nostre camí, a donar-nos noves regles i a trobar noves formes de compromís, a sostenir-nos en les experiències positives i a rebutjar les negatives. D'aquesta manera, la crisi es converteix en ocasió de discernir i projectar d'una manera nova. Convé afrontar les dificultats del present en aquesta clau, de manera confiada, que no pas resignada.” Benet XVI. Caritas in veritate, n.21.

En efecte, la crisi no hauria de ser vista solament com un mal o una

amenança. Ha de ser vista com una oportunitat col·lectiva per introduir les correccions necessàries en els elements negatius que la crisi ha fet visibles del funcionament de l'economia i, sobretot, en els nostres comportaments socials, individuals i col·lectius, per tal de fer possible una societat més humana.

Certament, avui no podem parlar solament de crisi econòmica. No ens trobem solament davant d'una crisi econòmica més, com tantes n'hi ha hagut, sinó que vivim una situació amb múltiples crisi interrelacionades: crisi econòmica, crisi social, crisi política, crisi mediambiental, crisi moral... És doncs, un moment social enormement complex i de canvis profunds que no sabem ben bé on ens porta. No obstant això, vull aclarir que la meua reflexió se centrarà més específicament en la crisi econòmica i els aspectes que hi estan directament relacionats.

Vull dividir la meua reflexió en tres parts. Primer intentaré oferir una breu descripció de l'origen, causes, característiques i dimensions d'aquesta crisi econòmica. En segon lloc, exposaré a grans trets quin és el judici ètic que podem fer-ne des del pensament social de l'Església. Finalment, a partir d'aquest judici, senyalaré alguns dels camins de sortida i lliçons per al nostre actuar que aquesta crisi ens ha mostrat.

1. Origen, causes i característiques de la crisi

Hi ha enormes discrepàncies entre els economistes, institucions, partits polítics i governs, en la interpretació de les causes de la crisi, sobre les mesures de política econòmica necessàries per sortir-ne o sobre les previsions de l'evolució de l'economia (tenint en compte també que hi ha elements específics en cada país i en cada regió, però tot està interrelacionat).

Malgrat això, en tot cas sí que hi ha un elevat consens en alguns aspectes difícilment negables del que ha passat, els quals han estat també assenyalats precisament pel Consell Pontifici de Justícia i Pau, en una nota publicada el passat mes d'octubre, la qual serà el referent bàsic d'aquesta presentació¹.

Així, és prou conegut i acceptat que el desencadenant de l'actual crisi econòmica és el mal funcionament del mercat financer dels EUA. Com va passar també en altres països, l'excés de liquiditat i baix preu del diner i la manca de regles i controls del funcionament dels mercats financers van afavorir una bombolla especulativa sobre el preu de l'habitatge i un gran creixement del mercat d'hipoteques barates. Per optimitzar els guanys, moltes entitats financeres van expandir massivament durant anys pels mercats de capitals mundials uns productes financers

1. Nota del Consell Pontifici de Justícia i Pau "Per una reforma del sistema financer i monetari internacional en la perspectiva d'una Autoritat Pública amb competència universal", octubre de 2011.

enganyosos (títols basats en paquets d'hipoteques no fiables “subprime”, però que rebien la màxima qualificació per part de les agències de risc.

El desencadenant de l'actual crisi econòmica és el mal funcionament del mercat financer dels EUA.

Quan a partir de l'any 2008 van començar a retrocedir els preus dels habitatges als EUA (va punxar la “bombolla”), es va iniciar una forta tendència a l'impagament d'aquelles hipoteques (perquè els habitatges valien menys que el préstec rebut per pagar-lo). En conseqüència, va començar a caure el valor d'aquells títols hipotecaris. Tot això va comportar enormes pèrdues en els balanços de moltes grans entitats financeres que disposaven d'aquests títols o de grans actius immobiliaris, algunes de les quals van entrar en fallida. En un mercat tant globalitzat i interdependent, es va generar, per contagi, un risc de col·lapse general del sistema financer global, ja que es va perdre la confiança necessària per als préstecs interbancaris i per a les inversions financeres, produint-se un crack bursàtil a escala gairebé mundial al setembre de 2008. Això va produir una greu restricció dels crèdits a les empreses i inversors i tot plegat va generar una caiguda de l'activitat econòmica i la consegüent recessió en molts països.

Només una enèrgica (i discutida) intervenció dels governs de les grans potències, amb plans de rescat multimilionaris d'entitats financeres i la introducció massiva de liquiditat en l'economia, va evitar una fallida general del sistema. Aquesta intervenció (que no va impedir la fallida de països que s'havien fet dependents de l'economia financera, com Islàndia) va produir una lleugera recuperació econòmica en els països més desenvolupats. Però a la llarga, a més d'incrementar excessivament el deute públic, ha estat insuficient per a la recuperació econòmica, i en molts llocs l'economia ha recaigut en la recessió.

L'endeutament excessiu acumulat per molts països europeus, tant del seu sector públic com dels seus bancs privats, unit a la situació de recessió, els ha creat greus problemes per a finançar-se externament a preus sostenibles (Portugal, Irlanda, Espanya, Itàlia...) o els ha portat directament a la fallida (cas de Grècia). El fet de compartir una moneda comuna ha impedit a aquests països d'aplicar solucions tradicionals, com ara la devaluació monetària o la creació de diners per fer front al seu deute a costa d'inflació.

Això ha portat als estats membres de la Unió Europea i al Fons Monetari Internacional a facilitar el finançament d'aquests països (directament, amb un fons de rescat, o indirectament a base de finançar els seus bancs privats via el Banc Central Europeu), però a canvi de polítiques molt estrictes de reducció del seu dèficit públic i, per tant, de retallada dràstica de la despesa pública.

En el cas espanyol, un element clau de la crisi ha estat la seva pròpia bombolla immobiliària, que va generar un alt endeutament exterior dels bancs i una alta dependència de l'economia respecte del sector de la construcció. En punxar la bombolla, l'economia ha caigut en recessió, s'ha multiplicat tràgicament l'atur i el deute públic s'ha fet difícil de pagar (en créixer l'interès que demanen els inversors). Hem vist com moltes entitats financeres (les més exposades a l'immobiliari, dins del qual s'havien implicat massa), en disminuir el valor dels seus actius i disparar-se la morositat, han entrat en pèrdues o en risc de fallida (i d'aquí la desaparició de les caixes d'estalvis). En aquest sentit, s'ha dit que el creixement econòmic espanyol dels últims anys va ser un miratge, ja que depenia de l'endeutament exterior i ara aquest deute és difícil de retornar sense creixement.

En qualsevol cas, la política d'austeritat en la despesa pública i de reducció del dèficit exigida per la Unió Europea (obligant als països a donar-li rang constitucional), a banda de perjudicar especialment els sectors socialment més vulnerables, ha generat, almenys inicialment, un agreujament de la recessió econòmica. De retruc, en caure també els ingressos de l'estat, fa impossible contenir el dèficit. És la denominada trampa del deute, de la qual sembla difícil sortir. Generar més dèficit pot portar a la insolvència del país, però reduir-lo a base d'austeritat ensorra l'economia i fa impossible retornar els deutes. Però tampoc no sembla aconsellable un impagament

del deute, ni la sortida de l'euro per disposar de nou d'una moneda pròpia, opcions que segurament tindrien conseqüències econòmiques, socials i polítiques encara més greus.

2. Un judici ètic des del pensament social cristià

Com podem jutjar tot el que hem descrit? Quines són les decisions, polítiques, les actituds i les concepcions ideològiques que hi ha al darrera d'aquest procés? Quina valoració cal fer-ne?

Com ja hem avançat abans, per respondre a aquestes qüestions el pensament social de l'Església i, molt especialment, alguns dels seus textos més recents (com l'Encíclica social *Caritas in Veritate* i la ja citada Nota del Consell Pontifici de Justícia i Pau) aporten criteris de gran rellevància.

D'entrada, podem fer una valoració de caràcter més tècnic i econòmic, considerant que el mal funcionament del sistema financer ha produït un dany seriós a l'economia mundial com a conseqüència de la gran interdependència econòmica i financera generada pel procés de globalització, afavorida per les noves tecnologies de la informació.

Així, és difícil negar que la manca de suficients controls i supervisions va afavorir, no solament als EUA, l'excés de liquiditat, la creació de bombolles especulatives (s'ha especulat gairebé amb tot), l'excés de "palanquejament" i endeutament,

l'assumpció d'excessius riscos per a moltes entitats financeres, la qualificació errònia del riscos per part de les entitats dedicades a aquesta activitat, etc.

És a dir, durant vàries dècades hem assistit a una hiperfinanciació de l'economia, una inflació extraordinària de l'economia especulativa financera que s'ha arribat a desconectar de la vida econòmica real i productiva (a la que hauria de servir), davant la qual els principals governs i els reguladors nacionals i internacionals (bancs centrals, FMI...) van deixar fer, convençuts que afavoriria el creixement econòmic. El resultat ha estat justament el contrari.

És evident que el diner és un instrument al servei del funcionament econòmic. L'estalvi que genera l'economia s'ha de direccionar cap a la inversió productiva i el finançament de la producció, del consum de bens i serveis i del funcionament dels agents econòmics. Ara bé, el que hem vist és que les finances, gràcies a un progressiva desregulació de certes activitats i a la manca d'un control i orientació legal adequats, s'han convertit en una finalitat en elles mateixes, generant un moviment de diners desorbitat, una expansió monetària sense precedents, promoguda per la recerca del màxim guany, sense cap consideració al seu efecte econòmic, de volum molt superior al moviment de l'economia real. Això va generar unes distorsions en el funcionament del mercat que, finalment, han portat al seu col·lapse.

Però cal anar més enllà. Cal anar a cercar les raons ideològiques i els valors dominants que s'han expressat en aquests esdeveniments. És a dir, cal fer un judici no solament econòmicopolític sinó també d'ordre moral.

Cal fer un judici no solament econòmicopolític sinó també d'ordre moral.

Des d'aquest punt de vista, es pot veure que la progressiva desregulació i la manca de controls sobre les finances s'expliquen pel domini de l'errònia idea de considerar l'economia com una realitat autònoma, aliena a l'ètica, a la qual caldria deixar la màxima llibertat, sota la visió d'un liberalisme malaltís que creu que la recerca individual dels interessos particulars és font col·lectiva de riquesa, entesa simplement com a acumulació material de bens. Aquesta és una idea que s'ha demostrat falsa històricament, que ha mostrat de nou els seus greus efectes perjudicials i que explica un món fragmentat per greus desigualtats socials, privacions i fam per milions d'éssers humans.

En el rerefons d'aquesta concepció no hi ha altra cosa que una visió materialista, individualista i relativista de la vida social, que cal denunciar i combatre, per contrària a la naturalesa humana. En definitiva, la crisi econòmica s'explica per una crisi de naturalesa moral.

Aquest desordre moral ha tingut la seva màxima plasmació en molts països, com també el nostre, en una llarga etapa de comportaments molt estesos, individuals i col·lectius, de cobdícia, especulació a gran escala, incompetència, corrupció, enriquiment sense escrúpols, malbaratament i pillatge de recursos públics. Alhora, hem assistit a l'aplicació de polítiques públiques obsessionades pel creixement material en termes de PIB, afavoridores del consumisme i l'especulació, orientades a la promoció de l'oci, les obres faraòniques sense sentit econòmic, la propaganda o el luxe, menyspreant el bé comú, el medi ambient i, sobretot, les necessitats dels més febles. Ni en els temps de màxim superàvit de les finances públiques i de fort creixement econòmic es va prioritzar el combat de la pobresa, mai per sota del 18% de la població espanyola.

En aquest sentit, el pensament social de l'Església subratlla, com indicàvem en l'inici d'aquesta presentació, que la crisi és justament una gran oportunitat per fer una profunda reflexió sobre el sentit de l'economia. Cal repensar l'economia per tal de reorientar-la, a fi que es pugui ajustar-la a la seva finalitat, que no és altra que el desenvolupament de totes les persones i de tota la persona en totes les seves dimensions. En conseqüència, cal fer una crida a la responsabilitat individual, a fi de sotmetre l'economia a principis ètics, la qual cosa exigeix fer valer el primat de la política sobre l'economia, i no a l'inrevés, que és el resultat dels processos abans descrits.

El pensament social de l'Església subratlla, que la crisi és justament una gran oportunitat per fer una profunda reflexió sobre el sentit de l'economia.

És necessària, doncs, una profunda correcció del funcionament econòmic mundial. Una profunda correcció en múltiples àmbits, no solament per corregir els excessos abans indicats i prevenir futures crisis com l'actual, sinó encara més. Cal establir un nou ordre econòmic que sigui capaç de promoure un desenvolupament integral i equitatiu de tots els pobles del món i en equilibri amb el medi ambient. Perquè no s'ha d'oblidar que abans d'aquesta crisi i encara ara, milions d'éssers humans es trobaven i es continuen trobant en l'extrema pobresa, mentre una part de la humanitat gaudeix d'altres cotes de benestar i acumulació de riquesa.

3. Cap a un nou ordre econòmic global al servei del desenvolupament humà integral i solidari de tota la humanitat

Quines haurien de ser les principals correccions que caldria introduir per avançar cap a aquest nou ordre econòmic?

És evident que no disposem d'una alternativa global, completa i definida a l'actual funcionament de l'economia de lliure mercat. A més, si la tinguéssim, tampoc no seria simplement una repte purament tècnic, un projecte que es pogués implantar d'una vegada per totes seguint un determinat pla. Ja hem dit que el més fonamental és un canvi en profunditat dels valors i comportaments de les persones. I aquests canvis només poden venir de les opcions individuals, que tenen a veure també amb el marc cultural. No hi ha cap projecte humà que garanteixi al futur una ordenació perfecta de la convivència humana, la qual sempre és, finalment, en mans dels comportaments lliures de cada persona.

D'altra banda, la llibertat individual en l'àmbit econòmic (que inclou elements com la llibertat d'empresa, la llibertat contractual, la lliure competència, la propietat privada, el dret a exercir professions, la llibertat de creació artística, literària i tècnica...) ha de ser respectada, d'acord amb una adequada antropologia. Els sistemes polítics que han volgut anul·lar la llibertat econòmica per establir una economia centralitzada de signe estatista ja fa temps que es van mostrar contraris a la dignitat humana i econòmicament ineficients.

Per tant, no hi ha un model alternatiu al marge de l'economia de lliure mercat. Però el que la crisi ha mostrat com mai és el paper insubstituïble i irrenunciable de l'Estat en aquesta economia de lliure mercat. La comunitat internacional i cada un

dels estats són un actor econòmic fonamental per garantir els serveis bàsics, regular el funcionament de l'economia, contribuir a la redistribució de la riquesa per tal de reduir les desigualtats que el lliure mercat inevitablement genera, protegir la igualtat d'oportunitats i garantir un conjunt de drets econòmics, socials i laborals bàsics derivats de la dignitat de les persones. Aquest paper no es pot posar mai més en dubte i ha de ser exercit de forma més responsable, eficaç i intel·ligent que fins ara.

En definitiva, correspon a l'Estat establir les regles adequades i intervenir per donar a l'economia de lliure mercat una clara orientació ètica i social, subjectant l'activitat econòmica a un fort control públic i democràtic per tal de garantir un desenvolupament humà solidari. Aquesta concepció ha estat denominada economia social de mercat.

Correspon a l'Estat establir les regles adequades i intervenir per donar a l'economia de lliure mercat una clara orientació ètica i social.

I és amb aquesta orientació que cal introduir un gran nombre de correccions, noves regles i instruments d'actuació dels poders públics en molt diversos àmbits i nivells, inclo-

ent la dimensió internacional, així com reforçar pràctiques econòmiques alternatives. Aquests elements que cal introduir o reforçar han estat assenyalats ja des de fa molt de temps per part d'institucions diverses i de moviments socials de llarg recorregut, entre les quals hi ha les que proposa el pensament social de l'Església. Moltes d'aquestes propostes vénen sovint avalades per estudis científics prou madurs o fins i tot compten ja amb una importància experiència. Però la seva implantació és complexa, perquè sovint xoquen amb els interessos més immediats de països o de grups poderosos.

La primera i principal exigència d'un ordre econòmic global més just seria la implantació progressiva d'una autoritat mundial, superior als estats. Aquesta és una exigència antiga, que històricament ha donat vida a nombroses institucions internacionals, i que és cada cop més urgent. Els governs per separat ja no són capaços d'afrontar adequadament la complexitat dels problemes i els reptes que viu la humanitat: la

Els governs per separat ja no són capaços d'afrontar adequadament la complexitat dels problemes i els reptes que viu la humanitat.

pau, la seguretat i el desarmament, la protecció del medi ambient, el desenvolupament econòmic equitatiu, els fluxos migratoris... Una autoritat mundial fonamentada en la raó moral, regida pel dret, de caràcter democràtic, representatiu, participatiu i vinculada al principi de subsidiarietat, articulada en diferents nivells, que cedeixen l'espai corresponent a les institucions polítiques regionals, estatals i subestats. A aquesta autoritat o autoritats mundials només s'hi pot arribar des de les institucions actualment existents (però insuficients), com Nacions Unides, a partir d'un procés gradual de multilateralisme i cessió progressiva de sobirania dels estats. Un procés difícil i llarg, però no impossible, més aviat una exigència ètica ineludible per la humanitat.

Aquesta autoritat mundial faria possible avançar cap a una altra de les grans exigències que s'han fet evidents: la de subjectar les finances mundials a l'economia productiva i, per tant, de sotmetre-les a regulacions i controls d'organismes supervisors de caràcter global. Cal un govern mundial de les finances, com ara un banc central mundial que reguli el flux monetari internacional, eviti les bombolles especulatives i freni l'especulació. Cal introduir impostos sobre les transaccions financeres internacionals, per recaptar fons que serveixin per al desenvolupament dels països més pobres i eliminar els paradisos fiscals. Cal introduir noves regles de prudència en l'actuació de tots els agents financers internacionals, que no haurien de ser tan grans (per evitar els mals de

la seva sempre possible fallida), amb separació de l'activitat d'inversió de la creditícia, i un llarg etèra.

Juntament amb una autoritat econòmica i financera mundial, que disciplini el sistema financer i afavoreixi el desenvolupament, la crisi ha mostrat també la insuficiència d'una economia que tingui com a motor bàsic l'afany de lucre. Com ha destacat sempre el pensament social de l'Església, és hora de dotar de major pes a totes les formes i estructures econòmiques que s'orienten per l'única finalitat de contribuir a necessitats socials o el bé comú. Entren aquí les múltiples formes d'economia social i solidària: mutualismes, cooperativisme, banca ètica, ONG de tota mena i, en general, tot el que s'ha denominat el tercer sector. En síntesi, cal promoure totes aquelles fórmules d'activitat econòmica basades en el compartir i en la lògica del do, de la gratuïtat, del servei. Aquestes organitzacions, que es basen en una motivació solidària, missional o vocacional, comporten

Cal promoure totes aquelles fórmules d'activitat econòmica basades en el compartir i en la lògica del do, de la gratuïtat, del servei.

estructures i actuacions més humanitzades, i solen ser més eficients i adequades en molts àmbits que les que es mouen en la lògica del benefici.

Al costat de tot això, és evident que els poders públics han d'introduir profundes correccions en molt diversos àmbits econòmics que aquí no podem ni tan sols esmentar, però entre els que destaca molt primordialment la lluita contra la pobresa i les desigualtats a escala mundial, per tal de fer possible una vida digne per tothom: des de l'Ajut al Desenvolupament, la cancel·lació del deute extern dels països més pobres, la introducció de regles més justes en el comerç internacional, la restricció dràstica del comerç d'armes, etc.

Amb tot, ja hem dit que, més enllà d'aquestes i altres exigències de caràcter polític, cal també una nova orientació ètica en els comportaments econòmics individuals. Això ens porta a tota una altra gran línia de reflexió que aquí només podem deixar esmentada. Si l'economia és una activitat humana subjecte a l'ètica, tota persona ha de mesurar l'impacte social de les seves decisions econòmiques individuals o familiars en tots els àmbits. Aquesta és l'altra gran lliçó de la crisi. Corregir actituds equivocades i optar per un comportament econòmic més responsable en tots els àmbits, que van des del treball, passant pel consum responsable i l'estalvi ètic, fins arribar un major compromís cívic, sindical i polític en favor d'un ordre social i econòmic més just.

Testimoni: La política davant la crisi econòmica i financera

JUSTO PASTOR, sindicalista i militant d'ACO.

Sóc en Justo Pastor Pastor, tinc 53 anys i estic casat amb M. Montserrat Ribas Olmo. Tenim dues filles, la Meritxell de 26 anys, casada, i funcionària com a professora de música a Pals (Girona), i la Núria de 19 anys, estudiant d'Ingenieria de Disseny Industrial.

Treballo com a empleat d'una multinacional alemanya de l'assegurança del sector financer, des del 1/10/1990 fins a dia d'avui. Porto des del 2000 com a delegat per Comissions Obreres, i formo part de l'executiva de la secció estatal. Vaig començar a treballar quan tot just tenia 15 anys, i l'any 1990 vaig estar 9 mesos aturat per tancament de l'empresa, per la qual cosa em considero una persona afortunada, per totes les vivències i les experiències que la vida m'està donant.

Estic afiliat a un partit d'esqueres, milito activament en un sindicat de classe, crec en la política com a mitjà de canvi d'aquesta societat i que, per tant, els partits són el medi més democràtic per aconseguir la utopia de societat que cadascú de nosaltres tenim.

No es pot negar que vivim una situació de crisi a nivell global. Al nostre país hi ha 5.600.000 d'aturats amb una taxa d'atur de les més altes

de la comunitat europea i, amb unes previsions de creixement a molt llarg termini. Es diu que fins el 2015 no tindrem un creixement del producte interior brut. A data d'avui, març de 2012, el nombre d'aturats no ha arribat a la seva màxima expressió, amb tot el que això representa per a les persones afectades.

Tenim uns serveis públics amb retallades en educació, sanitat i serveis socials, i amb uns professionals que, amb les retallades que han patit en el seu sou, ja fan molt intentant donar un servei de qualitat, fins on poden. Les empreses privades estan sota mínims en la seva producció, així com en contractació de personal. El nostre sistema financer es lucra encara més a costa dels ciutadans: estem vivint cada dia com els governs donen o deixen milers i de milions a les entitats bancàries, perquè siguin més grans, a costa de la petita i mitjana empresa, exigint molt poc, perquè, alhora, aquests governs necessiten a la banca per anar posant al mercat el deute públic i sobirà, per anar pagant interessos i capital d'operacions efectuades anteriorment, o sigui, que el capital *mana sobre els governs i sobre la política*. Aquesta subrogació implica que allò judicial sigui més permissiu. Segons quines situacions estem vivint, les decisions dels tribunals

deixen sense cap càrrec a aquells que s'ha demostrat que són lladres, i es judica fins el màxim a un jutge que va intentar aclarir els milers d'assassinats duts a terme per la dictadura.

A més, els governs actuals, tant a nivell nacional com autonòmic, tenen un clar posicionament de dretes (encara que ells ho anomenin centre-dreta), i per la història sabem que aquest pensament ideològic afavoreix més als precursors del “pelotazo” econòmic, de l'enriquiment personal. Afavoreixen els estaments financers, dins i fora del nostre país, a costa de la majoria dels ciutadans, retallant el sistema de beneficis socials, l'anomenat estat del benestar, retallant llibertats personals i socials, intentant eliminar als sindicats perquè molesten molt... i tot pel bé comú.

Però això és el que tenim: vivim en un país que té possibilitats d'escollir els seus governants, de votar els seus conceptes polítics i ha escollit a una dreta dura, i amb una patronal descaradament feliç amb ells, que porta a l'asfíxia a la classe obrera eliminant alhora a una classe mitjana cada vegada més petita. Tenim un model mundial en el qual hi haurà uns pocs rics i molts pobres. Tot això mostra, com sempre, que la lluita de classes és real. No podem enganyar-nos.

Penso que no és la pròpia política la que es troba subjecta als dictàmens del sistema capitalista. Tot el contrari, som nosaltres, la gran majoria que formem la classe obrera,

els que hem de resorgir de la nostra pròpia situació de por col·lectiva. El sistema sap mentalitzar-nos perquè individualment tinguem por, ens ha convertit en persones individualistes, ens ha carregat amb càrregues econòmiques, ens diuen el que volen que siguem, caps no pensants, i *hem perdut les utopies socials. Aquesta és la major crisi de l'actualitat: la pèrdua de la iniciativa personal, del pensament per i pel poble.* Una altra societat és possible, si més no una societat que ens permeti repartir-nos entre tots els que aconseguim del nostre treball. Existeixen diferències entre el món laboral del nord i del sud, perquè acceptem i no qüestionem els fabulosos sous dels nostres directius, quan aquests hipòcrites ens indiquen que hem de mantenir un creixement de la massa salarial amb uns augments mínims, fins i tot lluny de l'IPC que ells mateixos generen pels seus interessos. Aquesta és la nostra dificultat: una minoria té al seu costat els poders financers, per a subjectar el pensament d'una majoria.

Sóc defensor de les idees de la Revolució Francesa i del seu lema: “Llibertat, igualtat i fraternitat”. Aquest ha de ser el nostre objectiu. Siguem conscients que som un col·lectiu que pot canviar les polítiques concretes i, per tant, aquesta societat injusta en una d'igualitària, solidària i fraternal. Entre tots podem.

I, això s'aconsegueix amb la implicació en un pensament d'esqueres, amb la implicació en organitzacions que surten del poble. Hem

de ser aquest col·lectiu, no individu, que ha de defensar el que és nostre. La tradició obrera és d'implicació i d'acció, així doncs, hem de ser solidaris amb la persona propera que ho està passant pitjor que nosaltres, ser testimonis vers els altres d'un altre tipus de societat, ni materialista ni consumista. Per la història sabem que les revolucions del poble sorgeixen en situacions molt precàries per a la majoria de les persones, i ara estem en aquests moments. Que no ens matin els nostres pensaments d'esquerres, i transformem aquesta societat. Que el capitalista no sigui el seu únic sistema de vida: fem-ne un altre, donat que existeix, sortim al carrer, canviem la idea que tenim dels partits i recuperem el que els nostres avantpassats defensaren i aconseguiren per a una societat més justa i igualitària.

Aquests dies hem aconseguit el decret-llei de la nova Reforma Laboral, la segona en poc temps, una reforma dictada pels polítics i aprovada per tots els partits de dretes, s'anomenin PP o CIU. En aquesta es dóna més poder a les empreses, abaratint els acomiadaments, negant la negociació col·lectiva, i anteposant els convenis d'empresa als sectorials, i amb un continu atac als sindicats en general, perquè som les úniques formacions que actualment traïem els ciutadans al carrer, ja sigui sectorialment (com el sanitari), o el passat 19 de febrer, quan una gran majoria varem sortir a demanar que els polítics deixin a la part social fer un acord en el món laboral. Que imposen uns altres drecrets als causants d'aquesta situació, al sis-

tema econòmic, i als seus mandataris. A més, ja hem vist, que les situacions es poden mesurar judicialment de diferent forma, ja que a qualsevol persona que no pot pagar la seva hipoteca, la desnonen i la tiren al carrer, però els directius de la banca, que han portat a la majoria de les entitats a tenir pèrdues, surten d'aquestes mateixes entitats amb uns contractes blindats perquè no s'hagin de preocupar ja en la resta de la seva vida... i no hi ha forma que tornin els seus sous exagerats i injustos.

Però tenim el que volem: un país callat, una ciutadania submissa, uns treballadors paralitzats per la por, uns aturats que no es rebel·len davant la seva situació, una majoria política de pensament neoliberal defensora que l'únic sistema econòmic és el capitalista.

I, davant de tot això, què hem de fer? Hem de tornar a ser conscients del que som. Som obrers, fills d'obers, vivim dins de la classe obrera, hem de sentir-nos obrers i recuperar l'orgull oblidat, i recuperar l'esperança: no tot està perdut. Ser conscients que encara tenim respostes i, que la solució és ser col·lectiu. Això és el que li fa por al capital, la força del poble, però per a això hem de sortir del nostre individualisme, de la passivitat, del negativisme. Tenim una utopia... doncs hem d'intentar, com a mínim, dur-la a terme.

Avui hem de recordar, més que mai, el dia de la dona treballadora. Quants treballadors han mort per les

injustícies del món laboral? Molts, masses. Quants són explotats en ple segle XXI? Quants no tenen futur, quants obrers moren per defensar els seus drets? Molts, masses! Canviar aquesta situació està a les nostres mans. Tenim les organitzacions i els partits, els quals necessiten de la nostra implicació i del nostre compromís solidari amb la resta dels nostres germans obrers. No podem continuar amb el pensament negativista, no podem pensar “res no val la pena”. Si és veritat que sempre paguem els mateixos, eduquem en el ser col·lectiu d’esquerres. La dreta sempre s’ajunta i s’uneix per al seu manteniment.

Julio Anguita, un polític a qui tinc com a referència, en una entrevista que li varen fer a rel de la presentació del seu llibre “*Combates de este*

tiempo”, manifesta que aquest país és un país de lladres, i afegia: “*La historia está para aprender, pero no para estar pegado a ella*”. Comparteixo les dues frases, la referent als lladres, i que de la història hem de treure’n allò bo, allò humà, allò racional, allò solidari. Si hem de canviar alguns ideals d’esquerres, doncs es canvien, però sense més retard perquè dependrà de nosaltres el crear un món millor per a nosaltres i per als éssers humans que venen darrere nostre.

No a la passivitat, no a la negativitat, no a l’individualisme, no al consumisme, no al capitalisme. Sortim a buscar i fer “llibertat, igualtat, fraternitat” entre les persones del món, perquè la lluita de classes continua existint avui.

Recorregut periodístic dels darrers anys

MÒNICA JOFRE, periodista.

Amb en Lluís intentarem parlar d'un concepte tant complex i indefinit com és l'encaix Catalunya/Espanya. Ell ho farà des de la perspectiva historicista, agafant diferents exemples i buscant l'origen d'aquesta difícil relació i jo ho faré des de la visió periodística. Des del relat públic que es fa de les coses i des del relat que no es fa públic però que sí que existeix...

Ens podríem remuntar a qualsevol temps immemorial i trobaríem exemples d'aquesta situació, d'aquesta recerca d'encaix, d'exemples concrets de dificultats, contradiccions, malfiances... però hem escollit un punt de partida força recent. Que tots tinguem a la memòria. Es tracta de la redacció, negociació i aprovació de l'Estatut de Catalunya. Un episodi que no està tancat ni molt menys. La sentència de l'Estatut i el seu compliment encara és un tema inacabat i força remogut.

Per la meva feina em va tocar seguir la negociació catalana de l'Estatut, la negociació amb les Corts Generals, la posterior aplicació i la publicació de la sentència emesa pel Tribunal Constitucional. Jo vaig treballar al Canal Parlament del 324 i després a RAC1. A través d'aquests dos mitjans vaig tenir l'oportunitat

de conèixer el procés i sobretot els actors i els seus plantejaments. Alguns es van fer públics i d'altres no...

Comencem doncs i ens situem a l'any 2003. Per primer cop, i després de 23 anys de governs de CiU, les forces d'esquerra de Catalunya sumen més diputats i pacten governar amb coalició. Signen el pacte del Tinell. Es tracta d'una situació totalment nova i molt atractiva des del punt de vista periodístic. El 14 de desembre del 2003 van signar un acord per un govern catalanista i d'esquerres amb Pasqual Maragall com a president de la Generalitat de Catalunya i Josep Lluís Carod Rovira conseller en cap. El text que van signar contemplava quatre punts però el primer i més destacat era un acord nacional sobre l'autogovern i el finançament en el que deixaven clar que el govern impulsaria de manera immediata l'elaboració d'un nou Estatut.

No és d'estranyar que així ho pactessin. L'Estatut és la peça, és l'eina que fixa i estableix les regles del joc, les relacions entre el govern espanyol i la comunitat autònoma i fixa els marges de l'autogovern. Imagineu-vos quin gran interès periodístic i m'atreveixo a dir que social va

representar aquest pacte. Per primera vegada, hi havia un govern de coalició a Catalunya i justament era aquest qui impulsava un canvi o un presumpte canvi, en les relacions entre Catalunya i Espanya (cal dir que l'any anterior el debat ja s'havia començat a gestar al Parlament a través de la creació d'una ponència parlamentària per a la reforma de l'Estatut). Però en aquest punt introdueixo una qüestió que podem desenvolupar durant el temps de col·loqui. Vosaltres creieu que realment un nou Estatut permet parlar de canvis en la relació entre Catalunya i Espanya, els dos actors estan en igualtat de condicions a l'hora de tirar endavant aquests canvis, de fer el redactat o fins i tot d'aprovar-lo?

L'Estatut és la peça, és l'eina que fixa i estableix les regles del joc, les relacions entre el govern espanyol i la comunitat autònoma.

Des de l'any 1979, Catalunya tenia el mateix Estatut, el de Sau, però en canvi el país, la situació, les sensibilitats havien canviat molt. La democràcia estava consolidada com a sistema polític, la transició havia quedat enreire i l'estructura social de Catalunya no era ni molt menys la de la sortida de la dictadura. A partir del 2003 va arrencar un procés llarg, en alguns casos feixuc i sobretot determinant.

I a més, m'agradaria afegir-hi que tot plegat es donava al mateix moment que a Madrid al cap de pocs mesos, el març del 2004, el PSOE arribava al poder. Es tractava d'una situació inèdita. El mateix partit que tenia la presidència de Catalunya governava a Espanya. Era el moment del "govern amic":

Imagineu-vos quina bullició periodística representava tot això... a més, la relació dels periodistes amb el govern català també va canviar. D'un govern unicolor, consolidat, amb un lideratge ferm i molt visible i bastant hermètic es va passar a un govern de coalició on la lògica de cada partit a vegades s'imposava per sobre de la de govern i amb uns lideratges compartits. Això donava màxima diversió als periodistes (confessions, discrepàncies públiques, plantejaments contradictoris, crisis de govern avortades, recordeu un conseller d'aquella època que va arribar a definir aquest procés com el d'un Dragon Khan?...)

Amb aquest clima va començar la negociació al Parlament per elaborar el nou Estatut... Cada partit va plantejar la proposta d'Estatut que defensava i ja es va veure que seria difícil arribar a un acord. Fins i tot, entre els partits que donaven suport al govern. Es va crear una comissió parlamentària que es reunia, com a mínim un cop a la setmana, sovint era els dimecres a la tarda i després sortia cada partit a explicar com havia anat la reunió i sobretot a deixar clar quina era la posició del seu partit. Aquestes rodes de premsa, a part

d'esgotadores per ells i pels periodistes, van convertir-se en una estratègia de confrontació entre els partits. Imagineu-vos, era una retransmissió en diferit del que es parlava a dins de la comissió però filtrat segons la visió de cada partit. D'entrada va semblar que hi havia un acord entre el tripartit i CiU sobre la definició de Catalunya com a nació, el deure de conèixer les dues llengües oficials o la creació d'una circumscripció catalana a les eleccions europees. Més endavant però, es van encallar. Recordeu l'episodi del 3% al Parlament en el que Pasqual Maragall va insinuar que CiU havia cobrat comissions per realitzar obra pública quan eren al govern?. Aquestes paraules van fer trontollar l'entesa i Maragall va haver de demanar disculpes.

Les discrepàncies entre els partits del govern i CiU se centraven en el plantejament del sistema de finançament de la Generalitat, la laïcitat a l'ensenyament o l'abast de l'actualització dels drets històrics. Tot plegat va provocar greus divisions (i a vegades eren entre els mateixos partits del govern) que van fer témer per arribar a l'aprovació de la reforma i que no es van solucionar fins a l'últim minut. En aquest punt m'agradaria parlar dels actors secundaris...

El 29 de setembre del 2005 el Parlament bullia. S'estava fent el debat que havia de portar a l'aprovació de l'Estatut però el tema encara no estava tancat. Això va provocar que el president del Parlament, Ernest Benach, suspengués el ple (eren les 7-8 del vespre) per tal que

els grups acabessin de negociar els punts més calents. Un d'ells era el de la laïcitat a l'ensenyament. Recordo estar als passadissos del Parlament... i veure arribar a Josep Antoni Duran i Lleida, el líder d'Unió Democràtica. Ell no era diputat al Parlament però no volia acceptar que es fixés que l'ensenyament a Catalunya seria laic tal com si que volien els partits d'esquerres i alguns diputats del seu propi partit. Això va provocar un rebombori... imagineu-vos. Duran i Lleida determinava la posició de CiU en aquest punt. I així va ser, un actor secundari es va convertir en protagonista aquella nit. Després d'això, de corredisses pel Parlament i d'hores de negociacions, el president Maragall i el líder de CiU Artur Mas van posar pels fotògrafs per demostrar que hi havia hagut acord. Per cert, una foto que es va fer davant del quadre que l'artista Joan Tàpies va cedir al Parlament. En record a l'Assamblea de Catalunya. Més tard, Mas va explicar en una entrevista a Vanity Fair que aquesta situació es va desencallar amb un crit força explícit de Mas: n'estic fins els collons de tots plegats". Això és el que relata ell.

L'endemà, el 30 de setembre s'aconseguia aprovar la proposta d'Estatut aprovada per 120 vots a favor i només 15 en contra que eren els del PPC. En aquest moment, els populars van situar l'Estatut d'Autonomia en el blanc de les seves crítiques a través de falques de ràdio amb missatges molt agressius contra l'ús del català. En aquell moment, però, aquestes crítiques van unir la feble posició catalana i el 2 de novembre

del 2005, en un exercici històric de comunió catalana, Artur Mas, Manuela de Madre i Josep Lluís Carod Rovira van defensar al Congrés dels Diputats el text de l'Estatut per tal que el Congrés el prengués en consideració i es pogués debatre i aprovar a la cambra baixa (sense aquest pas, l'Estatut d'Autonomia no hagués estat una realitat. L'aprovació per la cambra catalana no és suficient). En aquella intervenció tots tres van defensar que Catalunya és una nació, tal com diu el text aprovat. El president Zapatero hi va intervenir donant el sí a la tramitació de l'Estatut després de 10 hores de debat. Tot i que això és important, va deixar clar que durant el procés s'haurien "d'introduir modificacions precises respectant aspectes essencials". Només el PP va votar en contra d'aquest posicionament.

A partir d'aquest moment, comença un altre procés, jo crec que molt més complex ja que a la fràgil entesa catalana s'hi afegeix una dificultat que és la pressió espanyola. Això va fer que comencés a trontollar i a posar-se en dubte la unitat catalana. El PSC no podia defensar les mateixes aspiracions que ERC i ICV al Congrés on el PSOE exercia de germà gran. El primer que em ve al cap i que penso que podem ampliar-ho durant el temps de debat és: estem parlant d'un equilibri de forces entre els dos governs?. El legislador i impulsor de la iniciativa té la mateixa força i capacitat decisiva que el controlador o jutge?

Però vaja, recuperem la narració dels fets i després en traiem conclu-

sions. Va començar la tramitació de l'Estatut a la Comissió Constitucional del Congrés presidida per l'vicepresident del govern espanyol, Alfonso Guerra... Un altre tema que podem ampliar durant el debat... és o era la persona més oportuna per liderar aquesta comissió i justament un debat d'aquesta envergadura....?

Ell va encarregar a una ponència paritària entre representants de la Comissió i del Parlament de Catalunya el dictamen que havia de ser aprovat pel Ple sense demostrar que a Catalunya se li donaven massa privilegis. Des d'un primer moment això va complicar la unitat catalana i es va acabar negociant bilateralment partits catalans amb el PSOE. Els socialistes espanyols no van fer cap pas enrere i van arribar a presentar 15 esmenes al text. D'aquestes, el PSC en va subscriure la majoria després que el PSC votés el text inicial al Parlament (Montilla donava ple suport a les propostes del PSOE mentre que Maragall es negava a admetre el no a la definició de Catalunya com a nació). Aquesta situació va provocar un dels episodis més complexos de la relació entre el PSC i el PSOE, i del PSC amb els seus companys de govern, i dins el mateix PSC. Els socialistes espanyols van proposar una redacció alternativa al concepte nació, als drets històrics, al règim lingüístic, els drets, deures i principis rectoris, la tipologia de competències... continuo? Les matèries de les competències, el mandat a l'estat de transferències via 150.2 i el sistema de finançament que era inacceptable que només s'apliqués a Catalunya i no a la resta de

comunitats... un no a la bilateralitat)... Bé, un seguit d'esmenes que segons el portaveu socialista d'aquell moment, Alfredo Pérez Rubalcaba, era una fórmula el màxim de respectuosa amb el text aprovat a la cambra catalana i amb la intenció d'arribar a un acord amb les forces catalanes.

I curiosament, aquest acord va arribar... el 21 de gener de 2006. En una trobada secreta, el president del govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, i Artur Mas van reunir-se a la Moncloa on van arribar a un pre-acord sobre la definició de Catalunya al nou Estatut (incloure el terme nació al preàmbul i no al primer article i definir Catalunya com a nacionalitat a l'articulat). També van parlar del model de finançament i van pactar crear una Agència Tributària pròpia i la cessió del 50% dels impostos IVA i IRPF i el 58% dels impostos especials. Molts també es poden preguntar què hi van guanyar els protagonistes (ho podem valorar en el debat però crec que és clar: notorietat, capacitat de decisió i perjudicar a la mateixa persona: Pasqual Maragall. Un exemple d'això és que aquella mateixa nit, acabat de subscriure l'acord... des de Moncloa es va filtrar la notícia a l'agència EFE i a El País amb la lògica repercussió que va provocar. Des del govern espanyol els interessava relatar l'acord per forçar a Mas a defensar-lo i evitar així que es fes enrere.

Això va provocar un gran, gran enrenou. Per començar, la trobada no la coneixien ni Pasqual Maragall, president de Catalunya i company de

files de Zapatero, ni Duran i Lleida, l'home de CiU a Madrid. Per solucionar incomoditats: Duran i Lleida va aconseguir la seva foto amb Zapatero i Artur Mas tant bon punt van haver signat l'acord públicament. Òbviament, res és gratuït i més endavant CiU va revelar que van signar aquest acord amb el president espanyol a canvi que el PSC els dones suport si guanyaven les eleccions catalanes al cap de 7 o 8 mesos. Això va ser així però com recordem, això no es va complir. Des d'aquell moment, Mas sempre ha aprofitat el moment per definir Zapatero com un mentider: recordo en aquella campanya electoral de finals del 2006 que ens explicava als periodistes que si busques al diccionari marítim la paraula Zapatero surt: "aqueu que maniobra mal o no entiende la maniobra".

Eren èpoques convulses a la política catalana però també a l'espanyola. El nou Estatut de Catalunya va ser aprovat al Congrés dels Diputats amb els vots en contra del PP i ERC que es va abstenir. Aquí va començar la crisi interna al tripartit, ja que pocs dies després les bases dels republicans van votar defensar el NO a l'Estatut en el referèndum. (Es van crear diferents corrents... el més contundent en defensar el NO va ser el conseller de governació Joan Carretero, després hi havia el si de Carrod Rovira i el no polític que defensava Xavier Vendrell...) L'11 de maig, Pasqual Maragall va anunciar que volia destituir els consellers d'ERC per aquest motiu i convocar eleccions anticipades abans de final d'any. El 18 de juny es va fer el re-

ferèndum i només ERC i el PP van defensar el NO. En aquell cas el text es va aprovar amb el suport del 72,9% dels vots tot i que la abstenició va arribar al 50,58%. (Com pot ser? Quina eina va fallar quan justament l'Estatut hauria de ser vist com una eina per solucionar la situació de Catalunya i les relacions amb l'estat espanyol?... el procés feixuc???)

Un cop aprovat, el PP va tenir el camí lliure per recórrer el text. El 31 de juliol acudeix al TC perquè asseguruen que l'Estatut és una constitució paral·lela i no volen ni sentir parlar de la definició de Catalunya com a nació, encara que al final només sortís al preàmbul, i del deure de saber català. Aquest recurs és un dels 7 que es van presentar i no tots van ser de comunitats del PP (Aragó, Múrcia, La Rioja, València i les illes Balears) també s'hi va afegir el Defensor del Pueblo, un socialista... Enrique Múgica.

Tot i això, l'Estatut es va anar desenvolupant. Ho va fer el nou govern que va sortir de les urnes després de les eleccions de l'1 de novembre del 2006. El va liderar José Montilla amb el suport d'ERC i ICV. Durant tota la legislatura, però, l'ombra del Tribunal Constitucional sobrevolava la política catalana i no van ser ni una ni dues ni tres vegades que van amenaçar amb una sentència que mai sortia i cada vegada enverinava més la política catalana i espanyola i fins i tot el funcionament intern del Tribunal. Recordo que entre els anys 2009 i 2010 a la ràdio ja havíem preparat més de 10 cops un possible programa especial per la

sortida de la sentència i havíem redactat nombrosos protocols de reacció un cop es fes pública la sentència.

Això va acabar sortint el 28 de juny del 2010. Fent un petit resum, el TC va declarar inconstitucionals 14 articles, alguns es referien a la creació d'un poder judicial català, va interpretar uns 24 articles i va avallar la resta dels 245 articles i disposicions del text català. Era mitja tarda, un dilluns... el president Montilla va convocar la premsa al Palau de la Generalitat. Va llegir un comunicat que, com sempre passa, per uns va ser tebi i per altres va ser trencador, on lamentava el posicionament del Tribunal Constitucional però deixava clar que el *Partido Popular* (ho va dir en castellà) no havia aconseguit la victòria. Ell deia que com a president del govern li tocava acatar la sentència però que acatar-la no volia dir compartir-la i per això va fer una crida a la mobilització a través d'una manifestació unitària. Va ser un d'aquells moments històrics que totes les ràdios, televisions catalanes van emetre en directe i tots els periodistes vam seguir i ens vam mobilitzar durant hores, hores i hores. Van ser dies d'anàlisi, de reflexió però també de confrontació.

Òmnium Cultural va erigir-se com a plataforma aglutinadora d'aquesta crida i del descontentament català davant d'una sentència que molts consideraven injusta i fins i tot il·legítima (recordem que el Tribunal Constitucional funcionava amb la meitat dels membres amb el mandat caducat). 1,1 milió de persones se-

gons la Guàrdia Urbana i 1,5 milions segons Òmnium Cultural, van sortir al carrer el 10 de juliol del 2010. Es tracta de la marxa més multitudinària de la història de Catalunya però que els polítics no van saber defensar unitàriament. La polèmica per la capçalera va amenitzar els dies previs. Òmnium Cultural volia que la marxa tingués un lema: “Sóm una nació. Nosaltres decidim”. El president Montilla va negar-se a anar darrere d’aquesta pancarta i volia que fos una senyera la que aglutinés les institucions polítiques. Després de molts estira-i-arronsa... es va acordar que hi hagués una senyera que portaven els expresidents i president del Parlament i de la Generalitat, i la pancarta d’Òmnium i els líders polítics que deia “Som una nació. Nosaltres decidim”.

Amb aquest repàs, espero que sense haver fet perdre gaire la paciència ni haver avorrit gaire, he volgut donar eines des del meu punt de vista, el periodístic, per comentar quina és la situació i com es pot

entendre l’encaix Catalunya-Espanya. La negociació de l’Estatut va fer saltar pels aires un govern i un president català, una entesa catalana i va provocar la major manifestació que hi ha hagut mai a Catalunya. Mentre, el front espanyol es va mantenir ferm.

La negociació de l’Estatut va fer saltar pels aires un govern i un president català, una entesa catalana i va provocar la major manifestació que hi ha hagut mai a Catalunya. Mentre, el front espanyol es va mantenir ferm.

L'Encaix entre Catalunya i Espanya

Una anàlisi dels conflictes existents en l'encaix Catalunya/Espanya

LLUIS VILA, Catedràtic d'Història i membre de l'executiva de Barcelona Decideix.

Quan hom pretén fer una anàlisi, en públic, dels conflictes existents en l'encaix entre Catalunya i Espanya ha de començar per reconèixer que és molt difícil que les persones que l'escoltin facin una lectura totalment objectiva del que dirà, doncs cadascuna d'elles té, respecte a aquest tema, una actitud prèvia que la condiciona i que està fonamentada en tres components que ha anat construint al llarg de la seva vida:

- Un component cognitiu: Què és el que sap sobre el tema (o què creu saber)?
- Un component afectiu: Quines emocions sent i quins sentiments se li desvetllen quan se li planteja aquest tema?
- Un component conatiu: Quina influència rep del seu entorn social respecte al tema i amb quina força-pressió la percep?

I fins i tot cal dir que la pròpia actitud del conferenciant pot condicionar la recepció del missatge.

Situats en aquest punt d'arrencada, he de dir-vos que dedicaré la xerrada a donar informacions destinades a ser incorporades al component cognitiu de la vostra actitud;

informacions que honestament pretenc que siguin totalment objectives, tot i que sóc molt conscient que l'existència de possibles informacions prèvies contraposades a les meves, o els vostres sentiments sobre aquest tema o la influència mediàtica que hàgiu pogut rebre, poden condicionar-vos fins a fer difícil el procés d'assimilació d'allò que us pugui dir.

Atès que necessitaré emprar alguns conceptes que quan es parla del conflicte existent en l'encaix entre Catalunya i Espanya sovint es fan servir de manera contradictòria, crec adient començar per definir-los ni que sigui d'una manera molt resumida:

- Estat: és un conjunt d'institucions polítiques que s'asentien i exerceixen el poder sobre un territori delimitat per unes fronteres –reconegudes per la comunitat internacional– i amb una organització política, un conjunt de lleis, un govern i uns símbols que l'identifiquen.
- Nació: tot i que ha tingut diversos significats al llarg de la història, des del segle XIX

es considera que és una comunitat formada per persones que comparteixen elements històrics i culturals i que tenen consciència de pertànyer a una mateixa col·lectivitat.

Per tant els conceptes d'Estat i de nació no són sinònims, tot i que hi hagi Estats plurinacionals que vulguin que s'identifiquin aquests dos conceptes per tal de negar a les seves minories nacionals el dret a ser considerats com a una nació diferenciada de la majoritària a l'Estat.

Els conceptes d'Estat i de nació no són sinònims, tot i que hi hagi Estats plurinacionals.

- Regió: És un concepte geogràfic i econòmic, i no necessàriament polític, que s'aplica a cada una de les parts en les que es pot dividir un territori que té en comú unes determinades característiques. Aquesta divisió en regions es fa en funció de les peculiaritats diferencials que té cada una de les parts respecte al tot.

Així podem fer esment a la regió mediterrània d'Europa, o a les regions de clima mediterrani del món, sense que això impliqui que els territoris que la integren tinguin cap subordinació de tipus polític entre ells. I, d'acord amb aquesta definició, podem entendre que Catalunya pugui

ser considerada una regió d'un territori més gran (Europa, la Península Ibèrica...) i no per aquest raó deixa de ser una nació (o una part de la nació que formen els països de cultura catalana).

- Nacionalisme: Moviment polític fonamentat en la presa de consciència de pertànyer a una determinada comunitat nacional. Aquest nacionalisme pot tenir un caràcter imperialista, si intenta dominar altres nacions, o defensiu i reivindicatiu, si intenta evitar el sotmetiment a una altra nació-imperi.

D'acord amb la seva estructura interna els Estats poden ser:

- Centralistes: Quan hi ha una administració única i tots els poders (executiu, legislatiu i judicial) els ostenten institucions polítiques ubicades en un centre (normalment la capital) des del qual governen tot el territori i la ciutadania de l'Estat.
- Federalistes (o autonòmics): Quan hi ha diverses administracions (la central i les federades o autonòmiques) que d'acord amb la Constitució i els pactes d'autonomia establerts comparteixen entre elles l'exercici del poder. Les administracions federades o autonòmiques, però, es considera que tenen competències delegades i no estan en un pla d'igualtat respecte a l'administració central, la qual és

hegemònica dins de l'Estat i ostenta en exclusiva determinats poders.

Quan diferents Estats, tot mantenint la seva sobirania i els poders (legislatiu, executiu i judicial) que els són propis, decideixen fer un pacte permanent entre ells que els permeti fer actuacions polítiques exteriors conjuntes quan així ho vulguin –sempre per consens i sense cap imposició– es crea una confederació d'Estats en la qual tots ells estan en un pla d'igualtat i mantenen la seva independència.

I, després d'aquest preàmbul, entraré de ple en l'anàlisi del conflicte existents en l'encaix entre Catalunya i Espanya fent esment de quins són els principals motius de conflicte:

1. Relació de greuges i de limitacions als seus drets que pateix Catalunya, segons l'opinió manifestada per moltes de les seves entitats més representatives i per la població més sensibilitzada:

- Consideren una manca de respecte molt greu als seus drets democràtics les retallades que el Tribunal Constitucional espanyol va infringir a l'Estatut d'autonomia que havia aprovat el Parlament de Catalunya i que havia rebut el suport popular en un referèndum.
- Volen tenir més capacitat d'autogovern del que li permeten les institucions polítiques de l'Estat espanyol.

- Consideren un espoli el dèficit fiscal que existeix entre el que l'Estat espanyol recapta a Catalunya com a impostos i el que inverteix realment en el seu territori.
- Estan en desacord amb l'escassetat d'inversions que fa el govern espanyol en territori català en les infraestructures que Catalunya necessita per al seu desenvolupament econòmic –tals com el corredor mediterrani o les autovies a les antigues “carreteres nacionals”, per exemple–, mentre que en altres comunitats autònomes hi construeix aeroports que mai arribaran a funcionar per manca de passatgers i avions, línies d'AVE –a 100.000€ de manteniment anual per kilòmetre– que s'han de tancar per manca de passatgers que les facin rendibles, o autovies per les quals quasi no hi passen cotxes.
- Estan en desacord amb el repartiment injust de fons econòmics que fa el Govern espanyol per a subvencionar les persones amb dependències, per distribuir l'assignació tributària de l'IRPF a les ONG, per dotar de beques als estudiants..., que perjudiquen sempre la població catalana.
- Consideren que les institucions polítiques de l'Estat espanyol no respecten prou la seva cultura, diferenciada de la castellana dominant, i posen restriccions a la normalització

social de l'ús del català com a llengua vehicular pròpia a Catalunya (a l'escola, als tribunals judicials, a les administracions catalanes, al comerç, a les empreses...).

- Volen que les institucions polítiques de l'Estat espanyol facin un reconeixement explícit de la realitat plurinacional d'Espanya –com la de Suïssa, per exemple– que eviti la identificació exclusiva d'Espanya amb els pobles de cultura castellana; i que es permeti l'ús oficial en igualtat de condicions de qualsevol de les llengües parlades a l'Estat (en el Congrés, en el Senat, en els tribunals de justícia, en l'administració de l'Estat, davant de les forces d'ordre públic...).
- Volen que les institucions polítiques de l'Estat espanyol no posin obstacles a la presència internacional en els camps cultural, científic, comercial, empresarial, esportiu... de representants de la nació catalana, i que aquests representants no siguin tractats com a adversaris sinó com a una mostra de la pluralitat nacional de l'Estat.

2. Per la seva banda, les institucions polítiques de l'Estat espanyol, quasi tots els partits polítics d'àmbit estatal i una bona part de la població de cultura castellana, neguen que Catalunya pateixi greuges i limitacions als seus drets, i ho fonamenten en que:

- Creuen que l'Estat espanyol és una nació i que Catalunya és només una regió o Comunitat autònoma d'Espanya, i que per tant mai podrà tenir els mateixos drets que la nació espanyola -com representació internacional, per exemple-.
- Consideren que Catalunya no vol ser solidària i que sempre està reclamant més inversions de l'Estat al seu territori sense tenir en compte que hi ha comunitats autònomes més necessitades de suport econòmic.
- Pensen que atès que Catalunya és una regió-comunitat més rica que altres és normal que els seus habitants rebin menys subvencions públiques i que hagin de pagar per l'ús de serveis o infraestructures que en altres comunitats són gratuïts (llibres de text o peatges a les autopistes, per exemple).
- Consideren que Catalunya amb les seves reivindicacions identitàries posa pals a les rodes a l'assoliment de la cohesió nacional a Espanya.
- Creuen que la llengua oficial d'Espanya ha de ser la castellana, a la qual li donen el nom d'espanyola, i que les altres llengües -per a ells de menor categoria per ser només regionals- no han de tenir la mateixa consideració que la castellana, i que, per tant, ni en el seus propis territoris poden tenir un ús vehicular preferent sobre la llengua espa-

nyola, ni poden ser emprades en cap organisme oficial (Congrés, Senat, tribunals de justícia, administració de l'Estat, davant de les forces d'ordre públic...).

- Creuen que Espanya té unes arrels històriques més antigues que les de Catalunya i que, per aquest fet, Catalunya s'inventa una part de la seva història per tal de justificar les seves reivindicacions nacionals i així poder diferenciar-se d'Espanya, de la qual sempre n'ha format part.

I és precisament l'existència d'una contradicció i un antagonisme totals entre el que per a Catalunya són greuges i limitacions de drets i per a Espanya només desacords amb el legítim exercici del poder que fan les institucions polítiques espanyoles el que provoca irremediablement que s'hagi passat directament dels motius de conflicte al naixement del conflicte, i a que l'encaix esdevingui inviable.

En efecte, quan els greuges manifestats per Catalunya han estat posats en coneixement de les institucions polítiques de l'Estat sense que aquestes els hagin tingut en consideració i, a més, sense que sovint hagin fet pràcticament res per intentar resoldre'ls d'una manera justa i democràtica, és quan aquests greuges s'han convertit en autèntics conflictes i quan, com a conseqüència, ha crescut en gran part de la població catalana el convenciment que continuant integrats a Espanya no hi hauria solució als seus problemes i

que l'única solució possible passava per construir un Estat propi, tot fent ús del seu dret democràtic a decidir. Fonamenten el seu convenciment en el fet que la història contemporània de Catalunya ens demostra que no és possible l'entesa d'igual a igual amb Espanya, i que des que Catalunya va perdre el seu dret a decidir, el 1714, quasi mai ha aconseguit que les institucions polítiques espanyoles també tinguessin en compte els seus interessos a l'hora de prendre decisions estatals (segurament l'única excepció la podríem trobar en alguns aspectes del regnat de Carles III).

Si fem un breu repàs dels fets principals de la història contemporània de Catalunya veurem com des que va perdre el seu dret a decidir no ha aconseguit mai d'Espanya, ni amb els governs progressistes ni amb els conservadors, ni en les etapes republicanes ni en les monàrquiques, i molt menys durant les dictadures de caràcter ultraconservador i nacionalista castellano-espanyol, el ple reconeixement al seu fet diferencial ni un tracte respectuós com a igual que permetin poder parlar d'encaix i no de submissió:

- Durant el segle XVIII, després de perdre la seva independència i vigilats per un exèrcit d'ocupació, la població de Catalunya es va dedicar intensament a recuperar-se econòmicament de la desfeta, i ho va fer incorporant-se al progrés que representava la nova revolució agrícola iniciada a la Gran Bretanya i desenvolupant una

gran capacitat de comerç interior i exterior (capacitat comercial per la qual ja havia destacat en unes altres èpoques històriques).

Amb aquesta nova embranzida econòmica els catalans reclamen la recuperació dels seus drets històrics -fins i tot ho fan davant dels sobirans britànics que els havien traït abandonant-los a la seva sort al final de la Guerra de Successió- però xoquen sempre amb la negativa dels reis d'Espanya.

- Durant el segle XIX, Catalunya participa activament en la Revolució Industrial, fins al punt que arribarà a ser considerada el motor econòmic d'Espanya; una Espanya centralista que, al contrari, no es desenvolupa i es manté ancorada a un passat que en alguns aspectes és quasi medieval.

En aquesta etapa d'important creixement econòmic apareix de nou a Catalunya, junt amb la demanda de protecció per a la seva indústria, la reivindicació dels drets perduts (Memorial de Greuges, 1885), reivindicació que al principi del segle es referirà més a la recuperació dels trets culturals propis (amb el Renaixement) i que a mesura que avança el segle va tornant-se més política (amb l'aparició del catalanisme, que evolucionarà des del regionalisme a l'autonomisme) fins arribar a

plantejar a l'Estat la demanda d'una autonomia política per a Catalunya (Bases de Manresa, 1892). La resposta de les autoritats espanyoles serà sempre la mateixa: negar, respectivament, els drets de Catalunya.

- Durant la Primera República Espanyola, 1873-1874, amb els federalistes catalans al capdavant de la seva proclamació (els dos primers presidents que aquesta va tenir eren catalans: Estanislau Figueras i Francesc Pi i Margall) hi va haver un intent d'aprovació d'una Constitució de caire federalista, Constitució que van fer fracassar els partidaris del centralisme per la por que tenien que el castellanisme hegemònic perdés el seu domini de l'Estat. Finalment, aquest fracàs forçat de la possibilitat de crear un Estat espanyol plural provocarà, per manca de suports, la desaparició de la mateixa República.
- Entrats ja en el segle XX, els fets de la Setmana Tràgica, 1909, -amb el paper clau que hi va jugar Alejandro Lerroux- posaran en evidència la probable manipulació que fa el Govern espanyol de l'enfrontament de classes socials (burguesia i proletariat) a Catalunya, manipulació amb la qual es pretenia evitar una possible entesa entre aquestes classes que podria donar força a la reivindicació dels drets de Catalunya.

- La Mancomunitat de Catalunya, 1914-1925, va ser un intent reeixit del catalanisme polític de posar en marxa una institució d'autogovern que, a partir de la unió de les quatre Diputacions Provincials catalanes i superant les limitacions legals, servís com a plataforma política per a la reconstrucció nacional. Fou una experiència positiva d'autogovern que posà les bases d'una administració pública catalana, però el cop d'estat del general Primo de Rivera, que va instaurar una etapa de Dictadura entre els anys 1923-1930, va acabar amb aquesta experiència i va dur a terme una política anticatalana.
- La proclamació de la República Catalana per Francesc Macià, el 14 d'abril de 1931, tot i que per tal de fer possible la consolidació de la Segona República Espanyola el catalanisme acceptés la seva immediata transformació en el que es va anomenar la Generalitat republicana, va ser l'inici d'un nou intent de posar en marxa una institució política d'autogovern de Catalunya. En el pacte amb el nou Govern republicà d'Espanya, en el que s'establí la renúncia a la República Catalana a canvi de la creació de la Generalitat republicana, va quedar molt clar que Catalunya gaudiria d'un Estatut d'Autonomia, el qual seria consensuat per polítics electes

catalans i referendat pel poble de Catalunya i tot seguit presentat al Parlament espanyol per la seva aprovació unànime en agraïment a la renúncia que feien els catalans. Des de Catalunya es va complir escrupolosament amb aquest pacte i es va redactar i referendar ràpidament l'anomenat Estatut de Núria, 1931, però quan aquest va arribar al Parlament espanyol es va trobar amb l'hostilitat de la majoria de diputats espanyols partidaris d'un model centralista, i que aquests des de posicionaments nacionalistes castellano-espanyols tenien por d'obrir una via al reconeixement de la pluralitat de l'Estat. L'Estatut de Núria va xocar durant tot un any amb el rebuig de la majoria dels parlamentaris espanyols fins que el setembre de 1932, després de l'intent de cop d'estat a Sevilla del General monàrquic Sanjurjo, el primer ministre Manuel Azaña -per evitar que un nou cop d'Estat pogués acabar amb la República davant d'una hipotètica passivitat d'una Catalunya traïda pels diputats republicans- va pressionar els parlamentaris fins a fer-los aprovar un Estatut d'Autonomia per a Catalunya, Estatut però que estarà molt mutilat respecte al que havia estat referendat pel poble de Catalunya.

Malgrat la mutilació que havia patit l'Estatut, la Genera-

litat catalana es va mantenir sempre fidel als seus compromisos amb la República espanyola, fins i tot quan les forces feixistes i la dreta antidemocràtica espanyola van provocar l'esclat d'una Guerra Civil que, després de 3 anys de lluita, va acabar finalment amb la victòria de l'exèrcit sublevat dirigit pel general Franco, que va donar origen a una de les dictadures més repressives contra Catalunya i els catalans.

Malgrat la mutilació que havia patit l'Estatut, la Generalitat catalana es va mantenir sempre fidel als seus compromisos amb la República espanyola.

- La dictadura de Franco va significar per a Catalunya la imposició del nacionalisme castellano-espanyol més centrista, reaccionari i repressor, i durant el qual hi va haver un veritable intent de genocidi cultural del poble català.
- Amb els pactes de la transició a la mort de Franco, que tenien la intenció d'aconseguir l'acceptació i el reconeixement d'una monarquia parlamentària hereva de la dictadura franquista a canvi que aques-

ta permetés la democratització de l'Estat espanyol, es va iniciar una nova etapa històrica en la qual el catalanisme va reivindicar la restauració del Govern de la Generalitat que havia estat abolit pel franquisme.

A l'ensem de la restauració de la Generalitat catalana, les institucions polítiques de l'Estat espanyol van procedir a la creació de l'anomenat Estat de les Autonomies, que amb la clara intenció de diluir el reconeixement de la plurinacionalitat de l'Estat s'apuntava a un cert federalisme descentralitzador seguint uns criteris polítics que es van anomenar de "café para todos".

Cal dir que el nou Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979, anomenat de Sau, que va seguir a la restauració de la Generalitat, no li atorgava menys competències que el republicà de 1932, però era evident que per donar resposta a les necessitats que tenia la Catalunya de finals del segle XX aquesta ja no en tenia prou amb aquelles competències limitades.

- Intentant aconseguir un nou Estatut d'Autonomia que donés resposta a les necessitats de la Catalunya del segle XXI, la Generalitat de Catalunya i el Parlament català van intentar tirar endavant un nou pacte amb Espanya. Amb aquesta finalitat es va redactar un no-

víssim Estatut d'Autonomia, el de 2006, el qual malgrat el compromís de donar-li suport que va adquirir el president del Govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, va acabar sent força retallat pel Parlament espanyol i finalment mutilat per la sentència del Tribunal Constitucional, la qual va provocar, el 10 de juliol de 2010, la manifestació de rebuig més multitudinària que mai abans s'havia donat a Catalunya.

- L'onada de protestes que va provocar la retallada, al Congrés espanyol, del darrer Estatut d'Autonomia de Catalunya va ser l'origen, el setembre de 2009, del moviment anomenat de les consultes (el qual va facilitar a la ciutadania del país el poder exercir el dret democràtic a decidir si volien o no que Catalunya esdevingués un Estat independent de ple dret dintre de la Unió Europea). Moviment organitzat per la societat civil que va aconseguir una participació molt significativa (més del 20% de mitjana) i amb un resultat aclaparador a favor de la independència (més del 90% dels vots emesos), i és per això que podem considerar que aquest moviment ha estat el motor que ha permès el pas del vell catalanisme heterogeni a l'actual independentisme que reivindica el seu dret democràtic a decidir.

Com a cloenda, només em resta dir que davant de la negativa de les institucions polítiques de l'Estat espanyol a cercar conjuntament una solució viable als motius de conflicte en l'encaix entre Catalunya i Espanya, ja és una bona part de la població catalana la que creu que ha arribat el moment d'exercir el seu dret a decidir sobre el seu present i el seu futur, i que fonamenten el seu dret a decidir en aquests dos fets:

- El fet de ser una nació, que té les seves arrels històriques en l'Edat Mitjana (quan era un Estat independent, tot i que formant part d'una confederació amb el regne d'Aragó), que va continuar existint com a Estat independent en l'Edat Moderna (a desgrat de compartir un mateix sobirà amb altres Estats, i, fins i tot, lluitant contra aquest sobirà compartit –Felip IV– a la Guerra dels Segadors, 1640-1652, per poder mantenir la seva independència), que va perdre la seva independència (amb l'aplicació dels Decrets de Nova Planta, el 1716, que li van significar la pèrdua de les seves institucions polítiques d'autogovern) quan es va veure derrotada i sotmesa per la força de les armes per Felip V el 1714 durant la Guerra de Successió, 1700-1715, i que tot i aquesta desfeta sempre ha continuat reclamant la recuperació del seu dret a decidir (sobretot en les etapes democràtiques de l'Estat espanyol, i d'una manera molt destaca-

da durant l'època de la Primera i de la Segona República) i que, actualment, des de la fi de la dictadura del general Franco i la restauració d'una monarquia parlamentària, ha aconseguit ser considerada una Comunitat autònoma dintre de l'Estat espanyol i tenir institucions polítiques pròpies (Parlament i Govern de la Generalitat), que fan que tingui les estructures polítiques pròpies d'un Estat encara que amb una capacitat limitada d'autogovern.

- El fet que el conjunt de persones que tenen la seva residència fiscal a Catalunya, independentment dels seus sentiments identitaris -com a catalans, com a espanyols o com a les dues opcions alhora- pateixin el mateix tracte econòmic injust i discriminatori per part del govern espanyol, fa que cada vegada més els uneixi una reivindicació democràtica de justícia, la qual en xocar frontalment amb l'actitud autoritària, tancada i no dialogant de les institucions polítiques de l'Estat (que os-

tenten el poder i l'exerceixen tenint present sobretot la defensa dels interessos d'aquells que consideren els autèntics espanyols) provoca que molts d'ells pensin que per resoldre aquesta discriminació negativa, i fent ús del seu dret democràtic a decidir, no tinguin altra solució que construir el seu propi Estat (a l'igual que els antics súbdits del rei absolutista francès Lluís XVI van decidir prescindir d'ell i de la monarquia i constituir-se col·lectivament com a ciutadans d'un nou Estat republicà durant la Revolució Francesa).

Dret a decidir, però, que les institucions polítiques de l'Estat espanyol els neguen perquè creuen que només elles tenen aquest dret (talment com si estiguéssim encara en l'època del sobirans absolutistes o dels monarques del despotisme il·lustrat), i d'aquesta manera, sense cap possibilitat d'un diàleg respectuós entre les parts, el conflicte està definitivament servit i no hi ha encaix possible sinó només optar entre la submissió o la independència.

Cap on va la Democràcia?

ELVIRA DURAN, Llicenciada en Filosofia i membre de Cristianisme i Justícia.

1. Introducció: la democràcia en crisi, símptomes i causes

Aquest tema de “cap a on va la democràcia?” donaria per un curs sencer, el que faré és un repàs breu dels temes que estan a sobre la taula. Un repàs pensant sobretot en què podem fer d'aquí cap endavant. Quines perspectives, quin futur veiem com a ciutadans i en quina mesura podem col·laborar, participar en la construcció del futur de la democràcia.

Quan pensem, cap on va la democràcia? el que ens ve al cap, espontàniament, es què tenim un problema. I aquest problema de la democràcia, aquesta crisi la vinculem sobretot amb la crisi de les institucions tradicionals de la democràcia. És a dir la tenim molt vinculada a la crisi dels partits, a la crisi dels estats tal i com els coneixem i, a la crisi de tots els actors tradicionals de la transformació social com, per exemple, els sindicats. Normalment pensem en les institucions grans però també afecta a les institucions petites com són les associacions de veïns, les associacions professionals, etc.

Hi ha diversos símptomes d'aquesta crisi. Un símptoma és aquesta desafecció, aquesta llunyania dels ciutadans respecte les nostres institucions democràtiques.

Faré esment a moltes coses que s'han discutit al 15M, perquè penso que una de les grans aportacions que ha fet aquest moviment és “socialitzar” aquest debats. Ampliar l'àmbit de discussió d'uns debats que estaven molt tancats en espais acadèmics o en determinades organitzacions. Hi havia una sèrie de gent que portava molts anys parlant de la crisi de la democràcia, a àmbits acadèmics com per exemple el de la filosofia política i, gràcies al 15M s'ha convertit en un debat social. Anirem veient més coses del que suposa el 15M com a anàlisi i crítica de la situació actual de la democràcia.

Un altre símptoma és la burocratització que s'ha generat en el procés de professionalització de les estructures democràtiques. És a dir que, les estructures de les democràcies occidentals contemporànies, hem generat grans maquinàries de gestió que han acabat tenint poca “substància política”: Sindicats, partits polítics, institucions públiques. La crítica és una autocrítica, la faig des de dins perquè sóc militant d'un partit i afiliada a un sindicat.

Quan ens preguntem per les causes, trobem que n'hi ha de tres tipus:

- Una dinàmica institucional que ha afavorit un tipus de carrera professional política i un

desenvolupament de les estructures organitzatives vinculades a la gestió i al control del poder institucional.

- Un desinterès general per la política de molta gent amb preparació i amb vocació de transformació social i de servei públic. Des de fa anys la majoria d'aquestes persones no veuen en les institucions tradicionals de la democràcia -sindicats, partits, institucions públiques,...- l'espai per treballar en la transformació social i participen en d'altres espais i organitzacions.
- Una dinàmica social, un tipus de cultura molt individualista, molt interessada, molt hedonista; que ha pensat que tot això dels assumptes públics era un qüestió dels polítics i que el que havíem de fer cadascú era viure la nostra vida, la nostra família, els nostres petits projectes,...

Sovint a aquest fenomen li donem poca importància i precisament ara comença a fer-se palès el seu impacte gràcies a l'efecte del 15M. Una de les grans aportacions, des de la

meva opinió, del moviment generat pel 15M és el retorn a la consciència que és necessària la mobilització i el compromís de tots i cadascú per aconseguir el canvi social que volem.

Suposo que els que porteu molts anys al treball pastoral heu pogut veure aquest canvi. Fa 30-40 anys la gent amb vocació de contribuir a la transformació social es plantejava participar en un sindicat, un partit polític,... ara la gent més jove articula la seva vocació transformadora a d'altres àmbits i espais. Això té molt a veure amb aquesta societat neoliberal, que ha generat el fenomen del consumisme, i amb aquesta idea assumida acríticament que el projecte vital és un projecte individual que no té res a veure amb el projecte de societat, amb els interessos comuns.

Tot això es dona en un món on la dinàmica de globalització neoliberal ha anat traslladant el centre de decisió de l'àmbit polític a l'àmbit de l'economia. Aquests nous centres de decisió actuen a nivell global i no tenim mecanismes polítics per controlar aquest procés de presa de decisions. Amb el tema de la crisi ho veiem molt clar.

Volia començar amb aquesta introducció perquè crec que és necessari fer l'esforç de pensar a la vegada com funcionen dues dinàmiques. Per una part cal analitzar quines dinàmiques globals de les estructures, de les institucions, estan donant lloc a aquesta crisi del sistema democràtic. I, per una altra cal identificar qui

És necessària la mobilització i el compromís de tots i cadascú per aconseguir el canvi social que volem.

nes dinàmiques personals, grupals, de les nostres organitzacions,... -com a ciutadans- li estan fent el joc a aquesta dinàmica o poden fer pressió per canviar-la. La meua reflexió vol mantenir en paral·lel aquestes dues línies d'anàlisi.

2. Democràcia i globalització econòmica

Com afecta la globalització econòmica a la possibilitat de desenvolupar una política democràtica al nostre món?

2.1. Institucions polítiques i nous reptes: del desprestigi a la reinvenció

La majoria del ciutadans pensem que les institucions polítiques que tenim, tal com funcionen actualment, no ens representen. Per una part, perquè han agafat una dinàmica de desconexió de la ciutadania, s'han burocratitzat i s'han allunyat de les lluites socials. I per una altra part, perquè prenen mesures o iniciatives al dictat de les decisions que es prenen a l'àmbit econòmic, al que en diem "els mercats". Uns mercats que imposen no només objectius macroeconòmics com la reducció del dèficit sinó, fins i tot, quines mesures s'han de prendre per assolir aquest objectiu, com està passant amb la imposició de retallades socials.

Tot això és un escàndol i posa de manifest la impotència de les nostres institucions polítiques. Les institucions polítiques són nacionals, i les que tenim d'àmbit més ampli,

regionals, encara no tenen poder real. No tenim mecanismes polítics per controlar aquest funcionament global del capitalisme financer. Però el pitjor és que tampoc sembla que hi hagi massa voluntat de tenir-los. A Europa es podrien prendre mesures de control dels mercats financers com, per exemple, la prohibició de l'especulació amb fons públics. Només això milloraria molt la situació en què es troba Grècia. Sembla que no hi ha voluntat política. Aquesta manca de voluntat política és deu a la manca de visió política dels polítics o és perquè tenim una classe política que està més pendent del que diuen les agències de rating que del que necessiten els ciutadans?

Crec que aquesta és una de les causes principals del gran desprestigi de la política. Ens trobem davant d'unes institucions polítiques amb un conflicte de prioritats. En aquest sentit parlo de la necessitat de reinvenció d'aquestes institucions i dels nous reptes que han d'entomar. Necessiten dos tipus de reinvenció: una reinvenció que les torni a connectar amb la ciutadania i una reinvenció que torni a donar-les-hi la possibilitat de control de l'economia i d'orientar la transformació social.

Ens trobem davant d'unes institucions polítiques amb un conflicte de prioritats.

2.2. Actors polítics: diversitat, xarxa i nous espais

La qüestió dels actors polítics ens pot orientar en aquesta reinvençió. Fins ara he parlat d'institucions tradicionals però si obrim una mica la mirada veurem que hi ha nous actors polítics, el més rellevant avui és el moviment 15M (i també Occupy Wall Street, la primavera àrab,...). Hi ha gent amb objectius polítics compartits que es mobilitza i vol lluitar. Quan la gent acusa al 15M de què no es fan propostes concretes, a més a més que és fals, veiem que el 15M està fent una cosa, per la via dels fets i l'activisme, que feia molt temps que esperàvem: recordar a tota la gent que té poder i responsabilitats que la base de la democràcia, la legitimitat política, rau a la ciutadania i que els ciutadans exerceixen aquesta ciutadania quan exerceix la seva capacitat crítica i la seva capacitat de pressió política.

La base de la democràcia, la legitimitat política, rau a la ciutadania i, que els ciutadans exerceixen aquesta ciutadania quan exerceix la seva capacitat crítica i la seva capacitat de pressió política.

Per això el gran repte que el 15M planteja als partits polítics no és que incloguin algunes de les seves propostes als seus programes polítics, sinó que canviïn la forma de gestionar el seu funcionament intern i les responsabilitats públiques que en tenen. Aquest nou actor polític força els actors tradicionals a que es replantegin la seva funció política i les formes d'exercir-la, que moltes vegades el que implica és tornar al seus orígens. Cal aprofitar el 15M perquè aquestes institucions tradicionals es tornin a preguntar "D'on venim? Per què existim? Quin és el nostre paper al segle XXI?"

Els canvis també ens fan prendre consciència que els actors polítics tradicionals no tornaran a ser ni "hegemònics", ni "dirigents" de l'acció política. Que és necessari comptar amb els diferents moviments, entitats, organitzacions,... i que l'acció conjunta és una acció en xarxa. I aquests actors tenen uns perfils molt diversos: moviments socials, assemblees, ONGs, cooperatives de consum,... S'ha acabat la idea de què la política la fan els partits polítics, i el partit que no entengui això no va per bon camí.

S'ha acabat la idea de què la política la fan els partits polítics, i el partit que no entengui això no va per bon camí.

2.3. Ciutadans en un món global: reptes i oportunitats per a la construcció democràtica d'un món més just

Sorgeixen nous espais de debat polític, de generació de propostes. Aquests espais s'han d'alimentar, s'han de fer créixer. Probablement els partits d'esquerres es trobaran que el discurs sobre què és l'esquerra al segle XXI es farà en part a les assemblees del 15M, en part al Fòrum Social Mundial, en part a les iniciatives d'economia alternativa, etc. i només en part es farà als partits i als sindicats. Tots aquests espais han d'estar interconnectats. Això implica una manera diferent de treballar, en la mesura en que les institucions tradicionals sàpiguen adaptar-se a aquesta manera de treballar estaran construint el seu propi futur i contribuint a la regeneració de la democràcia.

Si aquestes organitzacions se'n surten en aquest procés de transformació, donaran una possibilitat, un camí, a tota aquesta mobilització social perquè tingui efectes en la transformació social.

M'explico amb un exemple: la vaga del 29 de març. Tothom vol la vaga però els sindicats retreuen als del 15M que no volen participar si hi ha banderes de sindicats i partits, i els del 15M, a més a més de no voler banderes, es malfien que els sindicats volen posar-se la medalla que han omplert el carrer. Al final la realitat s'imposa i, per una part si fem vaga és perquè els sindicats la convoquen, i són els únics que poden convocarla, i per una altra si s'ha omplert el

carrer a la manifestació és gràcies a la capacitat de mobilització del 15M. En la mesura que fem aquesta lectura amb honestedat, uns i altres, anirà prenent força la consciència que compartim la mateixa lluita.

El gran repte és que per una banda les institucions democràtiques facin aquesta revisió i transformació amb valentia i, per una altra banda la ciutadania mobilitzada pel 15M reconegui la necessitat de les institucions democràtiques, que s'han construït amb molta lluita, per generar transformació social. Seria una ingenuïtat històrica pensar que podem construir la nova democràcia del segle XXI fent *tabula rasa* de les institucions democràtiques construïdes amb tants anys de lluita.

El gran repte pels ciutadans és participar críticament en la revisió de les institucions democràtiques, i mantenir aquesta mobilització crítica que genera l'espai polític de lluita conjun-

Seria una ingenuïtat històrica pensar que podem construir la nova democràcia del segle XXI fent tabula rasa de les institucions democràtiques construïdes amb tants anys de lluita.

ta per un nou ordre social, per una nova política i una nova economia.

3. Democràcia i societat al segle XXI

3.1. La societat sota el domini del mercat: la llibertat segrestada?

El gran problema que tenen la societat i les institucions democràtiques és que la llibertat està segrestada. La llibertat dels ciutadans, dels grups i de les institucions està segrestada pel domini implacable dels mercats i de la lògica neoliberal. Aquest segrest es fa efectiu per la via dels mecanismes de l'economia financera però també per la via de l'hegemonia cultural que ha aconseguit el sistema neoliberal. Aquesta hegemonia cultural es evident en fenòmens com el consumisme, l'individualisme, la mentalitat economicista que ha envaït molts espais de la nostra vida, etc. I esta és una de les raons que fa difícil crear me-

La llibertat està segrestada. La llibertat dels ciutadans, dels grups i de les institucions està segrestada pel domini implacable dels mercats i de la lògica neoliberal.

canismes de cooperació, pensar el món amb criteris diferents, etc.

Un dels lemes principals del 15M és molt bo; “no somos mercancía en manos de políticos y banqueros”, reflecteix molt be la presa de consciència d'aquesta mercantilització de la nostra vida. Crec que aquesta és una de les coses més creatives i bones del 15M; saber expressar en lemes breus i intuïtius idees i anàlisis que són complexos i difícils d'explicar.

3.2. Democràcia feble i societat fragmentada: reconquerir el poder de decisió

Un dels factors que reforça aquesta hegemonia és la manera com està estructurada la nostra societat. Tenim una societat amb una democràcia feble i a més a més és una societat molt fragmentada. Aquesta és la reflexió que fa Zygmunt Bauman quan parla de la “societat líquida”. Tenim poques estructures d'articulació de l'acció col·lectiva i, per tant, hi ha massa distància entre la capacitat de decisió del ciutadà a nivell individual i els nuclis de decisió des dels que s'organitza la vida social.

En aquest sentit el repte és reconquerir el poder de decisió a diferents nivells de les estructures socials.

4. Reconstrucció de la democràcia: de l'economia a la política via la ciutadania crítica

La reconducció del poder de l'àmbit de l'economia al de la política crec que només es farà via el

creixement de la ciutadania crítica. Per això em sembla molt rellevant el moviment del 15M. Aquest és el primer pas per aconseguir una massa crítica, un nombre suficient de ciutadans conscienciats i actius que provoquin canvis socials. Per això crec que és un moviment social que s'ha de fer créixer. Proposo quatre línies d'acció per recuperar el poder de la ciutadania crítica i donar un futur diferent a la democràcia.

4.1. Resistències ciutadanes i denúncia de les injustícies del sistema econòmic i polític

La primera línia de treball és promoure i alimentar tot el que són resistències ciutadanes i denúncia de les injustícies. És a dir, treballar per agrupar ciutadans que s'indignen davant d'una injustícia i decideixen reclamar, denunciar, etc. Sigui la que sigui, des de la lluita contra els desnonaments, passant per a la defensa de la sanitat pública fins a l'auditoria ciutadana del deute.

El 15M ens ha demostrat que ens podem unir des de la gran diversitat de lluites, que totes les lluites són la mateixa lluita: locals i globals, minoritàries i majoritàries, les dels drets socials i les dels drets civils,... S'han superat recels entre grups que abans vivien d'esquenes, i que es criticaven mútuament, d'una manera bastant natural. Les persones avancen, d'una manera prou natural, de la indignació per un tema que els afecta personalment a la indignació per un model de societat que fa difícil la vida a la majoria de la gent i especialment al més febles. Aquest és un

dels grans avenços socials que ha provocat el 15M.

4.2. Construcció d'alternatives: democràcia econòmica, noves eines polítiques, cultura ciutadana alternativa

La segona línia de treball consisteix en participar i promoure projectes col·lectius que són escola de democràcia.

Seguint també el procés de la gent que participa al 15M, hem vist que tota persona que comença aquest procés de consciència crítica acaba donant el pas següent de la implicació en un projecte per petit que sigui. La majoria dels projectes tenen a veure amb la democràcia: cooperatives de consum, cooperatives de treball associat, assemblees del barri,... Aquestes són estructures de nivell intermedi fonamentals per revitalitzar la democràcia, són exercicis i pràctica de la democràcia, són les que ens permetran regenerar el teixit democràtic.

A aquestes estructures s'afavoreix la creativitat que permet desenvolupar noves formes de participació, noves formes de fer política.

4.3. Reacció i acció ciutadana: de la revolució ètica a la recuperació del control social democràtic

Una tercera línia de treball és acompanyar i donar suport a aquests processos que fa la gent d'experiència de la "revolució ètica", de que parla el manifest de Democràcia Real

Ya, amb el que es va convocar la manifestació del 15 de maig de 2011.

Aquest són processos que la gent que portem temps en el compromís social coneixem bé. Sense un canvi de mentalitat personal, de les idees sobre el món, la societat, etc., és impossible el canvi social. Un procés que té a veure amb les actituds, el coneixement i la informació, la capacitat crítica, la capacitat de compromís i solidaritat, etc.

Només les persones que han fet aquest procés poden contribuir al canvi social que necessitem per reprendre el control de la vida col·lectiva des de l'exercici de la democràcia a tots els nivells.

4.4. Local i global, accions i transformacions: ciutadania en xarxa bastint una democràcia global

La darrera línia de treball és aprofundir en la consciència que, encara que els problemes siguin molt grans i complexos, i d'abast global, les accions locals, encara que parcials, tenen el seu impacte. I això, malgrat que se'ns fa difícil perquè topem amb la fragmentació de les democràcies i veiem que el poder econòmic està molt lluny.

Des de la consciència que el repte és construir la democràcia global, totes les accions locals són importants, contribueixen a la transformació social i política i estan interconnectades.

La democràcia global es construirà des de la ciutadania global que treballa en xarxa, que fa pressió, etc.

5. Conclusions: democràcia radical per a un món en crisi

Com a conclusió una cita del llibre "Otra sociedad, otra política" de Joan Subirats:

"Si algo queda claro en los tiempos que corren, es que no habrá "nueva política", "nueva democracia", sin que ello afecte de manera sustantiva y neta a la vida cotidiana de las gentes. Está en juego que la tecnología, que permite evitar intermediaciones sin valor, que pone en cuestión formas obsoletas de hacer política, permita asimismo construir una sociedad más equitativa, más justa, o en palabras de Rosanvallon, "una sociedad de iguales".

Estamos en momentos de gran transformación en la vida y las interacciones sociales (...) lo que también percibimos es los avances hacia una sociedad en la que se hacen más frágiles o se rompen los vínculos de integración social. Los factores de clase siguen influyendo, pero surgen múltiples ejes de desigualdad y de diversificación social, generando por tanto mucha mayor complejidad en el diagnóstico y en la búsqueda de alternativas. (...)

...los resultados de este proceso deberían contribuir a la defensa de una nueva concepción de lo "público", acercándolo a la idea de "lo común" (...)

Entendemos que esta nueva concepción de lo público como lo común, es decir, lo que es asunto de todos, está vinculada a una idea di-

námica de ciudadanía. Una concepción de la ciudadanía articulada desde los valores de la igualdad de oportunidades y de condiciones de partida, de la solidaridad, la democracia, y la autonomía personal. Una ciudadanía que solamente puede crecer y consolidarse mediante su propio ejercicio. Una ciudadanía que debe dejar de ser un simple receptáculo o contenedor de derechos reconocidos, para convertirse en un ejercicio permanente de corresponsabilidad y solidaridad social sobre los problemas comunes.“ (p.81-82.86)

Bibliografía

- Bauman, Zygmunt, *En busca de la política*, Fondo Cultura Económica, 2001.
- Bauman, Zygmunt, *Mundo consumo*, Paidós Eds. 2010.
- Comín, Antoni, *Autoritat mundial:*

cap a un lideratge planetari legítim, Quaderns Cristianisme i Justícia, 2005.

- Cortina, Adela, *Los ciudadanos como protagonistas*, Galaxia Gutenberg, 1999.
- Ginsborg, Paul, *Así no podemos seguir. Participación ciudadana y democracia parlamentaria*, Los libros del lince, 2010.
- Hessel, Stephane, *Indigneu-vos*, Ed. Destino, 2011.
- Hessel, Stephane, *Comprometeu-vos*, Ed. Destino, 2011.
- Hessel, Stephane i Morin, Edgar, *El camí de l'Esperança*, Ed. Destino, 2012.
- Subirats, Joan, *Otra sociedad, otra política*, Icaria, 2011.
- Stiglitz, Joseph, *Caída libre. El libre mercado y el hundimiento de la economía mundial*, Taurus, 2011.

Testimoni:

Moviment: 15M, collage de veus implicades

IGNASI FLORES i ANNA CHAMORRO, membres del Moviment 15M.

Què entens per democràcia?

– Per a mi la democràcia (caldria buscar un sinònim), és la participació en els assumptes públics, què és tot allò que té a veure amb la comunitat, el que afecta a més d'un. El que té a veure amb els interessos que no són els interessos individuals, interès general o bé comú. El més lògic és que tots hi participem.

– És un sistema que ens donem entre tots per avançar com a societat, regular-nos, decidir com volem que siguin les coses i, entre tots, decidir-les.

– El poder queda repartit entre tothom. Tothom està representat i té veu i té vot, i es mantenen uns equilibris de manera que no es doni que unes classes dominin sobre unes altres.

– Jo diria que no vivim en un país plenament democràtic. Cert que no estem com en el temps de Franco, però democràcia no en tenim perquè el poble no s'escolta. En els països democràtics els polítics, entre les obligacions que en tenen, la primera és escoltar el poble, i si ho impeixen això trenca la democràcia.

– Estem veient ara que la democràcia està dominada pels interessos econòmics.

– El sentit de la paraula original és que el poder estigui en mans del poble i per al poble. El que no tenim ara. Avui en dia el poder està en mans d'una oligarquia, el poder econòmic està governant sobre el poder polític i estan governant pels seus propis interessos.

– Els polítics concentren tots els poders: el poder judicial, el poder monetari, el poder de decisió, el poder de castigar, el poder armamentístic.

– Les retallades evidentment no són un bé per al poble, són unes mesures que defensen uns interessos.

– Ajuda a acabar amb les desigualtats, en el moment en què tots passen a formar part de la presa de decisions, fa que les desigualtats que per definició estan a la societat, la democràcia tracta d'anivellar, tracta d'equilibrar.

– El problema està en que no hem sapigut posar al davant persones que la sapiguessin conduir bé. Per a mi és com tenir un Audi però que el qui el porta no té el carnet de conduir.

– En aquests moments la democràcia es mera representativitat.

– La democràcia per a mi no és anar a votar cada quatre anys, però que també és important.

– Vull referir-me a Aristòtil que va viure la democràcia en el seu origen a Atenes. Ell deia que la democràcia no és que governi la majoria, que governin molts, això no és democràcia. La democràcia és que governin els pobres. Que el poder estigui en els pobres, no que el poder estigui en molts.

– La gent que ostenta aquest poder delegat, que hagi de donar comptes del que fa.

– Sembla que de vegades ho fem de forma molt estructurada. A les assemblees del 15 M, hem vist que, perquè el diàleg sigui de tots i tothom pugui participar, cal educar-nos en la participació, no tenir vergonya. Coses que van més per dins.

– De creure’ns de que el que tenim al costat és igual que jo, que hem de parlar des de la mateixa alçada, que tenim elements per poder portar-la a termini.

– La democràcia pot ser a casa, a la comunitat de veïns a la família.

Com has participat tu en el 15M?

– Vaig agafar el sac de dormir un vespre i vaig marxar a la plaça Catalunya i allà, contemplant el que havia viscut, que estava tant bé, que podia parlar amb tothom, que tot estava tant net, tothom orientat. A l’Assemblea que tothom escoltava,

les manetes que es movien. Jo vaig dir: aquest és la societat que volem, i vaig venir tota contenta.

– Va ser un moment molt màgic perquè, al marge de les diferents ideologies, tothom combregava en una cosa comú, com una columna vertebral, que són els valors humans. La gent estava cansada de que uns quants tinguessin el poder.

– Feia falta una indignació així, que la gent sortís al carrer a cridar que estaven farts, que així les coses no podien funcionar. Vaig començar a fer coses a l’Assemblea de Sagrera-Sant Andreu a la comissió de comunicació, el que passa que a poc a poc et vas carregant de coses i ara el segueixo de prop però no estic tan embolicat.

– La gent surt sense tenir en compte ideologies ni posicionaments, així que és molt plural. Jo vaig estar a la *Puerta de Sol* diverses vegades i allò estava ple de gent.

– A l’arribar el 15M ens va fer com un sacseig i vam decidir uns de formar part del grup que defensava l’escola (l’ensenyament), altres que defensaven la sanitat, i altres al grup que defensa la vivenda digna per a tothom. Jo estic en la plataforma pels afectats per les hipoteques.

– Jo ho vaig viure molt al meu barri a Sant Andreu, i vaig participar a les Assemblees que es van fer al barri, i més enllà d’això, per la meua feina he hagut de fer xerrades explicant una mica la situació en la que estem i perquè estem així. En aquests

moments el que estic fent al 15 M són xerrades de formació, perquè entre tots i totes puguem veure el perquè estem on estem.

– Estar a les concentracions, primer a la plaça Catalunya, després a les del barri de Sant Andreu i participar a l'acampada que es va fer a la plaça Orfila.

– Vam anar a la caixa Penedès, perquè ara és una de les més dures. I amb les famílies que estaven essent desnonades i que tenien els papers a la caixa Penedès, vam demanar un document que es diu la dació del pagament. Ens vam ajuntar unes 20 persones. Per entrar a la caixa no vegis, el director i els altres tenien una por de nosaltres! Llavors nosaltres els vam dir que no calia que tinguessin por, que nosaltres anàvem a demanar-los una cosa que és justa. Els vam proposar anar a buscar els mossos d'esquadra perquè ens acompanyessin; s'ho van pensar una bona estona i ens van dir que hi anéssim. I amb els mossos i tres persones que vam poder anar a buscar, van estar més d'una hora. Tots tenim la cara torrada de tantes hores com passem al carrer.

– A mi el que en va impressionar més va ser l'ocupació de les places. Convertir la plaça Catalunya o la plaça Orfila, un espai que era públic, en un espai on es debatia, on s'exposaven idees, on es feia formació. I això em va interpell·lar molt.

– L'espai públic s'havia privatitzat, s'havia mercantilitzat, que és una manera de privatitzar, i el 15M el torna a popularitzar.

– Es notava molta llibertat en manifestacions de tota mena, una organització extraordinària i jo crec que això és una cosa fonamental, és a dir, som capaços d'organitzar-nos i no necessitem gent que ens dirigeixi. Moltes vegades estem pendents de qui mana. Va ser un moviment molt autònom que es va organitzar per si mateix.

– Sentir testimonis de diferent gent de diferent índole: gent gran que parlava entusiasmada de les possibilitats de lluitar contra aquest sistema que no permet un dret bàsic com el de la vivenda.

– És molt gratificant perquè ens hem anant fent com una gran família, perquè quan has escoltat profundament, has acompanyat moltes vegades a gestions múltiples: a Bancs, a Jutjats, als Ajuntaments, als treballadors socials, etc. I quan veus a les famílies que comencen a apoderar-se de la seva vida, que comencen a agafar els assumptes a les seves mans, que comencen a aixecar el cap, que perden una mica l'angoixa, que veuen un fil d'esperança, que obtenen per exemple la dació al pagament, que poden aconseguir un pis de lloguer. I encara que no ho obtinguís, quan ens veiem ens abracem, jo que sé. Ho faríem tot! Perquè som una família

– El fet de sortir al carrer i veure gent de diferents generacions, de diferents àmbits que estaven protestant, manifestant la seva indignació; discutint què va bé, què no va bé, buscant alternatives sempre en un to positiu. Per a mi ha estat del més "xulo" que he vist en molt de temps.

– A vegades creiem que no tenim suficient força perquè som pocs, i quan el que es transmet té aquesta autenticitat, de seguida tothom s'enganxa, perquè és real, és veritable, és just.

– Crec que és un moviment global que en aquest moment és fonamental. La realitat és una realitat globalitzada i la resposta ha de ser globalitzada.

– La capacitat creativa de formular, d'expressar la indignació. Van aparèixer múltiples iniciatives que van donar lloc a organitzacions, a comissions, a lemes a pàgines web.

– Segueixo de prop tot el que passa a través de les xarxes socials (que estan tan de moda!) i sobretot el tema de la sanitat que em toca de prop. La meua parella treballa a l'Hospital. I estem pendents de totes les reivindicacions de serveis públics i sanitat. A casa teníem el pack de la mani, que dèiem, que era l'olla per donar-li fort, un xiulet, i la bata d'infermera. I això ho portàvem sempre a sobre juntament amb la càmera, i anàvem a tot arreu amb això.

– Vaig col·laborar amb la comissió legal, juntament amb un grup d'observadors que formàvem el Legal Time i que vam estar presents en els incidents del 27 de maig i després el 15 de juliol amb la marxa al Parlament. Van ser moments molt intensos, emocionants, de viure amb molta força aquesta recuperació d'alguna cosa comuna que es fa al carrer, i que és sorprenentment di-

vers i sorprenentment original. Va ser un bonic exercici de democràcia. Un exercici, en els dies que vaig estar a les assemblees, de respirar un ambient realment democràtic.

– I ens agradava dir: hem obtingut una petita gran Victoria! O també: junts, juntes podem.

– Recordo un dimarts que estàvem al carrer, a la plaça Orfila, i que estava diluviant, i ens vam trobar amb la necessitat de fer una Assemblea en un local, però érem unes cinc-cents persones i vam dir: *on podem anar*, i alguns vam dir: *doncs anem a l'Església*, i altres: *què dius de l'Església!*, els capellans no ens obriran les portes. I va ser molt maco quan vam trucar a la porta de la parròquia de Sant Pacià i el capellà ens va obrir les portes encantat. Recordo que la gent gran del barri ens deia: *què us penseu, com creieu que es podien fer les assemblees abans de la democràcia? Comissions Obreres feia les assemblees als locals de les parròquies del barri. Al barri encara tenim la sort que molts són capellans obrers. Un altre dimarts que es preveia pluja la mateixa gent de l'Assemblea va dir: escolta anem a una altra parròquia, i es va fer l'assemblea a altres parròquies.*

– Fer una Assemblea del 15 M a una parròquia, a Sant Pacià, per a mi va ser impressionant la quantitat de gent creient i no creient que va aglutinar.

– Va haver-hi una implicació molt maca, recordo que quan fèiem les cassolades, les campanes de les par-

ròquies tocaven. I la gent del barri que no s'ho creien, va veure que hi ha un altra tipus d'Església que està al costat de la gent. Va ser una descoberta per a ells prou interessant.

– La meva pregària, amb qui vols que sigui?, si jo de tant en tant prego al costat del Cèsar, que és un equatorià solidari, que l'altre dia es va quedar davant de Catalunya Caixa i volia acampar-hi tots els matins que calguessin perquè algú l'escoltés. Veient a aquest home, la solidaritat, la bondat que té. Acompanya tothom, és molt intel·ligent, assessor. Doncs la meva pregària és una acció de gràcies. Una admiració: Déu meu, quina bellesa la persona. I molts més, la Bàbara, en Francesc que és

català ja gran, però mare meva quin home.

– Com a cristià penso que estem moltes vegades molt tancats a les parròquies o als moviments, i la participació al 15M, aquí a Sant Andreu, va ser una experiència d'obrir-se a les entitats, a la gent, de coordinar-nos amb gent laica, dels que he après molt, que m'han interpellat molt, que m'han qüestionat coses. I em sembla que això és una cosa que de vegades a mi o d'altres ens costa sortir a l'espai públic i dialogar com uns iguals i també democràticament.

– I ara ens hem d'adonar de quina és la força que tenim, perquè aquest moviment és feble encara.

Els cristians i la política

JOSEP LLIGADES, Doctor en Teologia i militant d'ACO.

1. L'humanisme cristià

Sovint, quan es parla de política, i es fa referència a una política inspirada en l'“humanisme cristià”, s'acostuma a entendre que el que es defensa és el model tradicional de família, o el paper de l'Església en la vida pública, o la necessitat que la religió sigui present a l'escola, o la negativa a cap regulació de l'avortament... També s'acostuma a incloure aquí dins una certa atenció als pobres, però sobretot des del punt de vista assistencial...

Evidentment que tractar tots aquests temes és perfectament lícit, però també cal dir que si el que volem és plantejar les qüestions i temes que el cristianisme ha de tenir més presents en la vida política, el punt de partida hauria de ser un altre: el punt de partida hauria de ser veure quins eren els temes que més li interessaven a Jesús, i plantejar-se com aquests temes es poden traslladar a l'acció política. L'humanisme cristià és, en definitiva, l'humanisme de Jesús.

L'humanisme cristià és, en definitiva, l'humanisme de Jesús.

2. Els temes de Jesús

El punt de referència de la fe cristiana és Jesús. Perquè a través d'Ell tenim una promesa de vida valuosa en aquest món, i de vida eterna més enllà d'aquest món. I per tant, si ell és aquest punt de referència, vol dir que els objectius, criteris i preocupacions sobre com ha de ser la vida dels homes i dones en aquest món, han de ser els de tot cristià. I quins són aquests objectius, criteris i preocupacions?

Si repassem l'Evangelí, veiem, per exemple:

- Jesús passa per Palestina curant malalts, fent que aquells que pateixen deixin de patir.
- Jesús cura malalts fins i tot quan, per fer-ho, ha de contravenir les lleis aleshores existents, com en el cas dels leprosos (els leprosos, per evitar la contaminació sanitària i religiosa, estaven obligats a viure al marge de l'altra gent, però s'acosten tranquil·lament a Jesús perquè saben que ell no fa cas d'aquestes normes).
- Jesús dóna ànims als pobres, als que se senten abatuts, als que són socialment malvistos.
- Jesús nega tot valor a les lleis marginadores, tant si estan escrites a la Bíblia (cas dels

leprosos) com si són normatives deduïdes de la Bíblia (cas del repòs estricte del dissabte).

Ell és fidel a la llei d'Israel, no vol carregar-se res. Però té clar que per davant de tot hi passa el bé de les persones. I quan ell, fent servir el seu cervell, veu que una llei que a la Bíblia consta com donada per Déu va contra el bé de les persones, se la salta.

I tot això, per què? Perquè el Déu que Ell viu i anuncia vol que el món sigui un lloc on tothom pugui viure feliç, de camí cap a la vida eterna.

El Déu que Ell viu i anuncia vol que el món sigui un lloc on tothom pugui viure feliç, de camí cap a la vida eterna.

I encara més. Ell, clarament, viu i predica tot això com a resultat d'una profunda vivència de la presència de Déu i de la realització de la seva voluntat, però alhora defensa que tot allò que es fa en aquest món de cara al bé de les persones, encara que es faci sense conèixer Déu, ja és de Déu: és el que es veu en la paràbola del bon samarità (Lluc 10,25-37) o en l'escena del judici final (Mateu 25,31-48).

3. Jesús, la política, i nosaltres

Dit tot això, ara tocaria preguntar-se com Jesús viu tots aquests

criteris referits a la vida i l'acció política. I la resposta és que, lamentablement per a les nostres preocupacions actuals, Jesús no en diu res, d'això. Podríem dir, simplement, que Jesús no creu en la política.

Per a Jesús, com per a la gran majoria de la gent del seu temps, els poders polítics són una realitat que existeix, com les muntanyes o els terratrèmols, que s'han de suportar, i dels quals no cal esperar-ne res de bo. I que, a més a més, a ningú no se li acudiria que aquesta situació es pogués canviar.

Jesús, certament, no té cap simpatia pels poders polítics. Quan en parla, ho fa amb una barreja de menyspreu i ironia: "Els reis de les nacions les dominen com si en fossin amos, i els qui tenen poder damunt d'elles es fan dir benefactors. Però vosaltres no heu d'actuar pas així..." (Lluc 22,25-26). I considera la recerca del poder com una adoració del diable: "El diable li mostra tots els reialmes del món i li diu: Et donaré tot això si et prosternes i m'adores" (Mateu 4,8-9).

Però, per sort, nosaltres en sabem més que Jesús, de tot això. Llargues històries de lluites (la lluita per la democràcia, per bé que limitada, de la revolució francesa; la lluita obrera i sindical; la lluita feminista...) demostren que l'acció política, malgrat totes les deficiències, serveix per aconseguir una vida millor per a la gent. Serveix, en definitiva, per fer avançar els objectius de Jesús: que la gent pugui viure dignament, feliçment, igualitàriament. De manera

que, si això és així, un cristià no pot desentendre-se'n.

De l'Evangeli es dedueixen una llarga llista de criteris, des de la lluita perquè el benestar arribi a tothom, fins a l'estimular l'esperit de servei, passant per la recerca de la igualtat a tots nivells, a qualsevol lloc dels món...

I, juntament amb això, l'honestat, l'escoltar la gent, l'evitar enganxar-se al poder, la capacitat d'autocrítica... per part dels qui es dediquen a la política. I, per part de tots, l'interès en aquests temes, el voler intervenir-hi, el no tancar-se en l'individualisme...

4. La llunyania dels cristians respecte a la política

Vist tot això, ara la pregunta seria: Com és que, quan es parla de política i cristianisme, es planteja tan poc la importància de l'acció política per fer realitat els valors que proclamava Jesús?

Com és que, quan es parla de política i cristianisme, es planteja tan poc la importància de l'acció política per fer realitat els valors que proclamava Jesús?

Al principi, en temps dels primers cristians, i si ens fixem per exemple en les cartes de sant Pau, ens adonarem que el que ells volen transmetre sobretot és l'afirmació bàsica de la fe, és a dir, la mort i la resurrecció de Jesucrist. La vida que Jesús va proposar, ells ja la vivien, i de fet és per això que de tant en tant eren perseguits, però no sentien la necessitat de dedicar una gran atenció a explicar-ho.

Però precisament per això, a mesura que va anar passant el temps, l'afirmació de fe va quedar centrada en la mort i la resurrecció, mentre que els criteris de vida no es van incorporar formalment al nucli central de la fe. La moral cristiana, aleshores, es va anar omplint de normatives diverses, més o menys interessades. De fet, els qui es prenién més seriosament la seva fe, i anaven a beure a les fonts de l'Evangeli, seguien l'estil de vida de Jesús, i ens han deixat grans exemples d'aquest seguiment. Però semblava que la moral normal era una altra. I llavors, pel que fa a la política, la cosa va quedar en què l'únic que interessava era que es defensessin els "drets" de l'Església, o sigui el seu paper directiu en la societat. Es podria dir que la fe en la mort i la resurrecció de Jesús oblidava que aquell que havia mort i ressuscitat havia mort per fidelitat a un estil de vida, i que la resurrecció era la legitimació per part de Déu d'aquest estil.

Tot això, però, començarà a remuntar una mica a partir de la meitat del segle XIX, amb l'interès social de molts cristians i després dels ma-

teixos papes, i va rebre l'empenta del Concili Vaticà II, una de les grans conseqüències del qual serà, malgrat tots els conflictes que haurà de patir, la teologia de l'alliberament.

5. Què podem aportar els cristians a la vida política

En principi, els cristians estem —o hauríem d'estar— en la vida política, en el nivell que sigui, mirant de fer-hi realitat els criteris, objectius i valors de Jesús. Uns criteris, objectius i valors que no són només nostres, sinó que compartim amb molta altra gent.

Hi hem d'estar, això sí, sabent que la realitat és molt complexa, i que per tant no podem pretendre assolir immediatament tot allò que voldríem, de manera que cal tenir paciència i no frustrar-se. Però alhora hem d'evitar que aquesta complexitat de les coses no ens faci enganyar-nos i oblidar-nos, en nom del pragmatisme, dels objectius de Jesús. I també caldrà saber valorar el grau d'impliació que podem tenir-hi, en funció de les nostres possibilitats i capacitats, però igualment sense enganyar-nos i fugir d'estudi.

*Els cristians
compartim els
nostres valors amb
tota la humanitat.*

Més enllà d'això, però, ¿els cristians podem aportar alguna cosa específica, diferent? Que sigui totalment específica i diferent, en principi no, perquè els cristians compartim els nostres valors amb tota la humanitat. Però potser sí que podríem parlar de la possibilitat de posar uns determinats accents, com per exemple:

- Una més gran sensibilitat envers les persones concretes (les persones en general i les persones del propi partit).
- Una més gran sensibilitat envers determinats temes que afecten directament la vida de les persones.
- Una mirada més crítica cap a un mateix, sobretot pel que fa a l'ús dels privilegis del poder i a l'enganxament al poder.
- Un inconformisme més gran davant les coses que no són com caldria.
- Un rebuig dels diversos ídols que circulen pel nostre món (sigui el triomf personal, sigui la nació, sigui la negativa a qualsevol renúncia o esforç).
- I, si volem dir-ho així, un “suplement d'ànima”, és a dir, una mirada que és capaç de buscar el sentit més profund de les coses, aquest sentit més profund que nosaltres trobem en Déu.

Testimoni: La política no reeixida

MERCÈ SOLÉ, Diplomada en Treball Social i militant d'ACO.

No sé si és gaire bona idea acabar un cicle de formació sobre política amb un testimoni... sobre el fracàs de l'acció política. Però suposo que un toc de realisme sempre ajuda. Sobretot perquè, passada una certa sensació de cremada inicial, després cal continuar. I no sé si en el meu cas es justifica això de renunciar a la primera dificultat.

Em vaig apuntar a ICV quan ens vam casar. Sempre m'havia costat el tema polític, sobretot perquè per a mi era una qüestió ideològica i no tenia gaire clar què feia un partit. I de fet al principi no hi vaig participar gaire: feia d'interventora, assistia a les assemblees i als actes electorals i molt poca cosa més. Vivíem a Barcelona, al barri del Poblenou i formàvem part de l'agrupació de Sant Martí.

La cosa va canviar a Viladecans. Perquè en una ciutat relativament petita (64.000 habitants), la política municipal mostra tota la seva veritable dimensió; per tant m'hi vaig anar implicant més i molt aviat vaig formar part del petitíssim grup que treballàvem molt intensament, per al partit. Quan vam arribar a Viladecans, hi havia sis militants i nosaltres dos, vuit. I participàvem del govern municipal, i sobre la ciutat planaven projectes urbanístics im-

portants sobre els que calia aprofundir i prendre decisions.

La meua immersió, però, va arribar el febrer del 2005 quan em van proposar treballar com a "assessora de polítiques locals d'innovació social" (cosa que ningú no sabia què volia dir), és a dir, com a càrrec de confiança d'una regidora. Era la política de l'Ajuntament, ja que a la regidora no se li permetia alliberar-se de la feina habitual. Vaig entrar al Departament de Participació Ciutadana, amb l'encàrrec de tirar endavant el Consell de la Convivència. Aquesta feina em va permetre:

- Conèixer de prop els mecanismes polítics, administratius, legals, de l'Ajuntament; descobrir què s'hi jugava i com s'actuava; descobrir la dificultat del consens (estàvem en minoria dins del govern i crec que no exagero quan dic que ens tractaven amb prepotència) i algunes mesquineses, però també la satisfacció de veure que el que tu proposes es va fent realitat, lentament, encara que t'equivoquis.
- Conèixer de prop les entitats ciutadanes, les persones, els clientelismes, els mecanismes de participació; per a mi, que venia d'una llarga experiència

associativa a CCOO, a l'Església, en diverses entitats, van ser molt i molt interessant. I vaig tenir la impressió, a més, que amb el meu modest bagatge (de Càritas, de l'ACO, del sindicat) podia aportar-hi molt, perquè hi ha molts tècnics en participació que saben molta teoria, però no sempre han fet experiències participatives de debò.

- La humilitat de reconèixer que és més fàcil criticar que fer; que teníem responsabilitats assignades per a les quals no sempre havíem pensat respostes i camins i que, a més, quan ets al poder no sempre pots actuar com voldries: perquè no disposes de recursos, perquè tens una limitada capacitat de persuasió, perquè la gent no respon com esperaries, etc. A més, en matèria de participació ciutadana els canvis i les millores arriben a través de l'actuació de la gent, no pas per decret, i necessites saber motivar, acompanyar... i molt de temps per veure'n resultats tangibles.
- Adonar-te que la baixa participació dins dels mecanismes del partit i dins dels mecanismes de les entitats és un empobriment considerable.

La bona experiència de l'ACO i de Càritas, dues entitats on havia treballat molts anys amb pocs recursos, em van permetre funcionar raonablement bé. El problema va venir quan un parell de companys van

començar a assetjar-nos. Un d'ells perquè clarament pretenia o bé la meua feina, o bé ser regidor (i em veia com una competència), l'altre, perquè havia fet jocs de mans amb l'economia i sabia que jo n'era conscient i que tractava d'impedir continuar per aquell camí. El cas és que vam començar a rebre correus electrònics insultants (signats, però insultants) i una crítica ferotge de cada cosa que en Josep i jo fèiem o proposàvem. Vaig pensar que no volia entrar en aquest joc i vaig acabar plegant de la feina i abandonant l'agrupació local. Havien passat dos anys justos. Em va saber molt de greu, perquè la feina m'agradava i perquè tenia la sensació que deixava la política en mans de persones que pretenien aprofitar-se'n amb finalitats personals. Vaig tenir la sensació, a més, que l'aparell del partit mirava cap a una altra banda. Als meus companys d'agrupació tot això els va semblar una mostra de feblesa per part meua, i una tonteria i no ho van entendre gens.

I em sembla que alguns van considerar que els cristians érem una mena de "puretas" inaguantables. Potser tenien raó i jo una certa confusió: ICV no és l'ACO: és més diversa, tenim menys valors i menys formació comuna i jo tendia a esperar d'ells els mateixos valors i la mateixa militància de l'ACO. Tot això va passar al febrer del 2007. Al maig d'aquell any, un d'aquests dos personatges va intentar ser cap de llista amb els seus mètodes, i finalment el van fer fora. L'altre va ser contractat per substituir-me a mi. Quan va desaparèixer de la feina, dos mesos

sense cap explicació, també va acabar fora.

Ha passat temps, les persones conflictives ja no hi són. Hem refet força les relacions personals. Jo continuo afiliada i cotitzant, però no participo de la feina de l'agrupació, pròpiament. Ja no tinc temps –mentrestant m'he anat compromentent a moltes altres coses- per dedicar-hi, i la veritat és que aquesta feina pròpiament de partit no m'atrau gens. No m'agraden les consignes ni les simplificacions i de vegades el partit actua una mica pel broc gros. Tampoc no m'hi acabo de trobar en els mecanismes de participació interna, que em semblen farragosos i poc eficaços. Col·laboro en canvi en tot allò que em demanen en relació a la feina de les regidories que tenim: sobretot en els àmbits de cultura, serveis socials i cohesió social, que són tres coses que m'agraden i on crec que hi puc aportar alguna cosa.

He patit també alguna altra experiència, dins del partit, menys reeixida del que m'agradaria, potser i que em sembla molt valuosa: la del grup de cristians d'ICV. No us l'explico per manca de temps.

Mentrestant he descobert que el meu “fracàs” polític ha donat fruits inesperats:

- No em sap cap greu haver-hi destinat temps i esforç i haver posat en risc la meua estabilitat laboral. M'han sortit feines i m'he sentit prou lliure com per renunciar-hi. Vaig

aprendre molt i em sembla una tasca útil.

- Vaig poder aportar, em sembla, moltes de les coses apreses a l'ACO: la forma de participació, treure molt de rendiment amb pocs diners, etc. Jo crec que aquesta “socialització” ha estat positiva.
- De l'experiència en va sortir una bona relació amb molts companys de l'Ajuntament i, sobretot, amb molta gent de les entitats. Amb alguns d'ells hem posat en marxa una altra entitat: una revista digital, des de la qual també fem política, és a dir, intentem crear opinió, ser crítics, transmetre bones experiències. Amb això no hi comptava, però realment és un bon instrument.
- Del Punt de Trobada, que és aquesta revista, n'ha sortit encara una altra experiència, que és la del Mamut, un intent més ambiciós de cohesió social que de cap manera no es pot fer des del poder polític, s'ha de fer des de la entitats.
- Crec que convé ser una veu crítica dins del partit i evitar que acabin fent política només els aprofitats o els molt forts. Jo necessito una certa amabilitat per funcionar, i encara l'hi puc trobar.
- Hi ha molta gent al meu partit que val la pena, que és generosa, coherent amb allò que pensa, que no busca el poder

sinó el servei, que és un bon militant. Són els que no surten mai en cap publicació ni ningú no els demana res, però per a mi són un signe ben evangèlic. Si em limités a mirar el partit amb els ulls dels mitjans de comunicació no en donaria un ral, perquè no són unes bones ulleres. Hi ha tota una realitat on trobes signes de Déu que només descobreixes si t'ho mires des de la perspectiva, per exemple, de la revisió de vida. I això també forma part de la realitat.

- M'agrada el partit també com a lloc de relació entre cristians i no cristians. I en aquest sentit el fet de tenir un bloc a la blocsfera ecosocialista i a la blocsfera cristiana és una bona ocasió de diàleg, per a qui vulgui dialogar, és clar. He de dir que, tot i haver expressat opinions molt contràries en ocasions a l'aparell del partit,

mai no he rebut ni una mala paraula ni un advertiment; ben al contrari que en el camp cristià on hi ha molt més fonamentalisme.

- Refer relacions amb alguna gent del partit m'ha costat, però sempre és un bon exercici de perdonar i de ser perdonat (jo també vaig dir coses molt dures, en un cert moment, i és possible que m'hagin viscut com algú molt quadrat o molt cregut o molt intransigent).
- Continuo pensant que la situació dels més pobres depèn d'actuacions polítiques.
- I, sobretot, continuo sentint-me, ni que sigui miraculosament, identificada amb la major part de les propostes de treball d'ICV, en el camp ecologista, social, ciutadà, en relació als homosexuals, al desarmament, a la dona.

II. Cristians versus política

Política i compromís cristià

JOAN RIGOL, President del Parlament 1999-2003.

A. Una visió de la nostra societat d'avui

Materialment vivim millor que cinquanta anys enrere. La tècnica ens ha proporcionat un progrés inqüestionable (salut, alimentació, transports, comunicació, etc). La globalització ha integrat en els plantejaments sòcio-econòmic-polítics, al tercer món, abans totalment oblidat; no tant per solidaritat com per interès. Hi ha un tercer món “emergent”, però n’hi ha un altre permanentment subdesenvolupat.

Però al posar l’home al servei de l’economia, la societat l’ha encerclat en considerar-lo només “consumidor-productor”. Esdevé més un núm. del carnet d’identitat, un simple guarisme en les estadístiques sociològiques que un portador de valors humans i espirituals. Per això s’ha construït una societat dominada per la por. Por a quedar marginat

Al posar l’home al servei de l’economia, la societat l’ha encerclat en considerar-lo només “consumidor-productor”.

si un esdevé persona sense feina; por a la devaluació de les pensions quan l’esperança de vida s’allarga; por a la sobreexplotació dels recursos naturals; por a la violència social i política; por els mercats que determinen al nostre nivell de subsistència.

Els “mercats”, els especuladors, s’han convertit avui en el poder determinant. Cal tenir ben present que la figura del mercat es “imperfecte”, per raó de la força que adquireix en el seu lloc central en el conjunt de la societat; també és “incomplet” perquè oblida als aspectes humanitaris i ecològics. Proposa un estil de convivència social on l’important per a ells és ser competitiu respecte del seu adversari més que centrar-se en fer aportacions positives a les condicions de vida de la humanitat. Provoca desigualtats cada vegada més profundes a l’interior dels països; determina amb lleis pròpies en l’intercanvi amb les persones i els països més febles; provoca desertitzacions i concentracions en el marc d’aquestes desigualtats i deixa sovint en condicions precàries el tractament de qüestions humanitàries a llarg termini. No té ni li interessa tenir una visió planetària de la convivència humana.

Per això vivim plenament submergits en una cultura quasi monopoli

de l'economicisme: les eleccions polítiques tenen com a únic paràmetre les perspectives econòmiques. Per això la nostra societat té dificultats per establir objectius d'aprofundiment de la convivència a llarg termini. En general, només s'està disposat a fer esforç si es cobra immediatament. El temps és per gaudir-lo i s'inverteix en esforços per cobrar-los al comptat. És una societat –la neoliberal– que fomenta l'individualisme. I sovint cerquem motius de solidaritat amb aquells amb qui coincidim en els mateixos interessos corporatius. (Bauman, Beck, Senent, Habermas, Mouffe, ets).

B. Crisi política

Si política és la recerca i progrés del bé comú, probablement haurem de concloure que la política ha abdicat de les seves responsabilitats davant les lleis del mercat i davant el consumisme i ha renunciat a la visió comunitària de la societat. La “ideologia”, entesa no com a una utopia esbiaixada sinó com una proposta d'orientar el futur de la societat, ha baixat el seu interès polític en funció del pragmatisme immediat d'assegurar el màxim de serveis públics a uns ciutadans reduïts a la condició de “consumidors de bens públics”.

La competitivitat política del necessari pluralisme s'ha reduït a la millor oferta d'avantatges respecte a l'adversari. Això ha provocat el “monopoli” dels partits en la política i en el bé comú. I aquest gremialisme endogàmic ha generat encara més el recel i la distància de la gent envers els polítics en general. Ha faltat la permeabilitat necessària entre els partits i la societat i el ciutadà. Se'ns veu més als polítics com a “oportunistes” en referència electoral que com a canalitzadors de les inquietuds ciutadanes i alhora proposadors de camí de progrés.

Tenim també en el món polític una servitud inevitable envers els mitjans de comunicació, i per altra banda, aquests tenen una tendència natural a ressaltar l'immediatisme d'una notícia i a la seva possible morbositat. Preferim els polítics aparèixer més com a “messiànics” de la solució que com a requeridors i avaladors d'esforços col·lectius.

Per manar no n'hi ha prou amb adquirir legítimament el poder a través d'eleccions. Cal mantenir viva, dia rere dia, l'autoritat moral en la qual la ciutadania hi pugui visualitzar el sentit comunitari de la convivència. L'autoritat moral dels polítics s'assoleix amb el testimoni personal dels valors, que ens connecten amb la societat. Tota aquesta crítica a la política seria profundament esbiaixada i seria injust quedar-nos instal·lats en el negativisme si no afirméssim que, avui per avui, la democràcia necessita partits polítics. Formar part d'un partit polític és en si un acte positiu de civisme. Els partits

*Política és la
recerca i el progrés
del bé comú.*

tenen la funció de vertebrar al seu voltant l'opinió pública per tal de fer-la democràticament operativa. Han de ser plataformes de participació activa en el debat polític, han de ser escola per a la formació dels responsables públics. També han de cercar el debat democràtic a l'interior del partit i han de treballar la cohesió interna que permeti obtenir capacitat de governabilitat quan el poble ho determini en les eleccions democràtiques. Han de cercar una línia de govern interior eficaç i operativa però l'estructura piramidal del partit no pot anul·lar la dimensió plural del debat en el seu sí.

Per manar no n'hi ha prou amb adquirir legítimament el poder a través d'eleccions. Cal mantenir viva, dia rere dia, l'autoritat moral en la qual la ciutadania hi pugui visualitzar el sentit comunitari de la convivència.

C. És possible una política sense partits?

Quan els polítics abdiquen de les seves responsabilitats no generen un buit. L'omplen immediatament els grups de pressió. I sempre acaba

guanyant el grup de pressió més poderós i el que té més mitjans per aplicar la seva influència i capacitat de decisió. D'una manera discreta, quan renunciem a la política ens posem a la disposició del grup més poderós, és a dir, a la llei del més fort.

Ja ho he insinuat a rel de la prepotència dels "mercats" en mans dels grans "especuladors". O com passa avui al Regne Unit, quan descobreix els tentacles mediàtics i corruptes del grup Murdoch, per exemple. Allò que es bo per a la General Motors és bo per EEUU" es deia.

La capacitat de seducció d'un interès privat per fer veure que coincideix amb el bé comú d'un país, és considerable. La societat civil organitzada ha de fer de societat civil i contribuir a l'interès general aportant-li el seu esforç; no es pot erigir en portadora del bé comú. Això ho han de debatre en el marc propi els polítics. Cal participació i diàleg entre política i societat civil, però no substitució de la política democràtica.

Hi ha, al meu entendre, una concepció romàntica, assembleística, amb tarannà transparent que respon al desengany envers els polítics convencionals. Sovint els seus ideals i propostes no estan contrastats amb la realitat i es basen només en el descontent, en la visió negativa del que fan els polítics. No són conscients de la seva feblesa, vulnerabilitat i volatilitat tant de formes com de continguts. Les seves propostes haurien d'aguantar una anàlisi rigorosa de viabilitat i haurien d'anar acompanyades de l'assumpció d'autorespon-

sabilitat en el context poc sistemàtic i de representativitat poc demostrada que no pot pretendre per ella sola canviar els paràmetres en què es mou el món actual. Propostes – Responsabilitats – Viabilitat implica un Sistema, unes regles polítiques. Altrament esdevenen una plataforma de denúncia, però, al meu entendre, no és alternativa política.

Tots fem política al lloc on som. Abstenir-nos ja és jugar un paper, del qual se'n beneficien uns o altres. Des de la nostra condició de persones, de membres d'una família, de ciutadans d'un barri o d'un poble, de professionals o de partícips d'una cultura estem contribuint a l'edificació de la societat, de la comunitat. Aquí rau el nostre compromís cívic. Però la societat no és només la suma aritmètica, l'agregació de vides privades. El bé comú és la integral de realitats, tant en l'ordre de les necessitats materials com espirituals i culturals. Per tant la nostra activitat privada repercuteix directament en la dimensió pública i viceversa. És més, aquesta repercussió pública enriqueix l'experiència personal. Tot polític de debò està cridat a sentir com a seu, com a propi, personalment, allò que és un assoliment positiu per al seu poble o una desgràcia que l'afligeix: Tot polític rep resposta a la seva vocació quan viu la seva dedicació amb capacitat tècnica prò-

pia però amb vivència existencial intensa dels èxits o fracassos de la seva comunitat.

El bé comú és la integral de realitats, tant en l'ordre de les necessitats materials com espirituals i culturals.

La meua resposta personal és que optar per un partit com a compromís d'integració a la pròpia comunitat és un pas positiu. Cal, però, que el militant no caigui en les inèrcies actuals de "corporativisme", del "demonitzar l'adversari polític", de "l'endogàmia de partit". Ser militant d'un partit no pot ser mai diluir la pròpia personalitat en un magma ideològic, organitzatiu i piramidal: Ha de ser l'afirmació de les pròpies conviccions, encara que no estiguin en les "formes convencionals" del moment del partit: Fidelitat als companys i llibertat d'esperit.

D. Aportació cristiana a la política

- a) Centralitat de la persona: Veure-hi al fer polític el rostre humà de les persones que són imatge de Déu i fills de Déu. Saber respectar el valor espiritual de la seva llibertat. Considerar els problemes no només per la seva dimensió sociològica sinó també per la

Tots fem política al lloc on som.

seva vessant qualitativa en quan hi ha persones implicades en tots ells.

- b) En tota convivència humana hi ha dos aspectes que s'interrelacionen: Associació (deliberació-càlcul-avaluació-interès) i Comunitat (lligams afectius, personals, de proximitat, culturals, etc) v. F. Tönnies: "Comunitat i Associació" Ed. 62, 1984. Sense "Associació" no hi hauria estímul al progrés; sense Comunitat no hi hauria referència moral. El sentit crític no dona com a objectiu final la competitivitat entre persones sinó la preeminència dels valors comunitaris: fets dels Apòstols 2, 42-47; El "cor": "us donaré un cor nou ... trauré de vosaltres aquest cor de pedra ..." Ez 36, 26. Moral del "bon cor": el samarità, el pare del fill pròdig, etc.
- c) *La democràcia* no és només un sistema tècnic per regular la convivència i evitar col·lisió d'interessos. Ni és només "el menys dolent dels sistemes". És un projecte positiu de treballar per la fraternitat entre ciutadans. Com a creients som conscients que aquesta fraternitat es fonamenta en ser fills del mateix Pare. En aquest sentit, *Democràcia és prioritat per als més febles*. Jesús sacrifica el 99% de l'opinió interessada (les 99 ovelles) per ajudar a l'1%, simbolitzat en l'ovella perduda. No és l'estadística dels interessos major-

itaris sinó la debilitat del més pobre la prioritat política.

Democràcia és prioritat per als més febles.

- d) *El bé comú* des de la perspectiva cristiana: Jacques Maritain "La personne et le bien commun". "El bé comú no es redueix al conjunt de bens i serveis d'utilitat pública o d'interès nacional, ni a l'hisenda pública, ni a l'exèrcit, ni al conjunt de lleis justes i de les institucions que estructuren les nacions, ni l'herència dels símbols i la memòria històrica. El bé comú és tot això i més: és la integració social de les persones des de la seva consciència cívica, de virtuts polítiques, del sentit de la llibertat i del dret i de tota activitat de prosperitat material i espiritual... El bé comú és la integral de tots aquests factors". En aquest sentit el polític cristià no es pot amagar en la burocràcia administrativa que dilata en el temps moltes angoixes personals, ni ha de quedar reduït a complir tècnicament les seves responsabilitats. Ha de saber enllaçar Possibilitats-Tècnica-Resposta humana a Valors. El polític que viu del seu humanisme fent política ha de saber enllaçar les possibilitats tècnico-administratives amb la realitat

dels problemes. Ha de fer pedagogia del bé comú davant demanades de tot ordre. Ha d'intentar construir Comunitat amb els mitjans que la democràcia li ha posat a les seves mans.

E. Polític compromès en el regeneracionisme polític

Integrat en el partit i reafirmat en les seves conviccions, el cristià compromès en política ha de tenir present el seu testimoni des de dins de les pròpies organitzacions:

El cristià compromès en política ha de tenir present el seu testimoni des de dins de les pròpies organitzacions.

- L'adversari d'un polític no és l'altre polític sinó tot aquell interès privat que dilueix el sentit del Bé Comú.
- El polític de l'altre partit és representant legítim d'una part del teu poble. En política tu no et tries qui és el teu interlocutor: l'escull el teu poble i tracta'l així.
- Les institucions polítiques no són del partit que guanya les eleccions, sinó del poble i el

partit guanyador és només un administrador provisional. Provisionalitat en el servei polític com actitud personal íntima.

- A més d'exercir el poder legítimament adquirit pel període d'una legislatura, cal l'autoritat moral guanyada amb l'exemple del dia a dia.
- Cal tractar als ciutadans com a persones, no com a consumidors o clients de política o com a possibles votants.
- Política és vinculació personal, existencial, amb el teu poble. Les "enquestes" no poden suplir aquesta vinculació directa.
- Per ser militant d'un partit cal portar entre mans el compromís cívic personal que sigui punt de referència de la teva acció política i contra l'endogàmia partidària.
- El polític ha de tenir esperança i confiança amb el seu poble. Ha de creure que la societat és millorable, altrament esdevé un polític escèptic amb risc d'esdevenir cínic i aprofitat del poder.
- El polític ha de ser capaç de prendre decisions en favor de les generacions futures, tot i la incomprensió de la generació present.
- L'única arma del polític ha de ser el diàleg (que va més enllà de la negociació) i la seva responsabilitat de decisió. El pac-te fruit del diàleg és signe de maduresa política.

- Els objectius de cada institució política (govern, ajuntaments,...) són més importants que els de cada partit. Els objectius de partit s’han de supeditar estratègicament als de la institució: i això val tant pel partit de govern com per a l’oposició.

Totes aquestes consideracions són conseqüència de l’experiència i de la reflexió de més de 30 anys vivint la política des de dins. El cristià en política ha de tenir generositat política, ha d’ésser acollidor i alhora ferm en les seves conviccions. Enmig de la complexitat humana que significa viure immers en el món polític ha de procurar fer emergir els valors comunitaris de construcció humana, els de la convivència des dels valors morals i ètics que es desprenen de l’evangeli. (Veure “Compromís polític i sentit cristià” J. Rigol Ed. 62, 2006).

F. Tensió

La referència cristiana del polític es transforma en tensió continuada. No necessàriament angoixant. Pot ser una tensió-estímul de viure en profunditat la projecció social com a persona. Cal tenir posats els dos peus en la complexitat d’interessos de la pròpia societat. El realisme és

La referència cristiana del polític es transforma en tensió continuada.

fonamental i alhora ha de tenir ben accentuada l’actitud de construcció -sovint de reconstrucció- dels valors comunitaris: realista i amb ideals.

Ha de saber exercir amb responsabilitat el poder que ha obtingut i alhora ha d’exercir-ho com a servei i no com a “messies” davant la gent. Tota decisió política es fonamenta en els impostos que han pagat els ciutadans. Sempre ha de tenir present que Jesús exercia l’autoritat “rentant els peus”, i alhora ha de saber portar amb senzillesa la necessària simbologia de l’exercici institucional. Autoritat i Humilitat.

Ha de servir les demandes concretes dels ciutadans i alhora ha de tenir un sentit més ample de les repercussions de les decisions que se li demanen. Ha d’esdevenir pedagog del més enllà del propi interès particular. Ha de saber resoldre els problemes urgents des del rostre humà que impliquen.

Molta gent té l’opinió que dedicar-se a la política és fruit d’un ego considerable i que s’hi amaguen interessos particulars. Però cal dir que també és un indret de privilegi per aportar-hi valors cristians amb convicció enmig de dubtes i vacil·lacions.

És un repte moral apassionant. Com a tots els indrets de la societat, a la política s’hi pot desenvolupar el sentit cristià, essent conscient que la moral política té una dimensió específica i pròpia respecte a la moral privada: no n’hi ha prou en ser “bona persona”, cal ser eficient en millorar la realitat cap a la construcció d’una societat més humana, més fraterna.

Doble militància

ALBERT FARRIOL i VINYES, Economista i consultor d'empreses. President d'ICV a St. Quirze del Vallès i exregidor de Cultura.

En començar una reflexió sobre la doble militància, la política, en el marc d'un partit o no, i la sorgida del compromís de caire religiós, la temptació és posar l'accent en les contradiccions, en les dificultats per resoldre conflictes d'interès... Però en primer lloc cal fer-nos la pregunta: és que qui no té inquietuds o vivències religioses, no té contradiccions entre la seva forma de fer i ser i les servituds de la militància política?... És evident que les pot tenir i de ben grosses.

Per tant, sembla com si, als que practiquem aquesta doble militància, se'ns demanin més explicacions o justificacions. I és veritat que quaranta anys de treball en la política, principalment en l'àmbit municipal, i de seguiment més o menys encertat de l'Evangelí, han donat peu a sentir-me vist simultàniament com el "missaire" entre els companys de partit i "l'esquerranós" que posa massa coses en dubte de l'Església.

Aquesta doble cara amb la que se'ns pot veure, encara és més evident en el marc de les relacions pròpies d'un poble, ni que sigui mitjanet en nombre d'habitants. El coneixement, la relació personal que es té en un barri de quinze mil habitants, posem per cas, segurament no té ni molt menys la intensitat que pot ha-

ver-hi en un poble amb la mateixa població. En un poble d'aquesta mida tothom es coneix. En un barri d'una gran ciutat hi ha més anonimat. D'altra banda, si hi ha problemes d'enteniment, a una gran ciutat es més fàcil fer el salt a una altra comunitat cristiana o bé canviar la militància a l'organització del barri per la militància a una sectorial del partit...

De totes maneres, a nivell de grans plantejaments polítics i socials, és possible que les contradiccions i enfrontaments entre l'esquerra i l'Església, millor dit, i acostumem-nos-hi, la jerarquia de l'Església, poden ser insalvables. En canvi, al nivell de la política municipal, al moment de resoldre els problemes per fer un poble o una ciutat més amable i d'acord amb les necessitats de la

Les contradiccions i enfrontaments entre l'esquerra i l'Església, millor dit, i acostumem-nos-hi, la jerarquia de l'Església, poden ser insalvables.

majoria de manera solidària i justa, és on la relació personal i la xarxa de complicitats que es pugui teixir tenen un paper a jugar. Des d'intervenir i resoldre banalitats, per exemple: s'ha de "batejar" la parella de gegants que s'ha construït al poble?... a qüestions de molta més importància, com per exemple: com s'ha de coordinar Càritas amb els serveis socials de l'ajuntament?... s'ha de demanar que la parròquia pagui l'IBI?... quin paper ha de jugar en l'educació dels joves i infants del poble aquell grup d'esplai que va néixer en el soterrani de la rectoria?... com es pot fer entendre a qui només viu la religió com a ritus social, que el rector té tot el dret de posar condicions a com es fan les primeres comunions o els casaments?... o a l'inrevés, com es pot denunciar el negociet de la floristeria que té l'exclusiva de servir les flors a la parròquia pels casaments?... són preguntes que a nivell "macro" tenen respostes de manual, però en el microcosmos del poble petit o mitjà només tenen resposta segons cada situació i personalitat

La doble militància de què estem parlant pot posar-nos davant d'una prova de la que només se'n pot sortir airós amb dosis de coherència i sentit comú.

dels interlocutors. La doble militància de què estem parlant pot posar-nos davant d'una prova de la qual només se'n pot sortir airós amb dosis de coherència i sentit comú.

No obstant, a banda de poder servir com a pont de diàleg, ens cal ser més pro actius. Si ens mirem la qüestió des de la cara política, veiem que hem passat uns anys en que era fàcil escoltar que els partits no haurien de tenir tant de pes en la política municipal, que el que s'ha de fer és "fer poble", deixant-se de dretes i esquerres i "collonades" ideològiques. Al poble petit o mitjà sempre s'ha venut bé la idea d'aquell o l'altre regidor que diu que ell és apolític. Aquest argument ha sigut assumit i defensat des de la dreta fins al centre esquerra, fins i tot és fàcil percebre la tinta del calamar al sentir a dir a un militant d'un partit, que a l'ajuntament no s'hi va a fer política. I es pot estar d'acord en que la maquinària dels partits potser no hauria de ser tan protagonista de la política municipal: en les campanyes electorals, els partits es gasten pressupostos inassolibles per qualsevol entitat social del poble, no sempre hi ha transparència a l'hora d'elaborar les llistes electorals, i no cal parlar dels pactes antinaturals que es donen per satisfer interessos personals... però és fals i simplista dir que a la política municipal no hi ha d'haver política.

Ara s'acosten temps en que per culpa de retallades i reestructuracions administratives, els ajuntaments, sobretot els de menys de 20.000 habitants, veuran com se'ls retallen competències i recursos. Serà

difícil que un ajuntament d'aquestes dimensions disposi d'uns serveis socials eficients, adopti una tarifació social per a la llar d'infants municipals (si és que ja l'ha construït) o pugui mantenir un servei per a immigrants. El més dur de les polítiques neo-liberals bufarà sobre les brases del gestor polític sense ideologia, que ara ho tindrà més fàcil per dir "això no és competència municipal" o bé "no ens podem permetre aquests serveis". I s'haurà de denunciar que qui no es pot permetre assumir segons quina despesa social és qui no ho necessita!. I és en aquest context, on la militància cristiana hauria de tenir cada cop més incidència en el plantejament de les polítiques socials que es poden fer des dels ajuntaments petits. Deixem-nos de manies des de l'esquerra política i social dels pobles que, si en sabem i trobem interlocutor, podem teixir complicitats amb la comunitat

No ens pot fer mandra afrontar la doble militància de ser "la minoria de la minoria", tant al partit com a l'Església.

cristiana per tal de provar de mantenir uns nivells suficients de polítiques socials.

Aquest pot ser un repte engrescador. Als que tenim aquest doble paper de cristians en la política, i en particular els militants o "practicants" polítics de l'esquerra alternativa (en el sentit de qui busca "alternatives" a la societat i per tant vol transformar-la) no ens pot fer mandra afrontar la doble militància de ser "la minoria de la minoria", tant al partit com a l'Església.

És dur ser "la minoria de la minoria"? No. És potser més fàcil que mantenir-se engrescat dins dels corrents majoritaris, i és que no hi ha més mentida que les grans veritats dels homes. Era a mitjans dels anys 90 en un sopar amb un dirigent del partit, tipus "visita pastoral", si se'm permet l'expressió, en què el convidat que venia a aixecar ànims i el que se'n diu "a fer organització", va venir a proclamar que, després de la caiguda del socialisme real, el partit ja tenia nous referents, i la cosa se'n deia ecosocialisme!. Personalment em vaig sentir una mica sorprès i desplaçat. Jo, que vaig entrar en política per la religió, mantenia i pretenc mantenir els mateixos referents que em van portar a fer el pas de jovenet.

Què aporta l'Acció Catòlica a les parròquies

MONS. LLUÍS MARTÍNEZ SISTACH, Cardenal Arquebisbe de Barcelona.

¿Parròquies i moviments d'Acció Catòlica són incompatibles?

Recordo que en una Assemblea General del Pontifici Consell per als Laics, dedicada a la parròquia i als moviments, vaig fer una pregunta metodològica: ¿Són incompatibles parròquia i moviments? Vaig fer aquesta precisió que es tractava d'un interrogant metodològic, perquè ja sabia que teòricament la resposta és negativa. No són en absolut incompatibles. Tanmateix, a la pràctica, sembla que si que ho siguin, perquè no sempre trobem realitats de comunitats parroquials que tinguin integrats moviments.

La qüestió es pot plantejar per a tots els moviments especialment apostòlics. Però aquí vull limitar-ho als moviments d'Acció Catòlica, per les connotacions constitutives que això té, atesa la naturalesa eclesial de l'Acció Catòlica, tal com l'ha presentada el decret *Apostolicam actuositatem* del Concili Vaticà II.¹ Hi trobem tres realitats molt unides: Església diocesana, parròquies i Acció Catòlica, el que fa que les rela-

cions entre parròquia i Acció Catòlica haurien de tenir uns aspectes preferents.

Participació en l'única missió de l'Església

Ressonen en les nostres oïdes les paraules de Jesús que escoltàvem en la solemnitat de l'Ascensió, a la Galilea: «Déu m'ha donat plena autoritat al cel i a la terra. Aneu a convertir tots els pobles, batejant-los en el nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant, i ensenyant-los a guardar tot el que jo us he manat. Jo seré amb vosaltres cada dia fins a la fi del món».²

Aquesta es la missió de l'Església. Perquè Jesús, el seu fundador i el seu cap, és qui la hi ha confiat. Pau VI afirma que l'Església existeix per a evangelitzar: «El deure d'evangelitzar tots els homes constitueix la missió essencial de l'Església. [...] Evangelitzar és la gràcia i la vocació pròpia de l'Església, la seva identitat més profunda». Joan Pau II reitera avui la necessitat i la urgència de realitzar la «nova evangelització».³

1. Cf. N 20.

2. Mt 28,16-20.

3. *Evangelii nuntiandi*, 14.

Evangelitzar és la gràcia i la vocació pròpia de l'Església, la seva identitat més profunda.

Tots els batejats participen d'aquesta única missió de l'Església. El Concili Vaticà II va posar en relleu que l'Església té una única missió i que tots els batejats participen en la realització d'aquesta única missió. Tots en som corresponsables, si bé cadascun dels membres del poble de Déu participa a la seva manera en aquesta única missió del poble de Déu. Ho diu clarament Joan Pau II: «Per raó de la comuna dignitat baptismal, el laic cristià es corresponsable, juntament amb els ministres ordenats i amb els religiosos i les religioses, de la missió de l'Església».⁴

El Concili Vaticà II ens recorda que «els laics empeltats pel baptisme en el cos místic de Crist, enfortits per la confirmació amb la força de l'Esperit Sant, són destinats a l'apostolat pel Senyor».⁵ Els laics cristians són Església, i, participant de l'única missió eclesial, ho fan tant en el si de la comunitat cristiana com en el món, tant en l'ordre espiritual com en el temporal.

La Constitució dogmàtica sobre l'Església, del Concili Vaticà II, va dedicar un capítol, el segon, al poble de Déu, és a dir, a tot el que és comú a tots els batejats, i, després, dedica tres capítols al que és diferent i complementari en els membres del poble de Déu: la jerarquia, els laics i els religiosos.

Això és molt important i cal tenir-ho ben present. Això és l'Església: hi ha quelcom de comú, igual entre tots, i hi ha la diversitat entre els membres de l'Església. Això és l'Església de Jesucrist: una igualtat radical i una diversitat complementària.

Amb relació al que és diferent, cal parlar del sacerdoci comú o dels fidels, que el rebem pel sagrament del baptisme, i del sacerdoci ministerial o jeràrquic, que es rep pel sagrament de l'orde. Ambdós són diferents, no sols per grau sinó per essència, perquè s'ordenen l'un a l'altre, ja que l'un i l'altre participen, cada un a la seva manera, del sacerdoci de Jesucrist. Això posa en relleu els dos grans principis eclesials del Concili Vaticà II sobre l'Església: la comunió i la missió. I la comunió és per a la missió. Cal recordar les paraules de Jesús en el sant Sopar: «Que tots siguin u, com tu, Pare, estàs en mi i jo en tu. Que també ells estiguin en nosaltres, perquè els homes creguin que tu, Pare, m'has enviat».⁶

4. *Christifideles laici*, 15.

5. *Apostolicam actuositatem*, 3.

6. Jn 17,21-22.

Presència dels cristians en el món

Quin es el camp de l'apostolat del laics? Com han de participar els laics en l'única missió de l'Església? Hem dit que en el si de les comunitats eclesials i en el món. Això és veritat. Tanmateix, quin dels dos aspectes o camps és el més específic i peculiar del laic cristià? La resposta és el segon, es a dir, el món. El Concili Vaticà II ha assenyalat aquesta modalitat en la condició de *secular*». ⁷ Recordem aquesta frase del Concili Vaticà «El caràcter secular és propi i peculiar dels laics». ⁸ Cal recordar també aquestes lúcides paraules de Pau VI: «El treball primer i immediat dels laics no és ni la institució ni el desenvolupament de la comunitat eclesial – això és funció específica dels pastors – sinó que és la realització de totes les virtualitats cristianes i evangèliques, amagades, ben cert, però ja presents i operants en les realitats del mon». ⁹

La identitat dels laics cristians la trobem aquí: estar en el món i no ser del món. És el que demana Jesús en el sant Sopar: «Pare, no et demano que els treguis del món, sinó que els preservis del Maligne. Ells no són del món, com jo tampoc no en sóc». ¹⁰ Avui es viu una tendència a estar poc presents en el món i dedicar-se a les comunitats eclesials per part dels

laics cristians. Això no és gens bo. És una temptació!

La identitat dels laics cristians la trobem aquí: estar en el món i no ser del món.

No podem oblidar que els laics cristians «són cridats per Déu a contribuir des de dins, a manera de llevat, a la santificació del món, mitjançant l'exercici de llurs tasques pròpies, guiats per l'esperit evangèlic, i així manifestar Crist davant els altres, principalment amb el testimoniatge de llur vida i amb el fulgor de llur fe, esperança i caritat» ¹¹ D'aquesta manera, l'ésser i l'actuar en el món són per als fidels laics no solament una realitat antropològica i social, sinó també, i específicament, una realitat teològica i eclesial.

Apostolat individual i associat

El Concili Vaticà II ha parlat de l'apostolat individual dient que és inici i condició de qualsevol tipus d'apostolat laïcal, que sempre i arreu

7. *Christifideles laici*, 15.

8. *Lumen gentium*, 32.

9. *Evangelii nuntiandi*, 70.

10. Jn 17,15-16.

11. *Lumen gentium*, 31.

és profitós i en algunes circumstàncies l'únic encertat i possible; és l'apostolat al qual tots els laics són cridats i obligats i que no pot ser substituït per res.

A través d'aquesta forma d'apostolat, la irradiació de l'evangeli pot fer-se extremadament capil·lar, arribant a tants llocs o ambients com són els que estan lligats a la vida quotidiana i concreta dels laics. Es tracta d'una irradiació constant i d'una forma d'apostolat incisiva. L'apostolat associat mateix ha de fomentar en els cristians aquesta forma individual de testimoniatge de la vida i de manifestació explícita del missatge de Jesús.

Tanmateix l'apostolat associat és ben necessari per a aconseguir la missió del poble de Déu. Sempre ha existit en l'Església. Avui podem parlar d'una nova època associativa dels fidels laics. Podem parlar d'una primavera associativa en l'Església.

Aquestes formes associatives de l'apostolat obeeixen a dues raons fonamentalment: antropològica i eclesiològica: la primera expressa la naturalesa social de la persona i obeeix a instàncies d'una més dilatada i incisiva eficàcia operativa; la segona és la raó més profunda que justifica i exigeix l'associació dels fidels laics: és d'ordre teològic, és una raó eclesiològica, que veu en l'apostolat associat un «signe de la comunió i de la unitat de l'Església en Crist».¹²

criteris d'eclesialitat per a les associacions

Els fonaments de l'apostolat associat expliquen, d'una banda, el dret d'associació que és propi dels fidels laics, i, d'altra banda, la necessitat d'uns criteris de discerniment sobre l'autenticitat eclesial d'aquestes maneres d'associar-se. Aquests criteris d'eclesialitat obeeixen a la perspectiva de comunió i missió de l'Església. Joan Pau II estableix aquests criteris d'eclesialitat en la seva Exhortació apostòlica *Christi-fideles laici*:

1. *La primacia que es dóna a la vocació de cada cristià a la santedat*, mirant si l'associació, el moviment, ajuda al creixement vers la plenitud de la vida cristiana i la perfecció de la caritat.

Han d'afavorir una unitat íntima de la vida pràctica i la fe dels seus membres.

2. *La responsabilitat de confessar la fe catòlica*, acollint i proclamant la veritat sobre Crist, sobre l'Església i sobre l'home, en obediència al magisteri de l'Església que l'interpreta autènticament. Contingut de la fe i moral.

3. *El testimoniatge d'una comunió ferma i convinguda* en filial relació amb el Papa, centre

perpetu i visible d'unitat en l'Església universal, *i amb el bisbe*, «principi i fonament visible d'unitat» en l'Església particular, i en la «mútua estima entre totes les formes d'apostolat de l'Església».

4. *La conformitat i la participació en el fi apostòlic de l'Església*, que és l'evangelització i un decidit esperit missioner. Es tracta de participar també en el fi apostòlic de l'Església particular. Per això tots els moviments eclesials, malgrat siguin supradiocesans, han de valorar molt la riquesa eclesiològica de la diòcesi i han de participar en el treball pastoral diocesà.

Si és veritat que un moviment laïcal supradiocesà enriqueix l'església particular amb una dimensió d'obertura a la catolicitat, també és veritat que el moviment necessita del localisme de la diòcesi per realitzar el seu treball eclesial. No podem oblidar mai que, com afirma la *Lumen Gentium*, «L'Església una i única del Crist existeix i actua en cadascuna de les Esglésies particulars».¹³

5. *Comprometre's en una presència en la societat humana* que, a la llum de la doctrina social de l'Església, es posi al servei

de la dignitat integral de l'home. Cal que es creïn unes condicions més justes i fraternes en la societat.

Acció Catòlica i altres moviments

Avui i sempre han existit molts moviments i formes associades d'apostolat. Entre aquests moviments hi ha l'Acció Catòlica, general i especialitzada per ambients. El Concili Provincial Tarraconense demanà «endegar un Moviment General de Joves d'Acció Catòlica en connexió amb els moviments especialitzats»,¹⁴ i també demanà «potenciar els moviments d'Acció Catòlica d'infants, de joves i d'adults, en la seva doble modalitat, general i especialitzada (obrera, rural, universitària, professional, de la tercera edat, etc.), d'acord amb les notes que la defineixen: assumpció com a pròpia de la finalitat apostòlica de l'Església, direcció exercida per seglars, l'organització com a element significatiu i eficaç, en comunió orgànica amb el ministeri pastoral del bisbe (*Apostolicam actuositatem*, 20; *Christifideles laici*, 31; Conferència Episcopal Espanyola, *Els laics cristians, Església en el món*, 124-128)».¹⁵

L'Acció Catòlica té, a més d'aquells criteris d'eclesialitat abans esmentats, quatre notes que s'ex-

13. N. 23.

14. Resolució 28, b.

15. Resolució 29.

pliciten en el Concili Vaticà II. Són aquestes:¹⁶

- 1a. L'objectiu immediat del moviment és el fi apostòlic de l'Església, que és l'evangelització i la santificació dels homes i la formació cristiana de llur consciència perquè puguin impregnar de l'esperit de l'evangeli les diverses comunitats i els diversos ambients. L'Acció Catòlica pretén fonamentalment aconseguir el que ha de realitzar i és el bisbe qui té la primera responsabilitat que s'asseixeix. Per això, a diferència d'altres moviments que obeeixen a carismes més concrets i específics en el si de l'Església, l'Acció Catòlica ajuda la jerarquia a realitzar aquell fi apostòlic que està més al servei d'aquesta missió.
- 2a. No es tracta de fer distincions innecessàries entre els moviments d'Acció Catòlica i els altres moviments. Tanmateix aquí rau una distinció molt important, mai per discriminar, sempre per complementar sota el guiatge del bisbe diocesà. Els laics aporten la seva experiència i assumeixen la responsabilitat en la direcció del moviment, en l'avaluació de les circumstàncies en que s'ha de

realitzar l'activitat pastoral i en l'elaboració i l'aplicació del pla d'activitats. Són moviments formats i dirigits per laics.

- 3a. Els laics actuen units a tall de cos orgànic, perquè sigui ben significada la dimensió comunitària de l'Església i perquè l'apostolat sigui més eficaç.
- 4a. Els laics actuen sota la superior direcció de la mateixa jerarquia, la qual respecta la legítima llibertat d'actuació, però l'Acció Catòlica es caracteritza per una major i una més íntima cooperació amb la jerarquia per tal d'aconseguir en cada Església particular el fi apostòlic eclesial.

En aquests moviments d'Acció Catòlica els laics s'associen lliurement de manera orgànica i estable, sota l'impuls de l'Esperit Sant, en comunió amb el bisbe i amb els sacerdots, per a poder servir amb fidelitat i col·laborant, segons la manera que és pròpia de llur vocació i amb un mètode particular, a l'increment de tota la comunitat cristiana, als projectes pastorals i a l'animació evangèlica de tots els ambients de la vida.¹⁷

Cal anar potenciant els moviments d'Acció Catòlica, forma habitual d'associació diocesana de laics, en

16. Cf. *Apostolicam actuositatem*, 20.

17. *Christifideles laici*, 31.

les seves dues modalitats: especialitzada, que posa l'accent en el medi, i la general, que posa l'accent en el territori de la parròquia. I també els altres moviments i associacions que treballen pastoralment en la diòcesi amb els joves i amb els adults, ben coordinats i relacionats amb les delegacions diocesanes respectives i entre tots ells».¹⁸

Els bisbes de Catalunya desitgem potenciar aquests moviments d'Acció Catòlica a la diòcesi per la naturalesa eclesial que tenen, sense oblidar els altres moviments i associacions diocesanes. Vivim un temps eclesial que demana sumar i complementar, no pas restar. Tanmateix tot això s'ha de fer amb la coordinació que demana el Concili Vaticà II i demana també el nostre Concili Provincial Tarraconense.

Aquest Concili «reconeix que pertoca a cada bisbe de donar l'aprovació i el reconeixement eclesial als carismes, als moviments apostòlics i a les noves comunitats amb esperit d'acolliment, per tal de no ofegar els dons de l'Esperit. Al seu torn, els nous grups han de prendre consciència del que suposa viure en l'Església diocesana i integrar-se en el conjunt, per tal d'aportar-hi i alhora per a rebre'n. La plena comunió eclesial els demana la dependència del bisbe i la coordinació amb els altres organismes i moviments de la diòcesi».¹⁹

Què aporta l'Acció Catòlica a les parròquies?

Pel que es refereix als moviments d'Acció Catòlica, s'ha de tenir molt present que estan cridats a col·laborar íntimament en la pastoral que es du a terme a les diòcesis i parròquies, pensant en allò que és més característic i peculiar dels laics: la seva presència en el món.

Considerant especialment l'Acció Catòlica, aquesta relació i connexió amb les parròquies és encara més necessària i estreta. Les parròquies han de promoure grups d'aquest moviment no pensant únicament en el servei que els components d'aquests grups poden realitzar en les activitats intraeclesials, sinó també en l'animació cristiana de les realitats temporals. Perquè la parròquia no pot tancar-se en ella mateixa. Ella i els seus membres estan en el món i han de fer-se molt presents en el mig del món.

¿Què poden oferir els moviments d'Acció Catòlica als cristians que es mouen i que col·laboren en les tasques parroquials, no solament per al servei de la parròquia, sinó especialment pensant en el servei que ha de prestar la parròquia als feligresos i a la societat?. Crec que és una pregunta que es fan els rectors en el moment de promoure l'Acció Catòlica entre els feligresos. Això fa que no s'ha de pensar només en el que és

18. P.4.

19. Resolució 123, del Sínode de Bisbes de 1987.

intraeclesial, sinó principalment en la missió que té la parròquia com a realitat eclesial en la formació i l'espiritualitat dels seus membres laics que tenen com a tasca específica estar en el món.

A la pregunta formulada respondria de la següent manera: en primer lloc, l'Acció Catòlica ha d'oferir als seus militants una autèntica i rica espiritualitat laical. La parròquia no sempre està en condicions d'oferir a aquells que hi col·laboren un creixement en l'espiritualitat que respongui a les necessitats i als desigs d'aquells cristians, els quals es presenten a realitzar serveis parroquials a la catequesi, economia, etc., i reben les ajudes doctrinals i tècniques necessàries, però no sempre les pròpies d'una creixent espiritualitat. Aquí poden molt bé els moviments d'Acció Catòlica donar un ajut inestimable a aquests feligresos.

En segon lloc, l'Acció Catòlica pot i ha de donar als seus militants la formació cristiana que necessiten per viure la seva vida de fe, d'esperança i d'amor en l'Església i en el món. Avui vivim una realitat d'ignorància religiosa, fins i tot entre els cristians practicants. Es dona un desnivell considerable entre els coneixements professionals i els religiosos entre els laics cristians. És urgent omplir aquest buit per la incidència que té en la maduresa humana i cristiana. Difícilment poden assumir i realitzar tasques eclesials sense la formació deguda. Els movi-

ments d'Acció Catòlica poden prestar un valuós servei a les parròquies col·laborant en la formació cristiana dels seus membres.

En tercer lloc, l'Acció Catòlica ha d'encoratjar els seus membres perquè assumeixin amb creixent generositat i il·lusió donar testimoniatge de la fe enmig del món. La condició de *secular* és específica dels laics cristians. Avui és urgent la presència dels laics cristians enmig de les realitats i institucions de la societat i del món per aportar-hi la llavor de l'Evangelí. Els membres de les comunitats parroquials són laics, i això fa que la parròquia per servir la vida cristiana dels seus membres necessiti la col·laboració dels moviments d'Acció Catòlica, per a formar, preparar i acompanyar els laics de la parròquia.

En quart lloc, l'exhortació apostòlica *Christifideles laici*, de Joan Pau II, de 30 de setembre de 1988, fruit d'un Sínode de Bisbes de 1987 dedicat a la vocació i missió dels laics en l'Església i en el món, constata que els laics cristians no sempre han sabut sostreure's de la temptació de reservar un interès tan marcat per als serveis i les tasques eclesials que fins els ha fet pràcticament deixar sovint les seves responsabilitats específiques en el món professional, social, econòmic, cultural i polític.²⁰ Aquesta constatació que fa el document pontifici és fruit d'una proposta aprovada pel Sínode dels Bisbes com una realitat que es donava en tot el món. Aquesta cons-

tatació pot tenir moltes causes. Penso si potser no hi influeix aquesta poca presència dels moviments apostòlics com els d'Acció Catòlica en les parròquies. Perquè aquests moviments fomenten i faciliten una espiritualitat laical que alimenta la condició eclesial dels laics presents en el món, despertant aquesta vocació apostòlica i evangelitzadora i assolint els laics la santedat vivint aquesta espiritualitat. El treball de les reunions de grup, la pregària, l'estudi de la temàtica de la campanya, les trobades del moviment, etc. contribueixen a la formació de l'espiritualitat i de l'esperit evangelitzador enmig del món.

I, en cinquè lloc, els moviments d'Acció Catòlica necessiten de les parròquies, que són les comunitats on els seus membres celebren habitualment la fe, en especial l'Eucaristia dominical. Aquests moviments no són comunitats on els seus membres celebren dominicalment la fe. No tenen aquesta naturalesa ni aquesta finalitat. Ni tampoc els compromisos

Els moviments d'Acció Catòlica necessiten de les parròquies, que són les comunitats on els seus membres celebren habitualment la fe, en especial l'Eucaristia dominical.

dels laics en el món esgoten totes les seves exigències baptismals. Tenen també compromisos intraeclesials que poden realitzar en el si de les comunitats parroquials.

És ben obvi que les parròquies i els moviments d'Acció Catòlica es complementen i es necessiten mútuament. Reconec que aquesta "evidència" no sempre s'ha vist diàfana, almenys en la pràctica. ¿Per què hi ha reticències entre la parròquia i els moviments d'Acció Catòlica, i podríem parlar també d'altres moviments? Penso que no són dificultats teòriques sinó pràctiques. I aquestes dificultats vénen per ambdues parts. Els moviments integrats en la parròquia han de tenir consciència clara que la comunitat parroquial té una missió i unes exigències que demanen la participació dels seus membres, especialment els diumenges en què la comunitat parroquial celebra el dia del Senyor. La dinàmica i l'activitat del moviment ha de procurar respectar aquestes legítimes exigències parroquials dels que són a la vegada membres del moviment i de la parròquia. I la parròquia ha de comprendre i respectar que el moviment ha de realitzar una tasca en i a través dels seus membres, i que això repercuteix en l'enriquiment de la formació i vida cristiana dels parroquians que són membres alhora del moviment.

Espiritualitat, formació i participació dels laics

Les diòcesis necessiten laics cristians convençuts, amb una adhesió

personal a Jesucrist: homes i dones de Déu i homes i dones d'Església, sense oblidar la seva maduresa humana. Desitjo assenyalar aquests perfils teològics de l'espiritualitat laïcal que els moviments han d'ajudar a assolir:

1. Viure el misteri de l'Encarnació.

El que al començament del temps Déu va veure que era bo acabarà essent perfecte en la creació final, perquè Deu salva assumint la nostra condició dèbil i imperfecta. Jesucrist és la garantia i el camí. Aquesta convicció és bàsica i demana educar per a la presència en el món i per a l'esperança, més que no pas per a la fugida, la desconfiança o la sospita envers la creació. Hi ha harmonia entre l'ordre de la creació i de la salvació, perquè és el mateix Déu qui crea i qui salva.

2. Incorporar la dinàmica del Misteri Pasqual a la pròpia vida.

El Misteri Pasqual perllonga en els cristians la mort i la resurrecció del Senyor Jesús i ens capacita per acceptar la mort del gra de blat, amb la confiada promesa de la seva fecunditat.

3. Deixar-se portar per l'Esperit de Déu. L'acceptació confiada de l'impuls de l'Esperit de Déu ajuda el cristià a reconèixer el Senyor Jesús i el condueix a discernir en els esdeveniments, exigències i desigs els signes vertaders de la presència o els plans de Déu, amb particular sensibilitat envers tot allò que

l'Esperit diu avui a l'Església.

4. Ser i sentir-se Església, estimar-la, defensar-la i treballar per ella. És la nostra Mare que ens ha engendrat a una vida nova pel baptisme i que l'alimenta amb la paraula de Déu i els sacraments. No podem separar mai Crist de l'Església, el cap del seu cos. Els moviments s'han de caracteritzar pel seu amor a l'Església i s'han de posar plenament al seu servei, puix es tracta sempre de moviments eclesials.

Avui necessitem laics –homes i dones– entusiasmats per Jesucrist i que estimin l'Església; laics generosos que lliurin un temps de la setmana a treballar per l'evangeli en la societat i en la comunitat cristiana; laics que valorin la seva vocació específica de ser presents en el món com a llevat de l'evangeli en la transformació de la societat; laics que amb esperit missioner estiguin disposats a ser enviats a ajudar comunitats parroquials de la diòcesi; laics que valorin l'apostolat associat, que formin part d'un moviment d'Acció Catòlica o d'altra naturalesa existent a l'arxidiòcesi que estiguin disposats a potenciar i fer créixer aquests moviments eclesials; laics oberts a la crida dels pastors per rebre la missió pastoral i col·laborar amb els preveres, diaques, religiosos i religioses en les parròquies, en els arxiprestats i en les comarques de l'arxidiòcesi; laics que vegin la necessitat i s'esforcin a assolir la formació que requereix la tasca eclesial que se'ls confia.

En la preparació i formació d'aquests laics els moviments d'Acció Catòlica presents en les parròquies poden oferir un servei molt

qualificat. Les parròquies i els moviments d'Acció Catòlica estan cridats a ajudar-se mútuament per tal d'assolir-ho.

III. Recensions

Déu fa créixer les persones

de Josep M. Rovira Belloso.

Edicions Saragossa. Barcelona 2012

MN. MANEL SIMÓ, periodista i prevere.

Pensar i repensar la teologia és la tasca pròpia del teòlegs, i és la tasca a la que ha dedicat la seva vida Josep. M. Rovira Belloso.

Autor de nombrosos llibres, ara, al seus 86 anys, podria pensar-se que aquesta nova publicació serà ja la darrera. El temps, però, ho dirà, perquè la seva permanent inquietud intel·lectual no cessa.

De fet, part d'aquest nou llibre neix d'una experiència pròpia. "El mes de juny de l'any 2010 vaig sofrir una afecció seriosa que em va retenir a la UCI de l'hospital...i en sortir-me, vaig pensar que calia viure més de cara a Déu. Em venien al cap idees de teologia espiritual i les apuntava en l'ordinador en forma de notes. Més endavant, a l'estiu de 2011, vaig rebre dos encàrrecs que donaren lloc a uns breus estudis que eren com la síntesi espiritual de dos temes que havia anat pensant anteriorment i que eren recurrents en les meves notes espirituals. L'un era sobre la persona humana com a imatge i semblança de Déu; i l'altre m'obligava a preguntar-me de nou sobre la diferència de l'evangeli de Joan respecte dels sinòptics, ja que aquest evangeli és la bona notícia de la revelació de Déu en Jesucrist, en

el Fill de Déu. ...I un tercer punt que creia molt convenient era en vistes al diàleg amb l'agnosticisme: volia posar en clar el valor i el paper de la raó davant l'existència de Déu, sense oblidar el valor de la fe davant l'amor de Déu..."

He fet aquesta llarga síntesi dels objectius de Rovira Belloso en la configuració d'aquest llibre, manifestats per ell mateix en la Introducció, perquè defineix molt bé el què i el perquè d'aquesta obra.

El llibre, doncs, té tres parts: *–La persona humana davant Déu; –La persona escolta la Paraula de Déu; i –Del cor de la persona a la visibilitat del poble de Déu;* i el mateix autor expressa, a manera de tesi explicativa del títol, quina és la música de fons de tota la seva obra: "Déu, per Crist, s'inclina sobre nosaltres perquè ens estima, i fruit d'aquesta estimació és la comunicació del do de l'Esperit, que ens fa un cor nou i ens afaïçona a semblança de Jesucrist. Ens fa créixer al màxim com a persones".

Hi ha, finalment, en el llibre, un notable darrer capítol que voldria subratllar de manera molt especial, perquè crec que és "el testament", o

la feina a fer en el futur, que ens deixa el gran intel·lectual, el gran teòleg i la gran persona que ha estat i és Josep M. Rovira Belloso.

El titula “El llibre de l’Apocalipsi com a utopia cristiana”, i en un quart punt del capítol diu “set punts concrets de renovació eclesial”. Són aquests: 1) l’acció evangelitzadora i servicial del laïcat en l’Església (i en el món), amb relació al servei responsable, lliure i fidel dels capellans; 2) l’acció ecumènica, especialment

avui amb les Esglésies de l’ortodòxia; 3) la remodelació del papat; 4) el nomenament dels bisbes en l’Església catòlica; 5) la sinodalitat i la comunió eclesials, o primacia de l’Església com a família de Déu, en la qual tots hem de ser germans; 6) per a un humanisme cristià avui. Possibilitats actuals de l’aculturació de la fe: i 7) el respecte a la dignitat de la vida humana en l’actualitat.

Llibre veritablement interessant.

Crisis de Dios y crisis de fe. Volver a lo esencial

de Ángel Cordovilla
Sal Terrae. Santander 2012

MN. MANEL SIMÓ, periodista i prevere.

La convocatòria, per part del Papa Benet XVI, d'un *any de la fe* (de l'11 d'octubre de 2012 al 24 de novembre de 2013), donarà peu, sens dubte, a la publicació de nombrosos llibres sobre el tema.

Avançant-se una mica a aquest fet, Ángel Cordovilla Pérez, doctor en teologia dogmàtica i professor de la Universitat de Comillas, a Madrid, ens ofereix aquesta obra de teologia pastoral per reflexionar sobre el moment de la fe en la societat actual. “Necessitem una nova gramàtica de la fe –diu l'autor–, que respongui a la crisi de Déu i sigui construïda des d'allò que és essencial en la vida cristiana”.

La paraula “crisi” ha esdevingut la paraula tabú i alhora totèmica més utilitzada en els darrers temps. Però es parla gairebé només de la crisi econòmica, i no s'afronta la globalitat de la crisi, que inclou aspectes culturals, morals i ètics; ni es parla tampoc gaire de la crisi de fe, d'esperança, i, en definitiva, de Déu. I tanmateix, com sempre s'ha dit, les crisis són sempre una nova oportunitat per transformar les coses.

El llibre d'Ángel Cordovilla m'ha fet recordar l'afirmació del Papa Pau

VIè en l'exhortació apostòlica *Evangeli nuntiandi* (1975) quan deia que “el drama més profund per l'anunci de l'evangeli era la ruptura entre evangeli i cultura”. D'això fa ja gairebé quaranta anys, i la situació continua igual, o encara més agreujada.

De fet, l'autor divideix la seva obra en sis capítols molt expressius: 1) La cultura, escenari fonamental de la nova evangelització; 2) Crisi de Déu i noves imatges del diví; 3) Canvi d'època. La fe en temps de crisi. Ser cristià en la cultura actual; 4) Els camins de l'home envers Déu: l'experiència cristiana; 5) La primacia de la caritat; i 6) Jesucrist, rostre, camí i horitzó de la caritat en la vida de l'Església.

I voldria destacar del llibre la utilització que fa l'autor de molts textos del Concili Vaticà II, ja que crec que és una manera de rescatar de l'oblit una documentació que encara ofereix molts àmbits sense aprofundir ni desenvolupar. Alhora utilitza, així mateix, tots els materials que han començat a emmarcar *l'any de la fe*: Els *Lineamenta* per a l'Assemblea General del 12 d'octubre de 2012; la Carta Apostòlica de Benet XVI *Port fidei*; i la Nota de la Congregació per a la Doctrina de la Fe

amb les indicacions pastorals per al desenvolupament de l'any de la fe

Benvingut sigui, doncs, aquest llibre que necessita una lectura acu-

rada, de la mà de la pregària i de la creativitat pastoral, per sortir al pas, amb una (*nova*) evangelització molt més atenta als signes de la cultura del nostre temps.